

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Mgr. Michal Novák

Obrana směnečných dlužníků ze zajišťovací směňky

Rigorózní práce

Olomouc 2013

Prohlašuji, že jsem rigorózní práci na téma: „Obrana směnečných dlužníků ze zajišťovací směnky“ vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Brně dne 08. prosince 2013

.....

Obsah

Seznam použitých zkratk	- 5 -
Úvod	- 6 -
1. Vybrané základní teoretické poznatky směnečného práva	- 9 -
1.1 Pojem a podstata směňky	- 9 -
1.2 Základní druhy směnek	- 10 -
1.3 Blankosměňky	- 13 -
1.3.1 Právní úprava blankosměnek a jejich obecná teorie	- 13 -
1.3.2 Směnečné vyplňovací oprávnění	- 14 -
1.3.3 Typy blankosměnek a jejich úskalí	- 20 -
1.3.4 Podstatné náležitosti blankosměňky	- 22 -
1.3.5 Vyplňovací oprávnění k doložce na řad a doložce nikoli na řad	- 23 -
1.3.6 Převod a prezentace blankosměňky	- 24 -
1.3.7 Námitka protismělního vyplnění blankosměňky	- 25 -
1.4 Vztah námitek dle ust. čl. I. § 10 a dle ust. čl. I. § 17 ZSŠ	- 26 -
1.5 Nabytí směňky vědomě na škodu dlužníka	- 27 -
1.6 Směňky a spotřebitel	- 28 -
2. Námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu	- 30 -
2.1 Námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu obecně	- 30 -
2.2 Lhůta k podání námitek	- 32 -
2.3 Klasifikace námitek	- 34 -
2.3.1 Absolutní a relativní námitky	- 34 -
2.3.2 Směnečné námitky a nsměnečné námitky	- 37 -
2.3.3 Absolutní směnečné námitky, relativní směnečné námitky a relativní nsměnečné námitky	- 38 -
2.4 Vlastní vztah k námitce	- 38 -
2.5 Zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový	- 41 -
3. Směňka jako prostředek k zajištění závazků	- 43 -
3.1 Podstata a funkce zajišťovací směňky	- 43 -
3.2 Význam ust. § 334 ObZ pro zajišťovací směňky	- 46 -
3.3 Smlouva o zajištění pohledávky směňkou	- 47 -
3.4 Zajištěná pohledávka	- 48 -

3.5	Rozsah zajišťovací směňky	- 48 -
3.6	Zajišťovací blankosměňky	- 49 -
3.7	Důsledek zaplacení zajištěné pohledávky pro zajišťovací směňku a vice versa	- 50 -
3.8	Budoucnost zajišťovací směňky po zaplacení zajištěné pohledávky	- 51 -
3.9	Osamostatnění zajišťovací směňky od zajištěné pohledávky a její význam pro směnečné dlužníky	- 52 -
3.10	Důvody využití zajišťovací směňky	- 57 -
3.11	Uspokojení prostřednictvím zajišťovací směňky	- 60 -
3.12	Vyplnění a uplatnění zajišťovací blankosměňky	- 63 -
4.	Směnečné námitky specifické pro zajišťovací směňky	- 69 -
4.1	Předpoklady pro úspěšnou obranu proti nikoliv řádnému uplatnění zajišťovací směňky	- 69 -
4.2	Námitka neexistence zajištěné pohledávky	- 70 -
4.3	Námitka neexistence smlouvy o zajištění pohledávky směňkou	- 72 -
4.4	Námitka nesplatnosti zajištěné pohledávky	- 73 -
4.5	Námitka zatímní neexistence zajištěné pohledávky	- 74 -
4.6	Námitka neexistence prodlení dlužníka se zaplacením zajištěné pohledávky	- 75 -
4.7	Námitka uplatnění zajišťovací směňky v rozporu s mimosměnečnými ujednáními	- 75 -
4.8	Námitka osamostatnění zajišťovací směňky	- 77 -
4.9	Námitka promlčení vyplňovacího oprávnění	- 77 -
5.	Evropská a světová unifikace směnečného práva	- 79 -
6.	Podstatné změny pro směnečné dlužníky spojené s rekodifikací soukromého práva	- 81 -
	Závěr	- 84 -
	Seznam použitých zdrojů	- 87 -
	Monografie a knižní publikace	- 87 -
	Články a časopisecká literatura	- 88 -
	Elektronické zdroje	- 89 -
	Seznam judikatury	- 90 -
	Seznam právních předpisů	- 91 -
	Abstrakt a klíčová slova	- 93 -
	Abstrakt	- 93 -
	Abstract	- 94 -
	Klíčová slova	- 95 -
	Keywords	- 95 -

Seznam použitých zkratek

ČR – Česká republika

NOZ – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

ObZ – zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

OSN – Organizace spojených národů

OSŘ – zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

OZ - zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

ZCP - zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, ve znění pozdějších předpisů

ZSŠ – zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový, ve znění pozdějších předpisů

ZSÚ - zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Směnka je listinným cenným papírem, který je v obchodní praxi pravidelně užíván. Směnka, a to obzvláště blankosměnka, je mocným nástrojem v rukách majitele směnky a současně je nositelem značného rizika pro směnečné dlužníky. Směnka neposkytuje směnečným dlužníkům a majitelům směnek vyrovnané postavení z pohledu práv a povinností vyplývajících ze směnečného vztahu. Většina směnečných dlužníků si bohužel plně neuvědomuje rizika, které podpisem směnky podstupují, a svoji situaci se snaží řešit teprve tehdy, když jsou vyzváni k plnění na základě předmětné směnky a kdy je zpravidla pozdě na hledání východiska z jejich situace.

Směnky mohou sloužit různým účelům. Mimo jiné mohou být směnky prostředkem zajištění jiných mimosměnečných pohledávek. Tato práce si dává za cíl podrobně rozebrat možnosti obrany směnečných dlužníků ze zajišťovací směnky se zaměřením na povahu a uplatnitelnost jednotlivých typů a druhů námitek příslušných pro zajišťovací směnky. Tato práce mimo jiné vyhodnocuje postavení směnečných dlužníků v situacích, kdy dochází k vyplnění zajišťovací blankosměnky či k převodům zajišťovací směnky. Analyzovány jsou i důsledky na postavení směnečných dlužníků při dispozici majitele směnky se zajišťovací směnkou, a to jak před splatností zajištěné pohledávky, tak po její splatnosti. Cílem této práce je také poskytnutí návodu, jak si mají směneční dlužníci připravit základy pro úspěšnou obranu pro případ nikoliv řádného uplatnění zajišťovací směnky.

Tato práce se zabývá uvedenou problematikou pouze pro území ČR. Z časového hlediska je zpracován právní a judikaturní stav platný do konce měsíce října 2013. Okrajově se tato práce snaží analyzovat předpokládané důsledky na zpracované téma spojené s rekodifikací soukromého práva s plánovanými účinky od 1. ledna 2014.

Obranu směnečných dlužníků ze zajišťovací směnky považuji za téma aktuální mimo jiné také proto, že směnečné řízení je neustále ovlivňováno vývojem rozhodovací praxe soudů. Obrana směnečných dlužníků ze zajišťovací směnky může být efektivní zásadně tehdy, pokud si jsou směneční dlužníci vědomi toho, jaké jsou limity a možnosti uplatnění zajišťovací směnky. Pokud směneční dlužníci přebírají své směnečné závazky bez uvážení a bez potřebné opatrnosti, ztěžují si, ne-li vylučují, možnosti vlastní obrany a omezují okruh uplatnitelných námitek.

Tato práce vychází zejména z předních knižních a časopiseckých publikací týkajících se směnek a zajišťovacích směnek, ale také z publikací a článků elektronických a primárně

z rozsáhlé judikatury. Nutno podotknout, že v ČR existuje pouze několik odborníků na toto téma, proto nebylo možné porovnat široké spektrum právních názorů na stěžejní oblasti této práce. Na druhou stranu považuji zdroje, ze kterých jsem čerpal, za vysoce kvalitní. Lze konstatovat, že primárním zdrojem pro zpracování tohoto tématu byla zejména ustálená judikatura Nejvyššího soudu, která by měla zůstat neměnná i po 1. lednu 2014. Ke zpracování jsem využil nízký počet zahraničních zdrojů, neboť tyto byly pro meritum této práce přínosné pouze okrajově. Se zahraničními zdroji jsem však rozsáhle pracoval v rámci přípravy, především v oblasti směnečné historie.

Dosavadní zpracování tohoto tématu z hlediska komplexnosti považuji spíše za nedostatečné, neboť neexistuje ucelené zpracování tématu, které by obsahovalo adekvátní začlenění judikatury s tématem nerozlučně související. Propojením teorie a soudní praxe se tak snažím o ucelenější náhled na problematiku.

Ke zpracování této práce jsem použil metody analýzy, komparace, kompilace a metodu deskripce. Výše uvedené metody jsem použil s ohledem na skutečnost, že tato práce má představovat souhrnné zpracování problematiky, nikoliv vytvoření zcela originálního zpracování tématu. Hlavní hypotézy této práce jsou, že obrana směnečných dlužníků ze zajišťovací směnky založená na kauzálních námitkách je téměř vyloučena bez toho, aby si směneční dlužníci zajistili možnost jejího uplatnění již před vstupem do směnečného závazku, dále že oprávnění k vyplnění blankosměnky je de facto neomezeno v podstatných náležitostech směnky, ať už bylo směnečné vyplňovací oprávnění reálně uděleno či nikoliv, a že uplatnění důvodné a efektivní obrany při nikoliv řádném využití zajišťovací směnky není jednoduché ani za předpokladu, že zajišťovací směnka objektivně nebyla řádně uplatněna.

Práce je členěna do šesti hlavních kapitol. První dvě kapitoly jsou věnovány úvodu do základní teorie k tématu, následující dvě kapitoly již obsahují rozbor stěžejních zpracovaných oblastí a poslední dvě kapitoly problematiku uzavírají zejména co do jejího budoucího vývoje.

První kapitolu této práce věnuji některým vybraným základním teoretickým otázkám týkajících se směnek a zejména blankosměnek, neboť blankosměnky tvoří podstatnou část zajišťovacích směnek. Tato kapitola nepředstavuje úplný rozbor dané problematiky, ale přibližuje pouze základní teoretické poznatky podstatné pro další kapitoly této práce. V druhé kapitole se věnuji námitkám a jejich teoretické klasifikaci. Bez znalosti teoretické klasifikace námitek by nebylo možné komplexně pochopit možnosti obrany směnečných

dlužníků, zvláště pak možnosti uplatnění kauzálních námitek, které jsou typické pro zajišťovací směnky.

Meritum této práce představují kapitoly třetí a čtvrtá. Tyto kapitoly pojednávají o zajišťovacích směnkách, možnostech obrany směnečných dlužníků ze zajišťovací směnky a o námitkách směnečných dlužníků souvisejících se zajišťovací směnkou. Kapitola třetí mimo jiné přibližuje rizika směnečných dlužníků spojená se zajišťovací směnkou a současně nabízí návrhy řešení, jak některým rizikům preventivně předejít. Kapitola čtvrtá specifikuje jednotlivé námitky související se zajišťovacími směnkami a popisuje možnosti jejich uplatnění.

Kapitola pátá se zabývá evropskou a světovou unifikací směnečného práva. Mezinárodní přibližování právních řádů je typické pro 21. století a nelze se alespoň krátce nepozastavit nad pravděpodobným vývojem, kterým se může české směnečné právo ubírat. S ohledem na očekávanou účinnost NOZ a přidružených právních předpisů od 1. ledna 2014 se v šesté kapitole vyjadřuji k některým změnám, které s sebou podle mého názoru rekodifikace soukromého práva do zpracované problematiky přinese.

Ačkoliv historie a vývoj směnek je tématem zajímavým a co se týká prvotních předchůdců směnky v české literatuře i částečně nezpracovaným, tato práce se historii a vývoji směnky nevěnuje. Základní popis historie a vývoje směnky byl již kvalitně zpracován v jiných tuzemských publikacích, proto by tato práce pro daný okruh nebyla přínosem. Z podobných důvodů tato práce neobsahuje ani obecnou teorii směnečného práva.

V této práci striktně nerozlišuji mezi zajišťovacími směnkami a zajišťovacími blankosměnkami, pokud tato klasifikace nebude pro pochopení daného tématu zásadní. Bylo by nadbytečné tyto pojmy vždy duplikovat, když jejich rozdíly a možnosti uplatnění jsou v této práci rozebrány.

V rámci případného budoucího zpracování tohoto tématu bude vhodné zohlednit novou judikaturu zejména Nejvyššího soudu a Ústavního soudu a analyzovat, zda došlo k posunu v rozhodovací praxi soudů v oblasti zajišťovacích směnek.

1. Vybrané základní teoretické poznatky směnečného práva

1.1 Pojem a podstata směnky

Právní úpravu směnek lze nalézt primárně v ZSŠ. Pojem směnka není definován v celém českém právním řádu, a to ani v ZSŠ. Za směnku tak lze považovat listinu, která splňuje náležitosti stanovené ust. čl. I. § 1 ZSŠ, popřípadě náležitosti stanovené ust. čl. I. § 75 ZSŠ. Směnku je tedy možné označit jako cenný papír obsahující bezpodmínečný písemný závazek, popřípadě bezpodmínečný příkaz někomu, kdo má platit, v přesně určené formě, poskytující majiteli směnky právo vyžadovat ve stanovené lhůtě úhradu peněžní sumy uvedené ve směnce. Ještě jednodušeji lze směnku definovat tak, že se jedná o listinu, která splňuje veškeré náležitosti stanovené ust. čl. I. § 1 ZSŠ s přihlédnutím k ust. čl. I. § 2 ZSŠ nebo která splňuje veškeré náležitosti stanovené ust. čl. I. § 75 ZSŠ s přihlédnutím k ust. čl. I. § 76 ZSŠ. Z praktického hlediska absence definice pojmu směnka v právním řádu ČR nezpůsobuje žádné komplikace.

Směnka je abstraktním cenným papírem, může vzniknout bez jakéhokoliv důvodu a k její platnosti není zapotřebí jiných listin, prokazujících například důvod jejího vystavení, podmínky jejího zaplacení et cetera. Směnka obsahuje veškeré podstatné informace pro její uplatnění zásadně ve svém obsahu, pokud se však nejedná například o zajišťovací směnku. Směnka nahrazuje jiné způsoby písemného zachycení příslušného závazku a s ohledem na její formální a striktní úpravu představuje jednoduchý a nekomplikovaný způsob inkorporace tohoto závazku za předpokladu, že účastníci směnečných vztahů mají alespoň základní směnečněprávní znalosti a jsou obeznámeni s důsledky svých právních úkonů.¹

Směnky jsou v dnešní době běžně využívány v obchodním styku a často i v jiných situacích. Směnky slouží nejčastěji jako prostředek zajištění jiných pohledávek remitenta vůči výstavci směnky. V praxi směnky nezřídka nahrazují uzavření smlouvy o půjčce či uzavření smlouvy o úvěru.

---

¹ Kotásek odlišuje směnečnou přísnost na formální a materiální. Mezi formální přísnost řadí požadavky na obsah směnky, které je třeba respektovat při vyhotovení listiny a na kterých spočívá jistota směnečného provozu, dále striktní lhůty, předepsané zachovávací úkony a zrychlené soudní řízení. Mezi materiální směnečnou přísnost pak řadí vyloučení námitek směnečných dlužníků. Obecně však Kotásek zastává názor, že směnečnou úpravu nelze považovat za striktní, neboť existují i přísnější úpravy jiných institutů. Dle KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 10 – 11.

1.2 Základní druhy směnek

V prvé řadě se směnky dělí na směnky vlastní a směnky cizí. Tento způsob dělení však v podstatě není pro tuto práci významný, proto se jím nebudu dále zabývat. Je vhodné pouze okrajově připomenout, že s ohledem na ust. čl. I. §§ 77 a 78 ZSŠ se na směnky vlastní vztahuje přiměřeně úprava směnky cizí.

Směnky lze rozlišovat na směnky pro soluto a směnky pro solvendo, společně označované jako směnky platební, a zajišťovací směnky. Toto rozlišení vychází zejména ze způsobů a možností jejich využití.

Prvním funkčním typem směnky je tedy směnka mající funkci platidla, tzv. směnka pro soluto, kdy namísto poskytnutí konkrétního peněžitého plnění je závazek dlužníka splněn vystavením směnky ve prospěch věřitele. Tento způsob není v praxi příliš rozšířen, neboť si lze představit jen málo věřitelů, kteří se spokojí s novým závazkem dlužníka (závazkem ze směnky) namísto obdržení peněžitého plnění. Ačkoliv se formálně jedná o zánik starého závazku splněním, de facto se jedná o privativní novaci, nahrazení původního závazku dlužníka vůči věřiteli závazkem novým se shodnými účastníky. Směnka pro soluto je řazena mezi platební směnky.

Směnka může být též nástrojem placení. Tento funkční typ směnek se nazývá směnka pro solvendo. U směnek pro solvendo je zpravidla uzavřena písemná smlouva obsahující závazek dlužníka zaplatit dohodnutou částku věřiteli a současně je dlužníkem k zaplacení závazku dlužníka ze smlouvy vystavena směnka ve prospěch věřitele. Tento funkční typ směnky upravuje i ust. § 334 ObZ, které mimo jiné stanovuje, že věřitel je oprávněn požadovat splnění peněžitého závazku na dlužníku podle smlouvy, jen když nemůže dosáhnout jeho splnění z akreditivu, směnky nebo šeku. Pokud tedy má věřitel možnost uspokojit svoji pohledávku ze smlouvy jak na základě smlouvy, tak prostřednictvím směnky, je povinen k jejímu uspokojení použít předmětnou směnku. Věřitel ze smlouvy je povinen požadovat plnění ze smlouvy prostřednictvím směnky, ale teoreticky by mohl žádat plnění i na základě smlouvy, neboť jde o kumulativní novaci závazku a oba závazky tak stojí vedle sebe. Je na dlužníkovi, aby se v případě nesprávného postupu věřitele bránil. Dlužník u směnek pro solvendo musí být opatrný, aby ve výsledku nebyl povinen plnit dvakrát na základě původně jednoho závazku, tedy jedenkrát na základě směnky odvozené od smlouvy a jedenkrát na základě smlouvy samotné. Případnou souvislost mezi směnkou a smlouvou a povinnost uplatnit nejprve směnku je povinen prokázat dlužník. Směnečná

suma u tohoto typu směnky zpravidla odpovídá výši závazku dle smlouvy. Směnka pro solvendo je řazena taktéž mezi platební směnky.

Třetím funkčním typem směnky je směnka zajišťovací. Směnka zajišťovací na rozdíl od směnky pro solvendo je svojí povahou případným budoucím prostředkem uspokojení, který může a nemusí být využit a je závislý na tom, zda zajištěná pohledávka věřitele je či není řádně a včas splněna, resp. zda zanikne nebo bude dále trvat. Teprve v důsledku toho, že zajištěná pohledávka nezanikne a dlužník bude v prodlení s jejím splněním, dostává věřitel možnost uspokojit se prostřednictvím zajišťovací směnky. Zajišťovací směnka opravňuje věřitele i k nároku na zaplacení příslušenství zajištěné pohledávky, o čemž bude pojednáno níže, a zpravidla také smluvní pokuty, neboť její uplatnění má nastat až ve chvíli, kdy je dlužník v prodlení a je povinen zaplatit případné sankce spojené s jeho prodlením. Předpokládanou výši celého nároku věřitele ze zajištěné pohledávky je nutné předem zohlednit při stanovení směnečné sumy, pokud se nejedná o zajišťovací blankosměnku, o které bude pojednáno dále v této práci. Jelikož zajišťovací směnka nemá být vůbec uplatněna v případě řádného splnění zajištěné pohledávky, resp. v případě jejího zániku, je vhodné, aby si účastníci zajištěného vztahu předem stanovili pravidla, jaký bude osud zajišťovací směnky po zániku zajištěné pohledávky. Zajišťovací vztah není do směnečné listiny jakkoliv inkorporován a není vlastností zajišťovací směnky.²

K zajišťovací směnce a typologii směnek se vyjádřil i Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 14. března 2012, sp.zn. 20 Cdo 1800/2010, kdy konstatoval, že „*Směnka ač může plnit rozmanité funkce a zajišťovat různé pohledávky, je v právní teorii obvykle definována jako dlužnický dokonalý cenný papír, jímž za předpokladu splnění přísných formálních náležitostí vzniká přímý, bezpodmínečný, nesporný a abstraktní závazek určité osoby zaplatit majiteli směnky v určitém místě a čase stanovenou peněžitou částku. I když se vystavení směnky zpravidla opírá o určitý důvod, vzniká ze směnky specifická (směnečný) právní vztah, jehož abstraktní charakter tkví v tom, že právní důvod (kauza) není pro jeho existenci významný a ze směnky nevyplývá. Směnečný závazek je přitom zcela samostatný a oddělený od případného závazku, který byl původem jeho vzniku. Vzhledem k tomu, že zákon nerozlišuje jednotlivé druhy směnek (zatímco právní teorie naopak rozdíl mezi směnkami pro soluto, pro solvendo a směnkami zajišťovacími vymezuje), je třeba i v případě tzv. směnek zajišťovacích dovodit, že nejsou akcesorickým závazkem ve vztahu k závazku jinému; nejde*

---

² KOVAŘÍK, Zdeněk. Zajišťovací směnky a některé další otázky směnek ve světle soudních rozhodnutí. *Soudní rozhledy*, 2004, roč. 1, č. 8, s. 281.

*o zajišťovací závazek, nýbrž o prostředek zajištění.*³⁴⁵ O zajišťovací směnce tato práce pojednává v jejích následujících částech.

V ČR jsou využívány zejména směnky zajišťovací.⁶ Počet vystavených zajišťovacích směnek převažuje nad počtem vystavených platebních směnek. Příčinou převahy zajišťovacích směnek nad směnkami platebními je zejména skutečnost, že obchodní praxe v ČR není zvyklá využívat platební směnky v obchodním styku. V ČR ani není zvykem obchodovat se směnkami. K převodu směnek dochází v praxi spíše výjimečně. Pokud ano, tak zejména mezi osobami, které se ze své praxe znají. Nelze proto hovořit o veřejném obchodování se směnkami. V ČR je běžnější obchodovat s pohledávkami vyplývajícími z písemných smluv než se směnkami. Obchodní praxe v ČR nereflktuje praxi okolních států, kde je využití platebních směnek běžné a počet vystavených platebních směnek převažuje nad počtem vystavených zajišťovacích směnek.⁷ Za předpokladu, že je prokázána souvislost mezi směnkou a mimosměnečnou smlouvou, praxe došla k závěru, že směnky je s ohledem na většinové využití zajišťovacích směnek primárně nutné považovat za směnky zajišťovací, nikoliv za směnky platební. Současně pokud by bylo prokázáno, že se jedná o směnku platební, měla by taková směnka být považována za směnku pro solvendo, nikoliv za směnku pro soluto. Osoba tvrdící, že směnka má jinou funkci, než která je na základě výše uvedených domněnek dovozena, zásadně tedy směnečný dlužník, je povinna prokázat opodstatněnost svých odlišných tvrzení.⁸

Jiné způsoby členění směnek tato práce popisovat nebude s ohledem na skutečnost, že odlišná členění nemají s meritem této práce v podstatě žádnou souvislost.

---

³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. března 2012, sp.zn. 20 Cdo 1800/2010.

⁴ Obdobně se k zajišťovací směnce jako prostředku zjištění vyjádřil i Nejvyšší soud např. ve svém rozsudku ze dne 22. srpna 2002, sp.zn. 25 Cdo 1839/2000, rozsudku ze dne 2. prosince 2010, sp.zn. 20 Cdo 436/2009 a rozsudku ze dne 28. srpna 2008, sp.zn. 29 Odo 1141/2006.

⁵ K zajišťovací směnce se vyjádřil i Nejvyšší soud i v rozsudku ze dne 16. května 2006, sp.zn. 7 Tdo 475/2006, a to mimo jiné tak, že: "*Tzv. zajišťovací směnka (podle starší terminologie krycí směnka) není zvláštním druhem směnky. Jde jen o vyjádření toho, jakou funkci směnka plní, pokud slouží k zajištění závazku vyplývajícího z jiného právního vztahu, který se označuje jako kauzální právní vztah, protože představuje materiální příčinu vzniku směnky.*"

⁶ KOTÁSEK, Josef. *Úvod do směnečného práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 28.

⁷ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka jako zajištění*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1, nebo také rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 18. března 2008, sp.zn. 5 Cmo 5/2008.

⁸ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 18. března 2008, sp.zn. 5 Cmo 5/2008.

1.3 Blankosměnky

1.3.1 Právní úprava blankosměnek a jejich obecná teorie

Blankosměnka je směnka, která je při jejím vydání úmyslně vyplněna neúplně s tím, že tato blankosměnka bude v pozdější době vyplněna dle sjednaných pravidel. Podstatou blankosměnky je úmysl vydavatele dát blankosměnku do oběhu s nevyplněnými bílými místy s očekáváním, že tato místa budou v budoucnu přiměřeně vyplněny v souladu s příslušnými ujednáními.

ZSŠ výslovně upravuje blankosměnky ve svém ust. čl. I. § 10. Nutno podotknout, že ust. čl. I. § 10 ZSŠ upravuje jenom dílčí otázku blankosměnek. ZSŠ blankosměnky jinak blíže neupravuje. Blankosměnky výslovně neupravuje ani jiný právní předpis. S ohledem na absenci právní úpravy blankosměnek je nutné veškerou další teorii týkající se blankosměnek dovozovat z literatury a judikatury. Ačkoliv ZSŠ upravuje blankosměnky pouze stručně v ust. čl. I. § 10, i tato úprava je pro praktické využití blankosměnek nadmíru důležitá. Bez ust. čl. I. § 10 ZSŠ by v ZSŠ neexistovala vůbec žádná úprava blankosměnek. Pokud by nebylo ust. čl. I. § 10 ZSŠ, právní praxe by nemusela existenci blankosměnek vůbec připustit, neboť s ohledem na ust. čl. I. § 69 ZSŠ by se osoby, které se podepsaly pod listinu v její nehotové podobě, nemohly stát směnečnými dlužníky, jelikož by v době podpisu blankosměnky těmito osobami blankosměnka zpravidla neobsahovala veškeré podstatné náležitosti a byla by považována za směnku neplatnou. Ust. čl. I. § 10 ZSŠ připouští postup, kdy z původně neúplné (v jistém smyslu neplatné) směnky je sjednaným způsobem učiněna směnka úplná a platná, přičemž ust. čl. I. § 69 ZSŠ se v těchto případech nepoužije.⁹

Do blankosměnky lze dohodnutým způsobem vyplnit oprávněnou osobou jakýkoliv údaj, až na podpis, neboť podpis může do blankosměnky vyplnit pouze příslušná podepisující se osoba. Zastávám názor, že podpis osoby na směnce ani nelze nahradit rozhodnutím soudu ve smyslu ust. § 50a OZ, a to z toho důvodu, že směnka není smlouvou, ale specifickým jednostranným právním úkonem, popř. několika jednostrannými právními úkony. Projev vůle u jednostranného právního úkonu nelze prostřednictvím ust. § 50a OZ nahradit.

Pokud blankosměnce chybí některá z podstatných náležitostí, nejedná se až do doby jejího vyplnění o směnku. Směnkou se listina může stát, až když obsahuje všechny podstatné

---

⁹ Srov. ust. čl. I. § 69 ZSŠ s ust. čl. I. § 10 ZSŠ.

náležitosti. Podstatnými náležitostmi směnky, které musí mít směnka vlastní vždy, jsou označení, že jde o směnku, pojaté do vlastního textu listiny a vyjádřené v jazyku, ve kterém je listina sepsána, bezpodmínečný slib zaplatit určitou peněžitou sumu, popřípadě příkaz třetí osobě zaplatit určitou peněžitou sumu, určení remitenta, datum vystavení směnky a podpis výstavce. Ostatní náležitosti směnky výslovně požadované ZSŠ označují za nepodstatné, neboť pro případ jejich absence ZSŠ zakládá fikci jejich existence dovozenou z jiných údajů obsažených ve směnce.¹⁰ Blankosměnka bez podstatných náležitostí své účastníky jakkoliv nezavazuje a nemá pro ně žádné právní následky až do jejího, zpravidla řádného, vyplnění. Blankosměnka vyplněná odlišně či v rozporu se směnečným vyplňovacím prohlášením své účastníky sice i tak zavazuje, ale pouze relativně, neboť je pravděpodobné, že směneční dlužníci vznesou námitku nikoliv řádného vyplnění blankosměnky, v intencích ust. čl. I. § 10 ZSŠ.

Blankosměnky jsou v praxi převážně využívány jako blankosměnky vlastní a prakticky výlučně jako prostředek zajištění pohledávek remitenta vůči výstavci směnky tehdy, kdy konkrétní pohledávka či pohledávky remitenta vůči výstavci směnky na základě zajištěného vztahu prozatím nejsou známy.¹¹

Na našem území jsou blankosměnky užívány a právně přijímány od roku 1853. K mezinárodnímu přijetí blankosměnek došlo prostřednictvím ženevských úmluv z roku 1930.¹²¹³

1.3.2 Směnečné vyplňovací oprávnění

Za účelem poskytnutí možnosti vyplnit blankosměnku o příslušné chybějící údaje může směnečný dlužník udělit majiteli směnky směnečné vyplňovací oprávnění (nebo také směnečné vyplňovací právo či směnečné vyplňovací prohlášení). Směnečné vyplňovací oprávnění může být uděleno písemně, ústně i konkludentně. Za účelem udělení směnečného vyplňovacího oprávnění bývá nejčastěji sepsána zvláštní listina, která stanovuje pravidla pro pozdější vyplnění blankosměnky majitelem blankosměnky, popisuje předmětnou

---

¹⁰ Lze se setkat i s názorem, že podstatné náležitosti jsou veškeré zákonem výslovně požadované bez ohledu na možnost jejich dovození z jiných údajů obsažených ve směnce. K tomuto např. SVOBODOVÁ, Věra. *Průvodce po slastech a strastech uživatele směnky*. Vydání první. Brno: ECON, 1994, s. 19 - 20.

¹¹ K tomuto např. NEJEPÍNSKÝ, Karel. *Směnka v obchodě a podnikání*. Praha: PROFESS, 1992, s. 26.

¹² KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 116 nebo ŠNYRCH, Roman. Teoretické aspekty blankosměnky. *Právní rozhledy*, 1996, roč. 4, č. 12, s. 545.

¹³ Možnost využití blankosměnek připouští čl. 10 zákona směnečného ze dne 7. června 1930, jenž tvoří přílohu č. 1 Úmluvy o jednotném zákonu směnečném.

blankosměnku, označuje její účastníky a popřípadě také popisuje zajištěnou pohledávku, pokud se jedná o zajišťovací blankosměnku. Směnečné vyplňovací oprávnění bývá uděleno majiteli blankosměnky. Lze si však představit i situaci, kdy je směnečné vyplňovací oprávnění uděleno jiné osobě, která blankosměnku vyplní ve prospěch majitele směnky, například notáři, který má blankosměnku v úschově.¹⁴ Tato práce však bude dále vycházet z toho, že směnečné vyplňovací oprávnění bylo uděleno majiteli blankosměnky. Směnečné vyplňovací oprávnění je smlouvou inominátní.

Směnečné vyplňovací oprávnění může udělit kterýkoliv směnečný dlužník z blankosměnky, nemusí se jednat o výstavce. Směnečné vyplňovací oprávnění má zásadně účinky pouze mezi jejími účastníky. K jedné konkrétní blankosměnce může nezávisle na sobě existovat i několik směnečných vyplňovacích prohlášení, kdy každý ze směnečných dlužníků uděluje své směnečné vyplňovací oprávnění majiteli směnky, přičemž i jednotlivé podmínky, resp. oprávnění, pro vyplnění blankosměnky se mohou odlišovat. Vyplnění blankosměnky v souladu s jedním směnečným vyplňovacím oprávněním může současně způsobit nesprávné vyplnění blankosměnky ve vztahu k jiným směnečným vyplňovacím oprávněním. Využití jednoho směnečného vyplňovacího oprávnění tak může umožnit jiným směnečným dlužníkům uplatnit důvodné námitky vyplnění blankosměnky v rozporu s jimi udělenými směnečnými vyplňovacími oprávněními, pokud bude blankosměnka uplatněna následně vůči nim.¹⁵

Primárním předpokladem pro možnost směnečného dlužníka dovolávat se nesprávného vyplnění blankosměnky je, aby byl směnečný dlužník schopen prokázat, že majitel blankosměnky byl seznámen s pravidly pro vyplnění blankosměnky a od těchto se odchýlil. V opačném případě směnečný dlužník podstupuje riziko, že bude s ohledem na veškeré okolnosti dovozeno, že majiteli blankosměnky bylo směnečné vyplňovací oprávnění poskytnuto neomezeně, alespoň co se podstatných náležitostí směnky týká. V případě absence směnečného vyplňovacího prohlášení by dle ust. čl. I. § 69 ZSŠ měli být směneční dlužníci vázáni textem, který směnka obsahovala v době jejich podpisu, přičemž podpisem blankosměnky bez udělení směnečného vyplňovacího oprávnění by se jednalo zpravidla o směnku neplatnou s ohledem na absenci podstatných náležitostí směnky, tedy směneční dlužníci by vůbec zavázáni být neměli. Je majoritně přijímán právní názor, že nikdo se na směnky nepodepisuje bezdůvodně, až na ojedinělé výjimky, proto lze

---

¹⁴ K tomuto např. KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 103.

¹⁵ KOVARÍK, Zdeněk. *Směnka jako zajištění*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 79.

dovodit existenci směnečného vyplňovacího oprávnění k chybějícím podstatným náležitostem předmětné blankosměnky a ust. čl. I. § 69 ZSŠ se na podstatné náležitosti blankosměnky nepoužije.¹⁶¹⁷ I případnou neomezenost směnečného vyplňovacího oprávnění nelze chápat absolutně, neboť blankosměnka by měla být vždy vyplněna přiměřeně okolnostem jejího vystavení a přiměřeně jejímu účelu, tedy vyplnění by nemělo být učiněno ve zjevném nepoměru k zajištěné pohledávce.¹⁸ Je na místě, aby směnečný dlužník nikdy nepodepsal blankosměnku bez současného udělení písemného směnečného vyplňovacího oprávnění.¹⁹²⁰ Lze doporučit, aby směnečné vyplňovací oprávnění bylo uzavřeno vždy jako dvoustranný či vícestranný právní úkon, ze kterého bude vyplývat i srozumění majitele směnky s obsahem směnečného vyplňovacího oprávnění.²¹ Pokud by bylo směnečné vyplňovací prohlášení uděleno pouze jednostranným právním úkonem a majitel směnky by směnečnému dlužníkovi alespoň nepotvrdil srozumění s obsahem směnečného vyplňovacího oprávnění a akceptaci předmětných podmínek, směnečné vyplňovací oprávnění by nemohlo majitele směnky zavazovat.

Judikatura dovodila, že pokud se podpisem blankosměnky směnečně zavázala osoba, která současně předtím zavázala jako zástupce jinou osobu, za kterou udělila i směnečné vyplňovací oprávnění, a znala tak okolnosti a povahu předmětné blankosměnky,

---

¹⁶ K tomuto např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2011, sp.zn 29 Cdo 187/2010 nebo rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 20. února 2001, sp.zn. 5 Cmo 556/2000.

¹⁷ Vyskytuje se i mnoho nesouhlasných názorů s tímto závěrem. Odlišný závěr a jeho důvody prezentuje například CHALUPA, Radim. *Excesivní vyplnění blankosměnky a změna textu blankosměnky* [online]. Právní rádce, 17. prosince 2009 [cit. 22. října 2013]. Dostupné na <<http://pravniradce.ihned.cz/c1-39524090-excesivni-vyplneni-blankosmenky-a-zmena-textu-blankosmenky>>. Já osobně se přikláním k majoritnímu názoru, tedy že na blankosměnky by se nemělo aplikovat ust. čl. I. § 69 ZSŠ v rámci podstatných náležitostí směnek, i pokud k vyplnění chybějící podstatné náležitosti nebylo prokazatelně uděleno směnečné vyplňovací oprávnění. Tento názor zastávám z toho důvodu, že vydavatelem či jinou směnečně zavázanou osobou z blankosměnky je směnečný dlužník, v jehož zájmu by mělo být udělení přesně vymezeného směnečného vyplňovacího oprávnění před podpisem blankosměnky. V opačném případě by mohlo být blankosměnek zneužíváno směnečnými dlužníky právě například tím, že by byly účelově vydávány bez uvedení dat vystavení a nebylo by uděleno směnečné vyplňovací oprávnění k jejich vyplnění. Absence data vystavení by způsobovala neplatnost takových blankosměnek a nemožnost uplatnit blankosměnky vůči směnečným dlužníkům, ačkoliv by bylo zjevné, že blankosměnky měly být prostředkem uspokojení pohledávek majitelů blankosměnek. Za předpokladu, že by majitel směnky přesto blankosměnku vyplnil, dopustil by se změny textu blankosměnky a otevřel by směnečnému dlužníkovi možnost uplatnit příslušnou námitku, což nepovažuji za správné řešení s ohledem na zjevnou malou důležitost této podstatné náležitosti. Teorie nerozlišuje "méně" a "více" důležité podstatné náležitosti směnky, proto je vhodné, aby stejné pravidlo platilo pro všechny podstatné náležitosti směnky.

¹⁸ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. prosince 2008, sp.zn. 29 Odo 1621/2006 nebo rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 27. září 2001, sp.zn. 4 Cmo 816/1999.

¹⁹ K tomuto např. také FOJT, Viktor. *Zajišťovací směnka a latentní problémy dlužníka* [online]. E-law.cz, 23. listopadu 2012 [cit. 12. září 2013]. Dostupné na <<http://www.elaw.cz/cs/obcanske-pravo/733-zajisovaci-smenka-a-latentni-problemy-dluznika.html>>.

²⁰ Avšak i v případě, že je směnečné vyplňovací oprávnění vystaveno a uděleno, směnečný dlužník nemá jistotu, že bude povinen plnit pouze v souladu s jeho obsahem, jak bude dále popsáno.

²¹ Obdobně i KOTÁSEK, Josef. K některým praktickým aspektům blankosměnky. *Bulletin advokacie*, 1998, č. 9, s. 37.

lze předpokládat, pokud se neprokáže opak, že tato osoba taktéž udělila směnečné vyplňovací oprávnění k blankosměnce. Proto se taková osoba nemůže dovolávat toho, že žádné směnečné vyplňovací oprávnění neudělila, a protože se podepsala na neúplnou listinu, nemohla se s ohledem na ust. čl. I. § 69 ZSŠ stát směnečně zavázanou.²²

Blankosměnky jsou v praxi nejčastěji vydávány s uděleným vyplňovacím oprávněním k vyplnění směnečné sumy a data splatnosti, přičemž jiné podstatné náležitosti blankosměnka řádně obsahuje. Podmínkou pro vyplnění směnečné sumy a data splatnosti pak bývá, že výstavce musí být v prodlení s plněním zajištěné mimosměnečné pohledávky a blankosměnka proto může být následně vyplněna v souladu s dlužnou zajištěnou pohledávkou po lhůtě splatnosti.

Jak bylo výše uvedeno, směnečné vyplňovací oprávnění může být uděleno k vyplnění jakýchkoliv náležitostí směnky mimo podpisu účastníků směnečného vztahu.

Vyplnění blankosměnky v rozporu se sjednanými pravidly zakládá možnost uplatnění námitek směnečných dlužníků ve smyslu ust. čl. I. § 10 ZSŠ za předpokladu, že majitel směnky nabytí směnku ve zlé víře nebo se při jejím nabytí provinil hrubou nedbalostí, popřípadě pokud on sám blankosměnku vyplnil v rozporu se směnečným vyplňovacím oprávněním navzdory tomu, že mu byl znám jeho obsah. Vyplnění blankosměnky v rozporu se sjednanými pravidly samo o sobě nezpůsobuje neplatnost blankosměnky.²³

Udělené vyplňovací oprávnění je právem, které nelze odvolat a nelze ho vzít jednostranně zpět. K zániku uděleného vyplňovacího oprávnění může dojít na základě dvoustranného ujednání mezi osobou, která oprávnění udělila, a majitelem směnky či jednostranným prohlášením majitele směnky o vzdání se vyplňovacího oprávnění. V obou případech by měla být současně vydavateli blankosměnky vrácena předmětná blankosměnka, pokud došlo k zániku všech směnečných vyplňovacích oprávnění. Mimo výše uvedené důvody dochází k zániku vyplňovacího oprávnění též následnou nemožností výkonu tohoto práva, zejména v důsledku ztráty nebo zničení směnky²⁴, uplynutím času,

---

²² Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 20. února 2001, sp.zn. 5 Cmo 556/2000.

²³ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 13. října 1998, sp.zn. 5 Cmo 125/98.

²⁴ Jsou prezentovány rozdílné právní názory, zda lze blankosměnku umořit či nikoliv. Zatímco například Ondřejová nebo Kovařík považují umoření blankosměnky za prakticky vyloučené, Kotásek, Chalupa nebo Šnyrch se domnívají, že blankosměnky umořit lze, byť se jedná o problematický postup. Já se přikláním k názoru, že blankosměnku umořit nelze, neboť blankosměnka není listinou, kterou je třeba předložit k uplatnění práva. Předložit k uplatnění práva je možné směnku, nikoliv blankosměnku. Dále se domnívám, že umořenou listinu nelze v jejím textu vyplnit v souladu se směnečným vyplňovacím oprávněním a zasahovat tak do předmětného usnesení o umoření listiny. Umořenou blankosměnku by tak nebylo možné vyplnit v souladu se směnečným vyplňovacím oprávněním ani jinak do jejího textu zasahovat. Srov. ONDŘEJOVÁ, Dana. Umoření směnky: všemocná justice či nedůsledný zákonodárce? *Bulletin advokacie*, 2008, č. 7-8,

pokud vyplňovací oprávnění bylo uděleno na dobu určitou, a též úplným využitím vyplňovacího oprávnění. Ke specifické situaci zániku vyplňovacího oprávnění může dojít splnutím směnečného dlužníka a majitele blankosměnky.²⁵

Směnečné vyplňovací právo může být dle mého názoru promlčeno, byť nemůže být prekludováno.²⁶ K promlčení směnečného vyplňovacího oprávnění může dojít z toho důvodu, že OZ, popř. ZSŠ výslovně neuvádí, že by směnečné vyplňovací oprávnění promlčeno být nemohlo. Směnečné vyplňovací oprávnění podléhá obecné tříleté promlčecí době běžící ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé.²⁷

Neplatností blankosměnky pozbývá existence směnečného vyplňovacího oprávnění k předmětné blankosměnce svého účelu, a tím dle mého názoru dochází k jeho zániku. Vyplňovací oprávnění k blankosměnce nemůže reálně existovat bez existence samotné blankosměnky. Zánikem blankosměnky tak dochází i k zániku směnečného vyplňovacího oprávnění, byť jeho materiální zachycení může nadále existovat bez jakýchkoliv možných právních následků.²⁸ Naopak případná neplatnost směnečného vyplňovacího oprávnění sama o sobě nezpůsobuje neplatnost blankosměnky. Při neplatnosti směnečného vyplňovacího oprávnění může blankosměnka stále existovat a není vyloučeno, že bude majitelem směnky vyplněna.²⁹ Vyplněním blankosměnky i přes neplatnost směnečného vyplňovacího oprávnění však majitel směnky podstupuje riziko, že bude směnečnými dlužníky uplatněna námitka vyplnění blankosměnky v rozporu se směnečným vyplňovacím oprávněním.

---

s. 32 – 34, KOVAŘÍK, Zdeněk. Vznik, podstata a zánik práva vyplnit blankosměnku. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 1, s. 16, KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 103 – 104, CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář. 1. část. Směnky*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 95 - 96 a ŠNYRCH, Roman. Teoretické aspekty blankosměnky. *Právní rozhledy*, 1996, roč. 4, č. 12, s. 546.

²⁵ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 123.

²⁶ Tento názor zastává i např. Kotásek, podle kterého směnečné vyplňovací právo promlčení podléhá v obecné promlčecí době, neboť to není žádným předpisem vyloučeno, zatímco Kovařík se domnívá, že směnečné vyplňovací oprávnění promlčeno ani prekludováno být nemůže, pokud existuje listina, která má být podle vyplňovacího práva doplněna, a pokud nevyplývá z ujednání smluvních stran, že směnečné vyplňovací oprávnění je časově limitováno. Názor, že směnečné vyplňovací oprávnění nemůže být promlčeno, zastává mimo Kovaříka i současná rozhodovací praxe soudů.. Srov. KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka jako zajištění*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 78, KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 54, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2010 sp.zn. 29 Cdo 1181/2009 nebo rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 18. října 2004, sp.zn. 9 Cmo 274/2004 a KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 104.

²⁷ Ust. § 101 OZ.

²⁸ Obdobně i KOVAŘÍK, Zdeněk. Vznik, podstata a zánik práva vyplnit blankosměnku. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 1, s. 16.

²⁹ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka jako zajištění*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 79.

Směnečné vyplňovací oprávnění je stejně jako blankosměnka sama plně převoditelné, zděditelné a náleží aktuálnímu majiteli blankosměnky.³⁰ Nelze převést směnečné vyplňovací právo bez současného převodu blankosměnky. K převodu vyplňovacího oprávnění na další osobu dochází vždy společně s převodem blankosměnky, neboť se jedná o právo akcesorické k právům vyplývajícím z blankosměnky.³¹ Pokud je blankosměnka převedena bez toho, aby převodce sdělil nabyvateli, že existuje vyplňovací oprávnění k blankosměnce, a toto oprávnění nabyvateli blankosměnky případně nepředal nebo ho alespoň podrobně neinformoval o jeho obsahu, lze dovodit odpovědnost převodce za případnou škodu způsobenou nabyvateli blankosměnky, která nabyvateli blankosměnky vznikne nesprávným vyplněním blankosměnky a následnou obranou směnečného dlužníka vůči nesprávnému vyplnění blankosměnky. Směnečný dlužník by však byl povinen prokázat zlou víru nebo hrubou nedbalost majitele blankosměnky při jejím nabytí, jinak by příslušnou námitku nemohl vůči majiteli směnky řádně uplatnit. Současně by byl předchozí majitel směnky odpovědný za škodu, která by vznikla směnečnému dlužníkovi v důsledku tohoto jednání předchozího majitele směnky. Zejména by byl předchozí majitel směnky odpovědný za škodu způsobenou směnečnému dlužníkovi, který by směnečnému dlužníkovi vznikla tím, že by byl povinen zaplatit za směnku za nepříznivějších podmínek, než kdyby předchozí majitel směnky o existenci a obsahu směnečného vyplňovacího oprávnění majitele směnky informoval. Odpovědný nemusí být přímo poslední předchozí majitel směnky, ale může jít i o některého z dřívějších majitelů směnky, který svým jednáním škodu směnečnému dlužníkovi způsobil. Následní majitelé směnky totiž nemuseli o nesprávném postupu při vyplnění blankosměnky vůbec vědět, proto by nebylo možné dovodit jejich odpovědnost k náhradě škody.

Obecným předpokladem pro možnost domáhat se nároku na náhradu škody směnečným dlužníkem po předchozím majiteli směnky je, že předchozí majitel směnky porušil svou právní povinnost, tj. zpravidla vyplnil blankosměnku protismělně či převedl zajišťovací směnku, ačkoliv k tomu nebyl výslovně oprávněn, směnečnému dlužníkovi vznikla v důsledku výše uvedeného jednání předchozího majitele směnky škoda a existuje příčinná souvislost mezi výše uvedeným jednáním předchozího majitele směnky a vznikem škody směnečnému dlužníkovi bez ohledu na to, zda se jednalo o zavinění předchozího majitele směnky úmyslné či nedbalostní.

---

³⁰ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 119.

³¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. září 2008, sp.zn. 29 Odo 1407/2006.

Pokud majitel směnky využije svého vyplňovacího oprávnění, ať už řádně či nikoliv, nelze obsah blankosměnky nadále měnit v této vyplněné části. Je však možné jednotlivé neúplné části blankosměnky vyplňovat postupně, využívat vyplňovacího oprávnění částečně, a to i například různými postupnými majiteli blankosměnky.³² Majitel směnečného vyplňovacího oprávnění není povinen celé oprávnění využít jednorázově.

1.3.3 Typy blankosměnek a jejich úskalí

V praxi lze rozlišovat dva možné typy blankosměnek. V první řadě to jsou blankosměnky, které neobsahují veškeré podstatné náležitosti, a k možné přeměně těchto blankosměnek v platné směnky jsou majitelům blankosměnek udělena směnečná vyplňovací oprávnění.

Druhým typem blankosměnek jsou blankosměnky, které v okamžiku jejich vydání již obsahují veškeré podstatné náležitosti směnek, k těmto listinám je přesto uděleno směnečné vyplňovací oprávnění k vyplnění i dalších údajů. Druhý typ blankosměnek označují za (blanko)směnky. Pro nezúčastněnou osobu bude bez sdělení od majitele (blanko)směnky prakticky nemožné rozeznat, zda se jedná o směnku či (blanko)směnku.

Jednou z reálných situací, kterou si lze představit, je, že není v (blanko)směnce vyplněna splatnost a k vyplnění data splatnosti je uděleno směnečné vyplňovací oprávnění. Uvedení data splatnosti není s ohledem na ust. čl. I. § 2 odst. 2 a čl. I. I. § 76 odst. 2 ZSŠ podstatnou náležitostí směnky. Za předpokladu, že nabyvatel směnky, který se domnívá, že se jedná o úplnou směnku, tuto nabude a neví, že se ve skutečnosti jedná o (blanko)směnku, ani tuto nenabyl ve zlé víře anebo se při jejím nabytí neprovinil hrubou nedbalostí, směnečný dlužník nebude oprávněn uplatnit proti takovému majiteli (blanko)směnky námitku protismělného vyplnění, resp. nevyplnění blankosměnky a majitel (blanko)směnky bude oprávněn uplatnit (blanko)směnku jako vistasměnku.³³ Domnívám se, že tento postup je po právní stránce správný, byť ho považuji za nespravedlivý vůči směnečnému dlužníkovi.³⁴ Dle současné doktríny nelze novému majiteli (blanko)směnky přičítat k tíži, že si nezjistil, že se jedná o (blanko)směnku, pokud o tom nemohl mít povědomí a pokud se nedopustil zlé víry nebo zjevně hrubé nedbalosti při jejím nabytí.

---

³² KOVARÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 121 - 122.

³³ Tamtéž, s. 117.

³⁴ Obdobné též ŠNYRCH, Roman. Teoretické aspekty blankosměnky. *Právní rozhledy*, 1996, roč. 4, č. 12, s. 45.

Pokud bylo k (blanko)směnce uděleno směnečné vyplňovací oprávnění a jeho majitel či jeden z dalších majitelů (blanko)směnky se od směnečného vyplňovacího oprávnění odchýlí, směnečnému dlužníkovi by dle mého názoru měla vždy příslušet námitka založená na protismluvním vyplnění, resp. nevyplnění blankosměnky, znevýhodňující směnečného dlužníka. V takovém případě by měl soud zkoumat, jaký má odchýlení se od směnečného vyplňovacího prohlášení dopad pro směnečného dlužníka, a podle svého zjištění případně částečně či zcela zamítnout žalobu majitele směnky. Pokud by byla žaloba majitele (blanko)směnky částečně či úplně zamítnuta v důsledku jeho neznalosti veškerých skutečností souvisejících s (blanko)směnkou, neboť předchozí majitel (blanko)směnky ho o předmětných skutečnostech neinformoval, majitel (blanko)směnky by se měl dle mého názoru domáhat náhrady škody po předchozím majiteli (blanko)směnky. Každý případný budoucí majitel směnek či blankosměnek by se měl zajímat o okolnosti jejich vystavení a možnostech jejich uplatnění. Domnívám se, že hrubou nedbalost, či dokonce zlou víru na straně směnečných věřitelů, byť nikoliv aktuálního majitele směnky, nelze přičítat k tíži směnečných dlužníků. Dle mého názoru k uplatnitelné a důvodné obraně směnečného dlužníka by mělo postačovat, že směnečný dlužník udělil k (blanko)směnce směnečné vyplňovací oprávnění, se kterým byli postupní majitelé (blanko)směnky seznámeni, a k odchýlení od směnečného vyplňovacího oprávnění objektivně došlo jedním z postupných majitelů (blanko)směnky. Ačkoliv v praxi směnečný dlužník nebude zpravidla oprávněn uplatnit přípustnou a důvodnou obranu, směnečnému dlužníkovi bude alespoň příslušet nárok na náhradu škody vůči předchozímu majiteli (blanko)směnky, který majitele (blanko)směnky o směnečném vyplňovacím oprávnění řádně neinformoval, popřípadě vyplnil blankosměnku protismluvně, o čemž nezpravil majitele blankosměnky. Tato skutečnost však nemá vliv na povinnost směnečného dlužníka zaplatit majiteli (blanko)směnky na základě uplatněné (blanko)směnky či na základě blankosměnky, která byla vyplněna v rozporu se směnečným vyplňovacím oprávněním.

Osobně jsem toho názoru, že pokud bylo směnečné vyplňovací oprávnění uděleno, měl by jej být majitel blankosměnky povinen využít celé před jejím uplatněním, pokud mu v tom nebrání objektivní či jiné závažné důvody. Vyplňovací oprávnění by podle mého názoru mělo být vždy využito řádně, jinak by měly příslušet směnečným dlužníkům důvodné námitky vždy, nejen vůči některým majitelům směnky. Vyplňovací oprávnění by mělo být dle mého názoru nejen oprávněním, ale zároveň povinností k předmětné blankosměnce. Případné protismluvné vyplnění blankosměnky by nemělo být

na úkor směnečných dlužníků, ale na úkor směnečných věřitelů. Zájemce o nabytí směnky by si měl pečlivě vybírat svého smluvního partnera, přičemž riziko, že si vybral smluvního partnera nepoctivého, by nemělo být přenášeno na směnečné dlužníky, kteří tím mohou ztratit podstatnou část své obrany. Za současného stavu je ze strany směnečných dlužníků obtížné prokázat, který z předchozích majitelů směnky, resp. blankosměnky mu případnou škodu způsobil. Za vhodnější považuji postup, kdy majitel blankosměnky, proti kterému byla uplatněna důvodná obrana založená na nesprávném vyplnění blankosměnky předchozími majiteli blankosměnky, by měl možnost žádat náhradu škody po předchozím majiteli blankosměnky, až by tato regresní řada končila u skutečného nepoctivého dřívějšího majitele blankosměnky. Postavení směnečných dlužníků v případě blankosměnek je obtížně ubránitelné už z toho důvodu, že směnečný dlužník je povinen prokázat nesprávné vyplnění blankosměnky. To, že je přípuštěno, že ani prokázání nesprávného vyplnění blankosměnky nemusí dávat směnečným dlužníkům možnost uplatnění důvodné obrany, není dle mého názoru spravedlivé. Výrazným překročením směnečného vyplňovacího oprávnění ze strany jednoho z předchozích majitelů blankosměnky na řad může snadno dojít k úpadku jakékoliv směnečně zavázané osoby, a to i majetné, pokud jí není dána možnost uplatnit důvodné námitky. Případnou možnost žádat náhradu škody po nepoctivém předchozím majiteli blankosměnky nepovažuji za dostatečnou ochranu směnečných dlužníků.

1.3.4 Podstatné náležitosti blankosměnky

Za diskutabilní považuji otázku, zda existují některé náležitosti blankosměnky, které musí blankosměnka obsahovat vždy již při jejím vydání. Existuje právní názor, že blankosměnka by měla obsahovat alespoň torzo směnečného prohlášení, zejména slovo směnka a také podpis vydavatele blankosměnky, zpravidla výstavce či akceptanta, v ojedinělých případech avala nebo jiné směnečně zavázané osoby.³⁵

Zastávám názor, že blankosměnka nemusí obsahovat torzo směnečného prohlášení obsahující slovo směnka, byť osoba podepisující se na blankosměnku musí být schopna dojít ke zjištění, že se jedná o úmyslně neúplnou směnku, resp. o blankosměnku, a tato listina bude v budoucnu doplněna. V opačném případě by si podepisující osoba nemusela být vůbec vědoma následků podpisu takové listiny. Pokud osoba podepisuje prázdný list papíru bez uvedení slova směnka, je nutné, aby k této listině bylo vydáno směnečné vyplňovací

---

³⁵ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka jako zajištění*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 78.

oprávnění nebo obdobná upřesňující listina, popřípadě aby listina neobsahující slovo směnka obsahovala jinou doložku, ze které by byla podepisující osoba schopna dovodit, že se jedná o blankosměnku.³⁶

Blankosměnka však musí vždy ke své existenci obsahovat podpis svého vydavatele, přičemž není nezbytné, aby byl v blankosměnce vždy podepsán přímo výstavce.³⁷ Tato skutečnost má význam zejména pro převzetí směnečného rukojemství za osoby do té doby nepodepsané, resp. směnečně nezavázané, popřípadě pro další osoby, které by chtěly jakýmkoliv jiným způsobem vstoupit do v době jejich podpisu budoucího směnečného vztahu a stát se směnečnými dlužníky.³⁸ To však nemění nic na tom, že blankosměnka musí být opatřena alespoň jedním podpisem potencionálního dlužníka ze směnečného vztahu, neboť jinak by nebyla žádná osoba směnečně zavázána. Listinu bez podpisu žádného směnečného dlužníka nepovažují za blankosměnku.³⁹

Všechny další náležitosti lze vyplnit do blankosměnky až po jejím vydání na základě směnečného vyplňovacího oprávnění.

1.3.5 Vyplňovací oprávnění k doložce na řad a doložce nikoli na řad

Za výjimku z platných vyplňovacích ujednání k blankosměnce je uváděna možnost vyplnit blankosměnku o doložku, zda se jedná o směnku na řad či nikoli na řad. Dle tohoto názoru možnost převádět blankosměnky by pozdější doplnění údaje nikoli na řad nebo doložky stejného významu do blankosměnky mohla zkomplikovat a zneplatnit případné předchozí indosace této blankosměnky, proto blankosměnky, ze kterých nebude forma patrná, mají být považovány dle ust. čl. I. § 11 odst. 1 ZSŠ za směnky na řad.⁴⁰

Podle mého názoru se však jedná spíše o problém praktický a teoreticky nelze vyloučit ani možnost sjednání práva doplnění doložky na řad či nikoli na řad nebo doložky stejného významu do blankosměnky. Je rizikem postupných majitelů blankosměnky, že blankosměnku

---

³⁶ Obdobný názor zastávají i KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 102 a CHALUPA, Radim. Blankosměnka v podnikatelské praxi. *Právní rádce*, 1999, roč. 7, č. 4, příloha, s. IV.

³⁷ Tento názor zastávám mimo jiné s ohledem na obsah rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. března 2003, sp.zn. 29 Odo 483/2002, podle kterého nemusí být výstavce směnky na blankosměnce podepsán v den její splatnosti.

³⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. března 2003, sp.zn. 29 Odo 483/2002 a obdobně pak usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. ledna 2007, sp.zn. 29 Odo 1099/2006.

³⁹ Stejný názor zastává i JANŠOVÁ, Marie. *Vznik a obsah oprávnění k vyplnění blankosměnky* [online]. Epravo.cz, 27. června 2001 [cit. 25. září 2013]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/vznik-a-obsah-opravneni-k-vyplneni-blankosmenky-9907.html>>.

⁴⁰ KOVARÍK, Zdeněk. *Směnka jako zajištění*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 78.

převedou nekompatibilním způsobem, do blankosměnky sjednanou doložku vyplní a tato doložka následně způsobí komplikace při budoucím uplatnění blankosměnky. Odpovědnost za správné vyplnění blankosměnky a riziko, že blankosměnka bude převáděna nevhodným způsobem, nesou primárně její postupní majitelé. Platně udělené směnečné vyplňovací oprávnění je podle mého názoru nutné respektovat, i pokud se jedná o oprávnění vyplnit, o jakou formu cenného papíru se jedná.

Pokud by si majitel blankosměnky nebyl vědom, že se mělo jednat o blankosměnku s doložkou nikoli na řad nebo s doložkou stejného významu, tuto nenabyl ve zlé víře a neprovinil se při jejím nabývání hrubou nedbalostí, doložku nikoli na řad nebo doložku stejného významu do blankosměnky nevyplnil, blankosměnku považoval s ohledem na ust. čl. I. § 11 odst. 1 ZSŠ za směnku, kterou lze převádět indosací, směnečný dlužník bude povinen zaplatit blankosměnku i v případě, že udělil směnečné vyplňovací prohlášení k vyplnění doložky nikoli na řad či doložky stejného významu a blankosměnka byla přesto indosována. Směnečný dlužník však bude opět oprávněn žádat náhradu škody na předchozím majiteli směnky, který způsobil nesprávné uplatnění blankosměnky, resp. její nevyplnění v souladu se směnečným vyplňovacím prohlášením. Jedná se tak o obdobný princip jako u absence uvedení splatnosti v blankosměnce.

1.3.6 Převod a prezentace blankosměnky

Blankosměnky mohou být obdobně jako směnky převáděny, a to buď indosací, nebo cesí.⁴¹ V případě převodu blankosměnky se předpokládá, že převodce i nabyvatel jsou srozuměni s povahou blankosměnky a se skutečností, že blankosměnka může být v budoucnu stanoveným způsobem vyplněna. Převodci se podepisují na blankosměnku pouze zdánlivě, předběžně, s výhradou vyplnění listiny. I převáděná práva z blankosměnky jsou převáděna pouze zdánlivě, předběžně, neboť až do vyplnění blankosměnky a její transformace ve směnku nevyplývají z blankosměnky žádná práva a povinnosti. Vyplněním blankosměnky a její transformací ve směnku i tyto převody ztratí svou zdánlivost a zpětně nabudou všech svých důsledků.⁴² Společně s převáděnou blankosměnkou dochází i k převodu směnečného vyplňovacího oprávnění k předmětné blankosměnce.

---

⁴¹ Srov. ust. čl. I. § 11 odst. 1 ZSŠ a ust. čl. I. § 11 odst. 2 ZSŠ.

⁴² KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka jako zajištění*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 77 – 78, nebo také rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 20. února 2001, sp.zn. 5 Cmo 556/2000.

Blankosměnku lze prezentovat k přijetí či zaplacení až po jejím vyplnění tak, aby splňovala náležitosti kladené na směny. Obdobně lze blankosměnku protestovat až po jejím vyplnění. Zákon nepřipouští možnost prezentovat či protestovat blankosměnku.

1.3.7 Námitka protismluvního vyplnění blankosměnky

Ust. čl. I. § 10 ZSŠ předpokládá, že pro uplatnění námitky protismluvního vyplnění blankosměnky je nezbytné, aby majitel směny osobně protismluvně vyplnil blankosměnku, blankosměnku nabyt ve zlé víře nebo se při jejím nabývání provinil hrubou nedbalostí.

Nutno podotknout, že pokud je blankosměnka, jejíž součástí je doložka nikoli na řad nebo doložka stejného významu, převáděna cesí, směnečnému dlužníkovi bude zachována námitka protismluvního vyplnění směny i vůči novému majiteli blankosměnky, neboť postavení nového majitele blankosměnky převedené s účinky cesse je odvozeno od postavení předchozího majitele blankosměnky a jedná se o derivativní nabytí vlastnického práva k blankosměnce. Směnečný dlužník je omezen v uplatnění námitek dle ust. čl. I. § 10 ZSŠ pouze v případě převodu blankosměnky indosací, neboť v důsledku indosace směny se nový majitel blankosměnky stává jejím originálním nabyvatelem a jeho postavení není odvozeno od postavení předchozího majitele blankosměnky.

Zlá víra majitele blankosměnky úzce souvisí s jeho znalostí minulosti blankosměnky včetně obsahu směnečného vyplňovacího oprávnění, přičemž majitel blankosměnky si při jejím nabývání byl vědom, že vyplněné údaje ve směnce obsahu vyplňovacího oprávnění neodpovídají.⁴³ Na základě zlé víry byl současně schopen nabyvatel blankosměnky předpokládat, že pozice směnečného dlužníka bude převodem blankosměnky značně ztížena, právě zejména s ohledem na ust. čl. I. § 10 ZSŠ.

Hrubá nedbalost na straně majitele blankosměnky spočívá zejména v jeho rezignaci na zjištění okolností vystavení předmětné blankosměnky, v možnostech jejího vyplnění a ve zjištění, zda vyplnění blankosměnky proběhlo korektně, ačkoliv tyto informace mohl bez zjevných obtíží zjistit nebo se alespoň mohl a měl pokusit je zjistit.⁴⁴ Každý zájemce o nabytí směny by si měl zjistit od majitele směny co nejvíce informací o směnce, neboť si lze těžko představit, že někdo, kdo úplatně nabývá směnku, se nezajímá o možnosti

---

⁴³ K tomuto např. též KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 105.

⁴⁴ Obdobně i ONDREJOVÁ, Dana. K některým problémovým otázkám spojeným s vymáháním zajišťovacích směnek. *Obchodněprávní revue*, 2012, roč. 4, č. 11-12, s. 316.

jejího využití a pravděpodobnost návratnosti své investice.⁴⁵ S ohledem na skutečnost, že hrubá nedbalost není v ZSŠ definována a jedná se tak o neurčitý pojem, záleží na případné úvaze soudu, zda bude nedbalost majitele směnky při jejím nabývání považovat za „přiměřenou“ či hrubou. Hrubá nedbalost bývá definována jako rezignace na zjištění alespoň základních informací o blankosměnce a případného zjištění jejího vadného vyplnění.⁴⁶

Pro prokázání zlé víry či hrubé nedbalosti na straně majitele směnky poslouží směnečnému dlužníkovi zejména fakultativní doložky obsažené v blankosměnce, které mají každého případného nabyvatele blankosměnky informovat o skutečnosti, že se jedná o blankosměnku a případně i o možnostech jejího vyplnění. V takovém případě bude omezena možnost majitele blankosměnky tvrdit, že o skutečnosti, že se jedná o blankosměnku, nevěděl ani nemohl vědět a neznal ani obsah směnečného vyplňovacího oprávnění, popřípadě že nevěděl, že blankosměnka byla vyplněna protismluvně.

Námítku protismluvním vyplnění blankosměnky ve smyslu ust. čl. I. § 10 ZSŠ je obtížné prokázat, neboť majitel blankosměnky zpravidla blankosměnku nabývá již v její úplné podobě, kdy neví, že se dříve jednalo o blankosměnku a nemá jak zjistit, že byla vyplněna v rozporu s uděleným vyplňovacím oprávněním. Blankosměnky zřídka uvádí odkaz na směnečné vyplňovací prohlášení či jinou doložku oznamující povahu blankosměnky. Je břemenem směnečného dlužníka prokázat hrubou nedbalost nebo zlou víru na straně majitele směnky při jejím nabývání. Zlá víra a hrubá nedbalost musí být dána k okamžiku nabytí blankosměnky. Skutečnost, že se o protismluvním vyplnění blankosměnky majitel blankosměnky dozví až následně po jejím nabytí, nezpůsobuje jeho zlou víru již v okamžiku nabytí blankosměnky. Pro zlou víru i hrubou nedbalost nabyvatele blankosměnky je rozhodná jejich existence v okamžiku nabytí blankosměnky.

1.4 Vztah námitek dle ust. čl. I. § 10 a dle ust. čl. I. § 17 ZSŠ

V praxi je nutné rozlišovat mezi námítkami směnečného dlužníka ve smyslu ust. čl. I. § 10 ZSŠ a námítkami směnečného dlužníka ve smyslu ust. čl. I. § 17 ZSŠ. Předmětné námítky spolu totiž souvisejí pouze okrajově.

---

⁴⁵ Soudy však převážně zastávají názor, že nelze na nabyvateli směnky požadovat, aby si ověřoval okolnosti jejího vystavení, s ohledem na oběžnou funkci směnky. Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. června 2010, sp.zn. 28 Cdo 4497/2009.

⁴⁶ KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 105 – 106.

Oba typy námitek mají společné, že jejich uplatnitelnost je omezena pouze u převodů směnek a blankosměnek indosací, nikoliv však u směnek a blankosměnek převedených cesí. Níže uvedené se proto vztahuje ke směnkám a blankosměnkám převáděným indosací.

Námítky ve smyslu ust. čl. I. § 10 ZSŠ může činit směnečný dlužník, který udělil směnečné vyplňovací oprávnění vůči majiteli blankosměnky, i když majitel blankosměnky nebyl původním účastníkem směnečného vztahu a ani směnečného vyplňovacího oprávnění. Směnečný dlužník však může tyto námítky uplatnit pouze tehdy, pokud to byl majitel blankosměnky, který blankosměnku vyplnil nesprávně, pokud majitel směnky tuto nabyt ve zlé víře nebo se při jejím nabývání provinil hrubou nedbalostí. Směnečný dlužník tak nemůže uplatnit námítky ve smyslu ust. čl. I. § 10 ZSŠ proti kterémukoliv majiteli směnky, ale musí prokázat jednu z výše uvedených podmínek. Podstata hrubé nedbalosti a zlé víry při nabývání směnky byla vysvětlena výše. Námítky ve smyslu ust. čl. I. § 10 ZSŠ se váží pouze k blankosměnkám, nikoliv ke směnkám obecně.⁴⁷

Dle ust. čl. I. § 17 ZSŠ může směnečný dlužník činit vůči majiteli námítky založené pouze na jeho vlastním vztahu k majiteli směnky, pokud majitel směnky nejednal při jejím nabytí vědomě na škodu směnečného dlužníka. Námítky ve smyslu ust. čl. I. § 17 ZSŠ přísluší směnkám, bez ohledu na to, že se dříve jednalo o blankosměnky. Pokud majitel směnky nenabyt směnku vědomě na škodu dlužníka, dlužník je oprávněn uplatnit vůči majiteli směnky námítky založené pouze na jeho vztahu k majiteli směnky. Námítky ve smyslu ust. čl. I. § 17 ZSŠ slouží k prokázání, že směnečný dlužník není zejména z mimosměnečných důvodů povinen směnečný závazek majiteli směnky zaplatit, nikoliv k prokázání neplatnosti směnečné listiny či neplatnosti podpisu směnečných dlužníků.⁴⁸

1.5 Nabytí směnky vědomě na škodu dlužníka

Nový majitel směnky nabývá směnku vědomě na škodu dlužníka tehdy, kdy nabývá směnku s vědomím, že nabytím směnky novým majitelem bude směnečný dlužník zbaven části svých námitek, které by mu jinak příslušely, popřípadě jeho možnost uplatnit předmětné námítky bude značně ztížena a v důsledku výše uvedeného bude směnečný dlužník vystaven riziku, že mu bude způsobena změnou majitele směnky škoda, a to zejména tím, že bude

---

⁴⁷ K tomuto např. KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 55.

⁴⁸ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 80.

muset platit svůj závazek ve vyšší částce či dříve, než by tomu bylo v případě, kdy by měl možnost uplatnit relativní námitky, které mu příslušely vůči předchozímu majiteli směnky.

Pokud chce mít zájemce o nabytí směnky jistotu, že směnečný dlužník nebude oprávněn uplatnit pro majitele směnky nečekané námitky ve smyslu ust. čl. I. § 17 ZSŠ, měl by se podrobně informovat u aktuálního majitele směnky i o jeho mimosměnečných vztazích vůči směnečným dlužníkům a o případných možnostech obrany směnečných dlužníků proti uplatnění směnky. Pokud zájemce o nabytí směnky obdrží od aktuálního majitele směnky přiměřený dostatek informací, ze kterých bude schopen usoudit, jaké námitky by mohli být směneční dlužníci uplatnit, a dojde k závěru, že převodem směnky nevznikne směnečným dlužníkům škoda a nebude oslabeno jejich postavení, zájemce o nabytí směnky bude v dobré víře a bude schopen nabýt směnku bez rizika, že směneční dlužníci budou proti němu oprávněni uplatnit i další námitky ve smyslu ust. čl. I. § 17 ZSŠ.

Předpokladem pro rozšíření námitek směnečných dlužníků ve smyslu ust. čl. I. § 17 ZSŠ je vědomé jednání majitele směnky na škodu směnečných dlužníků. Nepostačuje tedy, že objektivně byla v důsledku převodu směnky škoda směnečnému dlužníkovi způsobena, ale majitel směnky musel v okamžiku jejího nabytí o možnosti vzniku škody vědět. Je břemenem směnečných dlužníků dokázat, že majitel směnky při jejím nabytí jednal vědomě na jejich škodu.

Vědomé jednání majitele směnky na škodu směnečného dlužníka při jejím nabývání otevírá směnečnému dlužníkovi cestu k uplatnění relativních námitek založených nejen na jeho vztahu vůči majiteli směnky, ale i vůči výstavci směnky či dřívějším majitelům směnky. O vztahu směnečného dlužníka a dalších zúčastněných osob k námitce bude pojednáno níže.

1.6 Směnky a spotřebitel

Směnky byly po mnoho let využívány jako prostředek placení či prostředek zajištění i vůči spotřebitelům, a to zejména v souvislosti s poskytnutím spotřebitelského úvěru bankovními i nebankovními institucemi spotřebitelům.

Práva spotřebitelů byla již několik let specificky chráněna ve vztazích týkajících se spotřebitelského úvěru, a to prostřednictvím zákona č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru, který představuje recepci směrnice Rady 87/102/EHS ze dne 22. prosince 1986 ve znění směrnice 90/88/EHS ze dne 22. února 1990 a směrnice 98/7/ES ze dne 16. února 1998, která byla s účinností od 12. května 2010

nahrazena směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008. Zákon č. 321/2001 Sb. ve svém ust. § 12 stanovoval povinnost, aby tehdy, kdy dlužník splácí prostřednictvím směnky spotřebitelský úvěr, popřípadě jej směnkou zajišťuje, musí si věřitel počínat tak, aby byla zachována veškerá práva spotřebitele vyplývající ze smlouvy o spotřebitelském úvěru. Výše uvedenou podmínku převzal i ZSÚ, účinný od 1. ledna 2011, který zrušil a nahradil zákon č. 321/2001 Sb. Ačkoliv ZSÚ výše uvedenou podmínku zpočátku převzal, s účinností ode dne 25. února 2013 byl ZSÚ novelizován tak, že došlo k významné změně ve využití směnek v oblasti spotřebitelských úvěrů.⁴⁹ Novelizované znění ust. § 18 odst. 1 ZSÚ absolutně vylučuje možnost vystavit směnku k placení či zajištění spotřebitelského úvěru.⁵⁰ S ohledem na přechodná ustanovení ZSÚ se tato změna týká až právních vztahů nově vzniklých, proto směnky vystavené za účelem placení či zajištění spotřebitelského úvěru do účinnosti předmětné novely zůstávají platné za podmínek dříve sjednaných.⁵¹ K předmětné novelizaci došlo zejména z důvodu rostoucí tendence k ochraně spotřebitelů, kdy zákonodárce došel k závěru, že běžný spotřebitel nedisponuje potřebnými znalostmi pro bezpečné použití směnek.⁵²

V dnešní době je tak použití směnek k placení či zajištění spotřebitelských úvěrů plně vyloučeno a v této oblasti není očekávána žádná změna.

---

⁴⁹ Například Kovařík věnuje zajištění spotřebitelských úvěrů směnkou dle dřívější úpravy zvláštní kapitole v KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka jako zajištění*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 93 - 97.

⁵⁰ Srov. ust. § 18 ZSÚ v účinném znění a ust. § 12 zákona č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru, ve znění účinném do jeho zrušení.

⁵¹ Srov. ust. § 23 odst. 1 ZSÚ.

⁵² K tomuto také například RŮŽIČKA, Michal. *Novela zákona o spotřebitelském úvěru* [online]. E-pravo.cz, 13.3.2013 [cit. 2. října 2013]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/novela-zakona-o-spotrebitelskem-uveru-89937.htm>>.

2. Námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu

2.1 Námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu obecně

Námitky slouží směnečnému dlužníkovi k obraně proti postupu majitele směnky, který svojí směnku uplatnil směnečnou žalobou u soudu. Po podání směnečné žaloby soud zkoumá, zda jsou splněny formální podmínky pro vydání směnečného platebního rozkazu. Z obsahového hlediska podané žaloby soud zkoumá zejména tu skutečnost, zda je žalobce majitelem platné směnky. Pokud soud dospěje k závěru, že jsou splněny podmínky pro vydání směnečného platebního rozkazu, soud vydá směnečný platební rozkaz, který musí být doručen do vlastních rukou žalovaného, přičemž náhradní doručení však zákonem není vyloučeno a je tedy možné, obdobně jako doručení do ciziny.⁵³⁵⁴ Proti směnečnému platebnímu rozkazu má žalovaný, resp. směnečný dlužník, právo podat námitky, jinak je povinen v souladu s výrokem směnečného platebního rozkazu zaplatit žalobci, resp. majiteli směnky, stanovenou částku. Pokud soud návrhu na vydání směnečného platebního rozkazu nevyhoví, nařídí jednání ve věci. Lze vycházet z toho, že směnečný platební rozkaz je soudem vydán zásadně pokaždé a k nařízení jednání ve věci bez vydání směnečného platebního rozkazu je přistupováno pouze sporadicky. Následující části této práce proto budou vycházet ze stavu, jako by byly splněny podmínky pro vydání směnečného platebního rozkazu.

Pokud je platná směnka uplatněna u soudu řádně a v souladu s veškerými podmínkami souvisejícími se směnkou, směnečný dlužník zásadně nebude schopen uplatnit důvodné námitky a ubránit se před zaplacením požadované směnečné pohledávky.

Námitky představují nezastupitelnou součást směnečného práva, neboť s ohledem na formální směnečněprávní přístup a relativně striktní koncentraci ve směnečném řízení je nutné přistupovat ze strany směnečného dlužníka k námitkám nadměrně zodpovědně. Koncentrace směnečného řízení je specifická v tom, že směnečný dlužník je povinen uvést své námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu nejpozději do uplynutí lhůty k podání námitek a tyto dostatečným způsobem popsat a odůvodnit.⁵⁵ Za odůvodněné jsou považovány pouze takové námitky, z jejichž obsahu je zřejmé, v jakém rozsahu je směnečný platební rozkaz napadán a současně na jakých skutkových okolnostech směnečný dlužník svou obranu

---

⁵³ Ust. § 175 odst. 1 OSŘ.

⁵⁴ K náhradnímu doručení směnečného platebního rozkazu se vyjadřuje např. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. července 1998, sp. zn. 5 Cmo 455/1998.

⁵⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. září 2003, sp.zn. 5 Cmo 353/2003.

proti směnečnému platebnímu rozkazu zakládá.⁵⁶ Jak dovodila soudní praxe, uplatněné námitky lze později doplnit a specifikovat, pouze však v rámci již řádně uplatněné obrany.⁵⁷⁵⁸ Zásada koncentrace ve směnečném řízení se nevztahuje na důkazní návrhy k uplatněné obraně.⁵⁹⁶⁰ Zásada koncentrace se taktéž nevztahuje na procesněprávní námitky poukazující na nedostatek podmínek řízení, k nimž soud přihlíží kdykoliv za řízení.⁶¹ Koncentrace se proto vztahuje i na námitku místní nepřislušnosti soudu, kterou musí žalovaný uplatnit ve lhůtě k podání námitek, resp. při prvním úkonu, který účastníkům řízení přísluší.⁶² K námitkám proti směnečnému platebnímu rozkazu, které nejsou žalovaným uplatněny včas, soud nepřihlíží.⁶³

Primárním předpokladem úspěšného uplatnění námitek a dosažení zrušení směnečného platebního rozkazu je jejich co nejvíce důkladné a kvalifikované vymezení. Každou jednotlivou námitku je nutné podrobně po skutkové stránce popsat tak, aby soud měl dostatek podkladů k jejímu řádnému posouzení. Právní kvalifikace námitek směnečným dlužníkem není pro samotné rozhodování ve věci podstatná.⁶⁴ Námitky založené pouze na obecných skutečnostech bez jejich konkrétního popisu nejsou považovány za námitky řádně odůvodněné.

Z praktického hlediska je vhodné uplatnit a uvést co nejvíce možných námitek, byť soud případně posoudí většinu z nich jako neopodstatněné. Jelikož nelze uvádět námitky nové po uplynutí lhůty k podání námitek, lze tak činit i z procesní opatrnosti, neboť někdy směnečný dlužník rozpozná důvodnost námitek až později, například po dohledání všech pokladů ve věci a seznámení se s nimi. S ohledem na skutečnost, že směnečný dlužník je oprávněn své řádně uplatněné námitky doplnit i později, uplatnění širokého spektra námitek

---

⁵⁶ K tomu např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. července 2007, sp.zn. 29 Odo 63/2006, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. března 2011, sp.zn. 29 Cdo 3658/2009 nebo též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2011, sp.zn. 29 Cdo 5257/2009.

⁵⁷ K tomu např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. září 2010, sp.zn. 29 Cdo 4711/2008, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. srpna 2012, sp.zn. 29 Cdo 1128/2011 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2009, sp.zn. 29 Cdo 2270/2007.

⁵⁸ KRČMÁŘ, Zdeněk. In BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád. Komentář - I. díl*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 784.

⁵⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 26. března 2009, sp.zn. III. ÚS 3300/07.

⁶⁰ ŠEBEK, Roman. In DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1174.

⁶¹ K tomuto např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. prosince 2005, sp. zn. 29 Odo 161/2005, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. listopadu 2008, sp. zn. 29 Cdo 2988/2007 nebo také LAVICKÝ, Petr. In DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád. Komentář - I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, s. 831 (§ 175).

⁶² Ust. § 105 odst. 1 OSŘ.

⁶³ Ust. § 175 odst. 4 OSŘ.

⁶⁴ Ust. § 121 OSŘ.

mu přiměřeně ponechává otevřenou cestu k uvedení skutečností zjištěných po uplynutí lhůty k podání námitek.

Směnečné řízení je podstatně rozdílné oproti běžnému řízení soudnímu, při kterém lze zásadně tvrdit skutečnosti a označovat důkazy na podporu svých tvrzení až do konce prvního jednání ve věci.⁶⁵ Obecné soudní řízení dává žalovaným širší možnosti obrany, a to zejména z časového hlediska. Pokud směnečný dlužník neuplatní své námitky ve směnečném řízení včas, pozbývá až na výjimky možnosti nadále se v řízení bránit.⁶⁶ Tento stav nemůže směnečný dlužník změnit ani cestou žaloby na určení neplatnosti směnky v jiném řízení.⁶⁷ Podáním námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu se směnečný platební rozkaz neruší. Zrušit směnečný platební rozkaz může až soud na základě rozhodnutí o podaných námitkách. Pokud soud neshledá podané námitky důvodnými, rozhodne o ponechání směnečného platebního rozkazu v platnosti, čímž by byla prakticky pouze dočasně odložena právní moc a vykonatelnost předmětného směnečného platebního rozkazu do rozhodnutí soudu o ponechání směnečného platebního rozkazu v platnosti.⁶⁸ Proti rozhodnutí soudu o zrušení směnečného platebního rozkazu nebo o jeho ponechání v platnosti je odvolání přípustné.⁶⁹

K rozhodování směnečných věcí jsou příslušné k rozhodování v prvním stupni krajské soudy.⁷⁰ K rozhodování směnečných žalob mohou být na základě dohody účastníků příslušné také rozhodčí soudy. Rozhodčí soudy však nejsou oprávněny vydat směnečný platební rozkaz a musí se ve směnečných řízeních před rozhodčími soudy konat běžné rozhodčí řízení.⁷¹

2.2 Lhůta k podání námitek

Lhůta k podání námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu činí dle ust. § 175 odst. 1 OSŘ patnáct dnů. Lhůta k podání námitek doznala zejména v posledních měsících významných změn. Lhůta k podání námitek činila po řadu let pouhé tři dny. Teprve v souvislosti s ústavní stížností, na základě které byl vydán náleží Ústavního soudu ze dne 16. října 2012, sp.zn. Pl. ÚS 16/12⁷², byla otevřena diskuze o přiměřenosti předmětné

---

⁶⁵ Srov. ust. § 118b odst. 1 OSŘ a ust. § 175 odst. 1 OSŘ.

⁶⁶ Výjimka se vztahuje například na výše zmíněné procesněprávní námitky poukazující na nedostatek podmínek řízení, k nimž soud přihlíží kdykoliv za řízení.

⁶⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. srpna 2012, sp.zn. 29 Cdo 1633/2012.

⁶⁸ Ust. § 175 odst. 4 OSŘ.

⁶⁹ K tomuto též např. KRČMÁŘ, Zdeněk. In BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád. Komentář - I. díl*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 785.

⁷⁰ Ust. § 9 odst. 3 písm. p) OSŘ.

⁷¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. května 2011, sp.zn. 29 Cdo 1130/2011.

⁷² Nález Ústavního soudu ze dne 16. října 2012, sp.zn. Pl. ÚS 16/12, ve kterém Ústavní soud mimo jiné konstatoval, že „lhůta pro podání námitek v délce tří dnů je nepřiměřená, neboť směnka je uplatňována

lhůty k podání námitek. Poprvé byla lhůta k podání námitek prodloužena zákonem č. 404/2012 Sb. s účinností od 1. ledna 2013 na osm dnů.⁷³ Následně byla zákonem č. 45/2013 Sb. s účinností od 1. května 2013 prodloužena lhůta k podání námitek na patnáct dnů, přičemž tento stav trvá i k dnešnímu dni.⁷⁴ Další prodloužení či jiná změna této lhůty v dohledné době očekávána není.⁷⁵

Ačkoliv lhůtu k podání námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu v trvání tří dnů zrušil Ústavní soud až k 30. dubnu 2013, překvapivě s ohledem na další závěry Ústavního soudu po určitou dobu panovala právní nejistota ohledně trvání lhůty k podání námitek, neboť Ústavní soud konstatoval, že v důsledku nálezu Ústavního soudu ze dne 16. října 2012, sp. zn. Pl. ÚS 16/12, měly být jako včasné ve smyslu § 118b odst. 1 OSŘ posuzovány všechny námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu, které žalovaní uplatnili ve smyslu ust. § 175 OSŘ v řízení před soudem prvního stupně až do skončení prvního jednání ve věci

---

i mezi subjekty, jež zásadně nejsou v rovném postavení a nemohou – a ani to nelze od nich spravedlivě očekávat – vnímat směnečný vztah v celé jeho šíři, a reflektovat tak případná rizika z něj plynoucí."

⁷³ Ust. čl. I bod. 20 zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

⁷⁴ Ust. § 52 odst. 1 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů).

⁷⁵ Osobně nesouhlasím s posouzením lhůty k podání námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu nálezem Ústavního soudu ze dne 16. října 2012, sp.zn. Pl. ÚS 16/12 v trvání tří dnů, za protiústavní. Směnečné rozkazní řízení je značně odlišné oproti běžnému soudnímu řízení a nemělo by být pro běžného občana i spotřebitele překvapující a neznámé, že postavení dlužníka ve směnečném rozkazním řízení je obtížně ubránitelné. Důvodné námitky zpravidla buď existují či nikoliv. Pokud žalovaný není schopen „vymyslet“ a podat důvodné námitky ve třech následujících dnech po doručení směnečného platebního rozkazu, další týden mu není již ku prospěchu a dává žalovanému možnost ke hledání námitek, které představují spíše zneužití práva než jeho řádné využití. Jedinou komplikací představovalo doručení směnečného platebního rozkazu v pátek, kdy poslední den lhůty připadal na pondělí. To však mohlo být dle mého názoru vyřešeno prodloužením lhůty k podání námitek o jeden den, pokud by byl směnečný platební rozkaz doručen v pátek. Mimo to, jak je výše uvedeno, žalovaný je povinen uplatnit alespoň přiměřený základ námitek, přičemž jejich upřesnění je oprávněn provést i po uplynutí stanovené lhůty. Podle mého názoru nejsou správné závěry Ústavního soudu, že v případě blankosměnek není dlužník zpravidla schopen zjistit okolnosti jejího vyplnění v tak krátké lhůtě a že směnky jsou již využívány i spotřebiteli, kteří jsou pravidelně v nepřiměřeně nerovném postavení vůči svým věřitelům. Každý, kdo podepisuje směnku a obzvláště blankosměnku, měl by si být vědom následků tohoto právního úkonu. Pokud není podpisatel směnky schopen dostatečně a zodpovědně uvážit veškeré možné následky svého podpisu, je to jeho riziko. Podle mého názoru je běžný spotřebitel v praxi orgánů veřejné moci čím dál více považován za osobu bez jakýchkoliv právních znalostí a je mu odebírána odpovědnost za nelehkovážné jednání, způsobené například nečtením smluv, které podepisuje, nebo jako v tomto případě, podpisem blankosměnky. Tím, že orgány veřejné moci rozšiřují hranice ochrany spotřebitelů, velká část spotřebitelů se začíná na tento postup spoléhat a dbá na svoji preventivní ochranu ještě méně, než tomu bylo dříve. Je otázkou, kde budou nakonec nastaveny hranice ochrany spotřebitelů a kdy začne být apelováno na spotřebitele, aby jednali uvážlivěji a zodpovědněji. Nemyslím si, že nepříznivé následky, byť v určitém smyslu nespravedlivé, pro nepatrnou část uživatelů směnek měly být důvodem pro zrušení lhůty k podání námitek v trvání tří dnů pro veškeré jejich uživatele. Byla to právě krátká lhůta k podání námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu, která řadu věřitelů přesvědčila uzavřít smlouvu s dlužníkem, zajištěnou prostřednictvím zajišťovací směnky či blankosměnky, popřípadě nechat si vystavit směnku, ať už z jakéhokoliv důvodu (zpravidla nahrazující písemně uzavřenou smlouvu o půjčce). Jinak mohli věřitelé zvolit jiné prostředky kontraktace s dlužníky, například uzavření dohody s přímou vykonatelností či zajistit své pohledávky nikoliv směnkou, ale například zástavním právem, které jim mohlo zajistit vyšší míru zajištění a vyšší pravděpodobnost uspokojení jejich pohledávek.

v období do 31. prosince 2012, za předpokladu, že žalovaní včas podali alespoň jednu odůvodněnou námitku.⁷⁶ Ústavní soud tak přesto, že stanovenou lhůtu k podání námitek zrušil až k 30. dubnu 2013, nerespektoval její závaznost pro směnečné dlužníky ani do 31. prosince 2012, tedy do posledního dne, než došlo k prodloužení lhůty k podání námitek na osm dnů.

Pokud soud nevydá směnečný platební rozkaz a nařídí ve věci jednání, žalovaný není lhůtou k podání námitek vázán a je oprávněn podat své námítka, resp. vyjádření ve věci, zásadně až do skončení prvního jednání ve věci.

2.3 Klasifikace námitek

Námítka proti směnečnému platebnímu rozkazu můžeme rozlišovat na procesní a hmotněprávní, podléhající koncentraci řízení a nepodléhající koncentraci řízení, směnečné a nesměnečné a absolutní a relativní.

K námitkám podléhajícím a nepodléhajícím koncentraci řízení jsem se vyjádřil výše.

Procesní námítka jsou odvozeny od vedení směnečného řízení, kdy se jedná například o již uvedené námítka poukazující na nedostatek podmínek řízení nebo o námitku místní nepříslušnosti soudu. Hmotněprávní námítka lze dělit na základě skutečnosti, ze kterého právního předpisu námitka vycházejí. Hmotněprávní námítka lze dělit na námítka směnečné, vycházející ze ZSS, a mimosměnečné, vycházející z jiných právních předpisů. Hmotněprávní námítka jsou založena na okolnostech stojících mimo směnečné řízení. Mezi hmotněprávní námítka lze řadit například námitku neplatnosti směnky.

Rozdělení námitek, zejména na směnečné a nesměnečné a absolutní a relativní, má významný vliv na možnosti směnečného dlužníka uplatňovat ty které námítka ve směnečném řízení.⁷⁷

2.3.1 Absolutní a relativní námítka

Námítka lze rozlišovat podle povahy skutečnosti, která tvoří podstatu námitek. Na základě tohoto rozlišení existují dva typy námitek, a to absolutní a relativní.^{78,79}

---

⁷⁶ Srov. nález Ústavního soudu ze dne 14. 1. 2013, sp. zn. IV.ÚS 376/11 nebo rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29. dubna 2013, sp.zn. 9 Cmo 122/2013.

⁷⁷ CHALUPA, Radim. *Zajišťovací směnka*. Praha: LINDE PRAHA, 2009, s. 119, nebo také CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář. 1. část. Směnky*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 163 - 164.

⁷⁸ CHALUPA, Radim. *Základy směnečného práva*. 2. rozšířené vydání. Praha: LINDE PRAHA, 2008, s. 186.

⁷⁹ Například Círák rozlišuje relativní a absolutní námítka pouze na základě skutečnosti, zda je může uplatnit každý směnečný dlužník vůči kterémukoliv majiteli směnky nebo je jejich okruh omezen. Jedná se o velice obecnou a nepřesnou definici, neboť nerozvádí obsah takových námitek. Dle CÍRÁK, Ján. *Směnky a směnečné*

Absolutní námitky jsou založeny na skutečnostech obsažených v listině směnky, směnečném vztahu z ní vyplývajícím nebo okolnostech bezprostředně spjatých se vznikem směnečných závazků.⁸⁰ Absolutní námitkou může být například neplatnost směnky z důvodu její chybějící podstatné náležitosti. Uplatnění důvodné absolutní námitky dává směnečnému dlužníkovi významnou šanci ubránit se žalobě ve směnečném soudním řízení.

Relativní námitky jsou založeny na skutečnostech vyplývajících z mimosměnečného vztahu směnečného dlužníka a majitele směnky. Relativní námitky mohou souviset i s okolnostmi přímo spjatými se samotnou listinou směnky, ale tyto musí zohledňovat i skutečnosti stojící mimo směnku a směnečný vztah.⁸¹ Bez začlenění mimosměnečných okolností by se stále jednalo o námitky absolutní. K uplatnění relativních námitek je zásadní kumulativní existence vlastního vztahu majitele směnky a směnečného dlužníka k předmětné námitce. Absence vlastního vztahu majitele směnky či směnečného dlužníka k relativní námitce zásadně způsobuje, že směnečný dlužník předmětnou námitku nebude oprávněn uplatnit nebo ji nebude oprávněn uplatnit vůči konkrétnímu majiteli směnky. Stěžejním ustanovením pro uplatnění relativních námitek je ust. čl. I. § 17 ZSŠ, o kterém bylo pojednáno výše. Ust. čl. I. § 17 ZSŠ připouští možnost uplatnění relativních námitek i vůči novému majiteli směnky za předpokladu, že nový majitel směnky při nabývání směnky jednal vědomě na škodu směnečného dlužníka. Podstatou relativních námitek je prokázání, že majitel směnky není oprávněn požadovat směnečnou pohledávku po směnečném dlužníkovi, například z důvodu nenaplnění mimosměnečných podmínek pro možnost jejího uplatnění. Relativní námitky tak směřují do povinnosti směnečného dlužníka zaplatit, ale nevylučují tuto jeho povinnost bezvýhradně.

Uplatnitelnost relativních námitek je omezena zejména u směnek vystavených ve formě na řad, které byly indosovány. Indosací směnky na řad nabývá směnku její nový majitel originálně a jeho vztah vůči směnečnému dlužníkovi je nezávislým na vztahu směnečného dlužníka vůči předchozím majitelům směnky. Rozdílná situace je u směnky s doložkou nikoli na řad nebo s doložkou stejného významu, neboť její převod má účinky cesse, kdy nový majitel směnky vstupuje do postavení převodce směnky a odvozuje své postavení od postavení předchozího majitele směnky. Při převodu směnky s účinky cesse

---

právo: základy směnečného práva a směnečný zákon č. 191/1950 Sb. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2007, s. 29.

⁸⁰ CHALUPA, Radim. *Zajišťovací směnka*. Praha: LINDE PRAHA, 2009, s. 119.

⁸¹ Tamtéž, s. 120.

může směnečný dlužník uplatnit vůči novému majiteli směnky i relativní námitky, které mohl uplatnit vůči předchozímu majiteli směnky.

Relativní námitky lze též uplatnit za situace, kdy je směnka na řad převedena podindosací, tj. indosací až po jejím protestu pro neplacení nebo po uplynutí lhůty k tomuto protestu. I v případě podindosace má převod směnky vždy účinky cesse, kdy jsou relativní námitky směnečných dlužníků vůči předchozímu majiteli směnky zachovány i vůči novému majiteli směnky.

Okruh relativních námitek, které je směnečný dlužník oprávněn vůči majiteli směnky uplatnit, lze na základě dohody mezi majitelem směnky a směnečným dlužníkem smluvně rozšířit.

Kauzální námitky tvoří zvláštní a převažující skupinu relativních námitek. Kauzálnost námitek spočívá v závislosti uplatnění směnky na mimosměnečných vztazích účastníků směnky se směnkou toliko souvisejících.⁸² Kauzální námitky jsou pro tuto práci zásadní, neboť prostřednictvím kauzálních námitek lze prokázat zajišťovací povahu směnky a bránit se jejímu nikoliv řádnému uplatnění.

Absolutní a relativní námitky se liší zejména v tom, že absolutní námitky směřují do samotné listiny směnky a směnečného vztahu, zatímco relativní námitky směřují zásadně do okolností stojících mimo listinu směnky a mimo samotný směnečný vztah, tedy do okolností mimosměnečných. Absolutní námitky se snaží docílit toho, že směnečnému dlužníkovi nebude stanovena povinnost zaplatit směnku zejména z formálních důvodů spojených se směnkou a z ní vyplývajícím závazkem, tj. např. z důvodu neplatnosti směnky, nedostatku aktivní či pasivní legitimace účastníků řízení et cetera, přičemž relativní námitky zpochybňují závazek směnečného dlužníka z důvodu existence okolností jiných, zpravidla stojících mimo směnečný vztah, často nevyvracejících směnečnou pohledávku, ale vyvracejících pouze nárok na její zaplacení. Absolutní námitky mají výjimečné postavení v tom, že absolutní námitky může uplatnit každý směnečný dlužník vůči kterémukoliv majiteli směnky. Relativní směnečné námitky může uplatnit směnečný dlužník jen vůči majiteli směnky, který má k námitce směnečného dlužníka vlastní vztah, popřípadě tomu majiteli směnky, jehož vztah k námitce lze z jiných právních skutečností dovodit.

---

⁸² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. ledna 2010, sp. zn. 29 Cdo 2163/2008.

2.3.2 Směnečné námitky a nesměnečné námitky

Námitky bezprostředně související se směnkou nebo směnečným vztahem se nazývají směnečnými námitkami. Směnečné námitky směřují zejména proti formálním nedostatkům směnky, excesivnímu vyplnění blankosměnky, popřípadě zásahům do textu směnky a vždy souvisejí s listinou směnky nebo směnečným vztahem. Podstata směnečných námitek stojí na okolnostech směnečného vztahu. Směnečné námitky mohou být založeny i na okolnostech částečně existujících mimo směnečný vztah, což platí například v případě námitky excesivního vyplnění blankosměnky, kdy není rozhodující pouze samotná listina blankosměnky, ale i akcesorické mimosměnečné oprávnění k vyplnění blankosměnky.⁸³ Směnečné námitky však vždy mají blízký vztah ke směnce nebo směnečnému vztahu z ní vyplývajícího.

Námitky odkazující na skutečnosti stojící mimo směnečný vztah a námitky, kdy namítané skutečnosti a okolnosti mají jen nepatrný vztah ke směnce či směnečnému vztahu z ní vyplývajícího, se nazývají námitkami nesměnečnými. Základem pro nesměnečné námitky jsou mimosměnečné skutečnosti odvozené od jiného vztahu mezi majitelem směnky a směnečným dlužníkem.⁸⁴ Může se tak jednat například o ujednání obsažená ve smlouvě o zajištění pohledávky směnkou, omezující možnosti uplatnění směnky. Tyto skutečnosti nebývají zjištělné ze samotné listiny směnky. Nesměnečné námitky zpravidla nerozporují směnečnou pohledávku jako takovou, ale odkazují na skutečnosti prokazující, že nenastaly předpoklady pro možnost uplatnění směnky, například z důvodu mimosměnečného ujednání o tom, že směnka nebude uplatněna před určitým dnem, byť samotná směnka takové omezení neobsahuje, resp. obsahuje splatnost dřívější bez jakéhokoliv omezení. Na rozdíl od směnečných námitek je nesměnečné námitky obtížné prokázat, neboť souvislost mezi směnkou a směnečným vztahem z ní vyplývajícím s mimosměnečnými ujednáními by měla být prokázána prakticky bez jakýchkoliv pochybností, čehož je problematické dosáhnout, zejména za situace, kdy směnka neobsahuje vlastní fakultativní doložku odkazující na mimosměnečná ujednání.⁸⁵

---

⁸³ CHALUPA, Radim. *Zajišťovací směnka*. Praha: LINDE PRAHA, 2009, s. 120.

⁸⁴ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář. 1. část. Směnky*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 160.

⁸⁵ I přes formální přístup ke směnečnému řízení soudy tyto nesměnečné námitky přijímají a jejich důvodnost přezkoumávají. Směneční dlužníci by měli z důvodu právní jistoty trvat na uvedení fakultativních doložek do směnky poukazujících na nesměnečné skutečnosti související se směnkou.

2.3.3 Absolutní směnečné námitky, relativní směnečné námitky a relativní nesměnečné námitky

V praxi lze rozlišovat tři typy kombinací výše uvedených námitek, a to absolutní směnečné námitky, relativní směnečné námitky a relativní nesměnečné námitky.

Je zjevné, že absolutní námitky úzce souvisí s námitkami směnečnými. Absolutní námitky jsou totiž vždy námitkami směnečnými. Takové námitky se pak označují za absolutní směnečné námitky. Pro absolutní směnečné námitky je zásadní obsah listiny směnky, směnečný vztah z ní vyplývající a okolnosti bezprostředně spjaté se vznikem směnečných závazků. Absolutní směnečné námitky neodkazují na skutečnosti existující mimo směnečnou listinu či směnečný vztah z ní vyplývající.

Relativní námitky lze podle jejich povahy rozlišovat na směnečné a nesměnečné. Relativní směnečné námitky v sobě obsahují směnečnost námitky, tedy okolnost související se směnkou nebo směnečným vztahem, a současně relativnost námitky, tedy okolnost založenou na mimosměnečném vztahu směnečného dlužníka a majitele směnky. Jako typický příklad relativní směnečné námitky je uváděna námitka excesivního vyplnění blankosměnky, kdy relativnost námitky je v souladu s ust. čl. I. § 10 ZSŠ odvozena od vztahu směnečného dlužníka a majitele směnky k námitce, kdy je směnečné vyplňovací oprávnění uděleno směnečným dlužníkem a majitel směnky je jím vázán, a směnečnost námitky souvisí s obsahem listiny blankosměnky. Oproti tomu relativní nesměnečné námitky vycházejí vždy z okolností stojících mimo směnku a směnečný vztah. Relativní nesměnečné námitky přímo neovlivňují obsah směnečné listiny, přičemž ve směnečné listině v důsledku mimosměnečných okolností nedochází k žádným změnám. Mezi relativní nesměnečné námitky lze řadit výše zmíněnou námitku existence mimosměnečného ujednání o tom, že směnka nebude uplatněna před určitým dnem, byť směnka takové omezení neobsahuje, resp. obsahuje splatnost dřívější. Relativní námitky se v praxi vyskytují až na výjimky jako nesměnečné.⁸⁶

2.4 Vlastní vztah k námitce

Vlastní vztah k námitce je stěžejní pro uplatnění relativních námitek. Vlastní vztah k námitce je subjektivním propojením majitele směnky či směnečného dlužníka s odkazovanou skutečností. Typickým příkladem může být situace, kdy majitel směnky

---

⁸⁶ CHALUPA, Radim. *Zajišťovací směnka*. Praha: LINDE PRAHA, 2009, s. 121.

a směnečný dlužník uzavřeli mimosměnečnou dohodu o narovnání, na základě níž došlo i k zániku směnečné pohledávky a směnka byla přesto následně uplatněna směnečnou žalobou. V takovém případě má k námitce vztah jak majitel směnky, tak směnečný dlužník a současně tato námitka je námitkou relativní nesměnečnou. Směnečný dlužník je povinen prokázat svůj vlastní vztah k námitce a je povinen prokázat i vztah majitele směnky k námitce. S unesením této povinnosti je přímo spojen možný úspěch či neúspěch směnečného dlužníka s obranou ve směnečném soudním řízení.

Velice komplikovaná je pro směnečné dlužníky situace, kdy existují důvodné námitky, které by zbavily směnečného dlužníka povinnosti zaplatit směnečnou pohledávku, ale tyto námitky nepřísluší uplatnit konkrétnímu směnečnému dlužníkovi s ohledem na nedostatek jeho vlastního vztahu k námitkám. Příkladem může být stav, kdy směnečný dlužník není účastníkem mimosměnečného vztahu souvisejícího se zajišťovací směnkou, ze kterého předmětné námitky vycházejí. S ohledem na formálnost a pevně stanovená pravidla směnečného řízení soudní praxe nedovoluje z tohoto postupu výjimky a úspěšná obrana je tak z pozice směnečného dlužníka, kterému nepřísluší právo uplatnit předmětné relativní námitky, velice obtížná. Každý směnečný dlužník by si měl snažit již před vstupem do směnečného závazku připravit předpoklady pro možnost uplatnit své případné relativní námitky v co nejširším rozsahu. Vhodné z pozice každého směnečného dlužníka je být vždy účastníkem veškerých mimosměnečných ujednání a popřípadě připojit na směnečnou listinu fakultativní doložky oznamující existenci veškerých mimosměnečných skutečností, které mohou mít dopad na směnečný vztah, což může být nápomocno v unesení břemene směnečného dlužníka při jeho obraně.

Specifická situace z pohledu námitek nastává tehdy, převezme-li směnečný rukojemský závazek za směnečného dlužníka, který je právnickou osobu, jeho orgán, obzvlášť za situace, kdy je směnečný rukojemský závazek převzat ve stejném místě a čase jako závazek, za který je směnečné rukojemství převzato. V takovém případě se má za to, že aval převzal směnečný rukojemský závazek za stejných podmínek jako avalát.⁸⁷ Výše zmíněný předpoklad dopadá zejména na ty situace, kdy se za právnickou osobu podepisuje člen statutárního orgánu, který současně přebírá směnečný rukojemský závazek za tuto právnickou osobu či družstvo. V případě směnečného rukojemského závazku jiných osob, než statutárního orgánu současně jednajícího za právnickou osobu ve směnečném vztahu, může být pro avala komplikované prokázat, že znal přesný obsah závazku avaláta

---

⁸⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. června 2009, sp.zn. 29 Cdo 3727/2007.

a že zamýšlel převzít směnečný rukojemský závazek pouze ve stejném rozsahu. V obecné rovině jinak aval musí pro možnost uplatnění relativních námitek uzavřít s majitelem směnky dohodu o rozsahu jeho směnečného rukojemství a rozsahu námitek, které bude aval oprávněn uplatnit. Aval, který neuzavřel dohodu o možnosti uplatnit další relativní námitky s majitelem směnky, vystavuje svoji osobu značnému riziku, že bude povinen za směnku zaplatit, byť osoba, za kterou se zaručil, by povinná platit směnečnou pohledávku nebyla.⁸⁸ Dokonce ani neplatnost závazku avaláta zaplatit směnečnou pohledávku, pro jiné důvody než pro vadu formy, nezprošťuje avala jeho povinnosti dostát svým směnečným závazkům.⁸⁹

Situace je zkomplikována pro směnečného dlužníka, pokud je směnka řádně indosována na nového majitele tehdy, kdy nový majitel nejednal při nabytí směnky vědomě na škodu směnečného dlužníka, přičemž směnečný dlužník disponoval důvodnými relativními námitkami vůči předchozímu majiteli směnky.⁹⁰ Řádnou indosací směnky na nového majitele směnečný dlužník pozbude svých relativních námitek založených na jeho vztahu vůči předchozímu majiteli směnky a je vystaven riziku, že bude povinen směnečnou pohledávku zaplatit pro něj za nevýhodnějších podmínek, popř. bude povinen směnečnou pohledávku zaplatit, ačkoliv na základě relativních námitek vůči předchozímu majiteli směnky směnečnou pohledávku z různých důvodů povinen zaplatit nebyl vůbec.⁹¹

Pro směnečného dlužníka je nepříznivá i situace, kdy byla blankosměnka jejím předchozím majitelem vyplněna excesivně a nový majitel směnky nabyl blankosměnku řádnou indosací s tím, že směnku nenabyl ve zlé víře ani se při jejím nabytí neprovinil hrubou nedbalostí. V takovém případě budou vyloučeny relativní námitky směnečného dlužníka založené na jeho vztahu vůči předchozímu majiteli blankosměnky, zejména možnost uplatnit předmětnou námitku excesivního vyplnění blankosměnky.

Základním doporučením pro směnečné dlužníky je, aby se nestávali směnečnými dlužníky ze směnky ve formě na řad, ale jediné směnečnými dlužníky ze směnky obsahující doložku nikoli na řad nebo doložku stejného významu. Doložka nikoli na řad obsažená v textu směnky způsobuje, že směneční věřitelé jsou oprávněni směnku převádět pouze ve formě a s účinky cesse, přičemž v takovém případě je směnečný dlužník oprávněn uplatnit

---

⁸⁸ K tomuto také CHALUPA, Radim. Zajišťovací směnka a nový občanský zákoník. In *Dny práva 2012 – Days of Law 2012*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 1166.

⁸⁹ Ust. čl. I. § 32 odst. 1 ZSS.

⁹⁰ Tamtéž, s. 1164 - 1165.

⁹¹ Dle nálezu Ústavního soudu ze dne 18. července 2013, sp.zn. IV.ÚS 457/10 nesmí docházet indosací směnky ke zneužití práva. Z domněnky zneužití práva prostřednictvím indosace směnky lze dovodit vědomé jednání nového majitele směnky na škodu dlužníka.

vůči novému majiteli směnky i námitky, ke kterým nemá nový majitel směnky svůj přímý vlastní vztah, neboť nový majitel směnky nabývá své postavení ve směnečných vztazích odvozeně od předchozího majitele směnky. K nabytí práv a postavení ze směnky v případě převodu s účinky cesse dochází komplexně, tedy včetně případného rizika uplatnění existujících námitek směnečných dlužníků proti nárokům majitele směnky.

Konkrétními příklady námitek se bude tato práce zabývat níže, a to v souvislosti se zajišťovacími směnkami.

2.5 Zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový

ZSŠ je jedním z mála zásadních zákonů, které dokázaly zůstat v přijaté podobě po dlouhou řadu let a dokonce tento zákon ani neprošel mnoha novelizacemi, obzvláště ne novelizacemi podstatnými. ZSŠ byl novelizován pouze třikrát. Prvně zákonem č. 29/2000 Sb., o poštovních službách, a to v jeho ust. čl. I. § 45 odst. 5 a v ust. čl. II. § 42 odst. 5 týkajících se pravidla, že lhůta k podání zprávy o odepřeném přijetí nebo o odepřeném zaplacení mezi majitelem směnky, jeho indosanty a dalšími indosanty je zachována, pokud je ve stanovené lhůtě zpráva podána poštovní zásilkou.⁹² Dřívější úprava výslovně požadovala podání zprávy na poštu, tedy nepředpokládala možnost doručení zprávy prostřednictvím jiné poštovní společnosti.⁹³ Podruhé byl ZSŠ novelizován v ust. čl. I. § 43 odst. 2 v bodech 2 a 3 a ust. čl. I § 44 odst. 6 zákonem č. 296/2007 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb. o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů a některé zákony v souvislosti s jeho přijetím, a to v souvislosti s přijetím insolvenčního zákona. Předmětná novela rozšířila výše uvedená ustanovení zejména o situace, kdy bylo rozhodnuto o úpadku na majetek směnečníka či výstavce směnky, popřípadě byl zamítnut jejich insolvenční návrh pro nedostatek majetku.⁹⁴ Do třetice došlo, resp. dojde, k novelizaci ZSŠ zákonem č. 91/2012 Sb. o mezinárodním právu soukromém, kterým bude od 1. ledna 2014 zrušen čl. I. ZSŠ v jeho části čtvrté a čl. II ZSŠ v oddíle dvanáctém.⁹⁵ Obě výše uvedené části ZSŠ obsahují zvláštní ustanovení mezinárodního práva směnečného

---

⁹² Ust. § 56 zákona č. 29/2000 Sb., o poštovních službách.

⁹³ Srov. ust. čl. I. § 45 odst. 5 a ust. čl. II. § 42 odst. 5 ZSŠ, ve znění účinném do 30. června 2000 a ust. čl. I. § 45 odst. 5 a ust. čl. II. § 42 odst. 5 ZSŠ, ve znění účinném k 10. říjnu 2013.

⁹⁴ Srov. ust. čl. I. § 43 odst. 2, bod 2 a 3 a ust. čl. I. § 44 odst. 6 ZSŠ, ve znění účinném do 31. prosince 2007 a ust. čl. I. § 43 odst. 2, bod 2 a 3 a ust. čl. I. § 44 odst. 6 ZSŠ, ve znění účinném k 10. říjnu 2013.

⁹⁵ Čl. II. zákona č. 296/2007 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé zákony v souvislosti s jeho přijetím.

⁹⁶ Ust. § 124 bod 17 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění účinném k 10. říjnu 2013.

a šekového a budou nahrazeny speciální úpravou obsaženou v zákoně č. 91/2012 Sb., zejména v jeho ust. §§ 31, 32, 99 a 100.

ZSŠ obsahuje základní a speciální hmotněprávní úpravu směnečného práva. Některé obecné teoretické otázky týkající se institutů ZSŠ jsou řešeny v ZCP. Obecným právním předpisem pro okruh vztahů vyplývajících ze směnky je OZ. Otázky neupravené ZSŠ je proto nutné posuzovat zásadně dle OZ. Objevují se i právní názory, že obecným předpisem pro okruh vztahů vyplývajících ze směnky může být i ObZ, přičemž je vždy nutné zkoumat postavení účastníků směnečného vztahu a funkci směnky. Tento odlišný názor je však dle současné judikatury a právní literatury chybný.⁹⁷ Směnečný závazek je zcela samostatný a oddělený od případného zajištěného závazku, a to bez ohledu na to, že směnka by bez existence mimosměnečného závazku pravděpodobně vůbec nevznikla. Zajišťovací směnka není akcesorickým závazkem vůči jinému závazku v pravém slova smyslu a nelze na ni aplikovat ust. § 261 odst. 4 ObZ.

Procesněprávní úpravu směnečného práva obsahuje OSŘ, a to zejména jeho ust. § 175, obsahující zvláštní úpravu soudního řízení v případě uplatnění směnek a ust. § 185i a násl., upravující řízení o umoření listin včetně případného umoření směnek.⁹⁸ Tam, kde lze použít postup dle ust. § 175 OSŘ, se nepoužije postup pro obecná soudní řízení.

---

⁹⁷ Stejný názor zastává i např. KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 14. Obdobně pak také rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 3. srpna 1999, sp.zn. 5 Cmo 189/99 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. prosince 2010, sp.zn. 20 Cdo 436/2009.

⁹⁸ Ustanovením čl. I., bod 127 zákona č. 293/2013 Sb. kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, bude od 1. ledna 2014 zrušena mimo jiné část OSŘ upravující řízení o umoření listin. Nově bude řízení o umoření listin upraveno zákonem č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, a to jeho ust. §§ 303 až 315. Úprava řízení o umoření listin obsažená v zákoně č. 292/2013 Sb. nepřinese žádné zásadní změny, neboť tato úprava v podstatě přebere úpravu do té doby platnou v OSŘ. Řízení o umoření listin bude doplněno o ust. § 312 zákona č. 292/2013 Sb., podle kterého bude soud oprávněn provést i jiné než účastníky navržené důkazy, pouze pokud budou potřebné ke zjištění skutkového stavu a budou vyplývat z obsahu spisu, přičemž výslovně vyloučí použití některých obecných ustanovení zákona č. 292/2013 Sb.

3. Směnka jako prostředek k zajištění závazků

3.1 Podstata a funkce zajišťovací směnky

Mezi způsoby zajištění závazků, které OZ, ObZ, ani jiný právní předpis výslovně neuvádí a neupravují, patří zajištění závazků prostřednictvím zajišťovací směnky. Dokonce ani ZSŠ nezná pojem zajišťovací směnka a upravuje pouze směnky obecně. Zajišťovací směnky vygenerovala obchodní praxe. S ohledem na tyto skutečnosti byla teorie zajišťovacích směnek konstituována převážně judikaturou soudů a právní literaturou.

V praxi jsou vystavovány téměř výlučně zajišťovací směnky vlastní, kdy výstavcem je dlužník ze zajištěného vztahu. Pokud věřitel trvá na možnosti získat plnění i od jiné osoby než od dlužníka, zpravidla je zajištěn podpis avalisty na zajišťovací směnce vlastní a nikoliv podpis příjemce na zajišťovací směnce cizí. Tato práce bude pojednávat obecně o zajišťovacích směnkách, přičemž těmito jsou myšleny jak zajišťovací směnky vlastní, tak zajišťovací směnky cizí. Pro podstatu této práce není rozlišení mezi zajišťovací směnkou vlastní a zajišťovací směnkou cizí nijak zásadní.

Rozeznat lze dva hlavní typy směnek, a to směnky platební (směnky pro soluto a směnky pro solvendo) a směnky zajišťovací. Ačkoliv v základu je právní úprava pro zajišťovací směnky i platební směnky totožná, v praktické rovině lze spatřit řadu podstatných rozdílů mezi těmito typy směnek. Zatímco primárním účelem a podstatou platebních směnek je jejich využití k zaplacení příslušné pohledávky věřitele za dlužníkem, primárním účelem a podstatou zajišťovacích směnek je jejich uplatnění až v případě, kdy nedojde k zániku zajištěné mimosměnečné pohledávky, tedy zpravidla až po lhůtě splatnosti dlužné zajištěné pohledávky. Uplatnění platební směnky je prakticky jisté, zatímco uplatnění zajišťovací směnky je spíše nepředpokládané, neboť účastníci mimosměnečného zajištěného smluvního vztahu za běžných okolností očekávají, že jejich smluvní partner bude řádně a včas plnit své závazky a že nebudou nuceni využít zajišťovacích institutů. V případě, že je zajištěná mimosměnečná pohledávka řádně a včas splněna, resp. pokud zanikne jiným způsobem, zajišťovací směnka nemá být vůbec uplatněna, neboť pozbude svého účelu.

Přesto, že pro zajišťovací instituty je typická jejich akcesorická a subsidiární povaha vůči zajištěným závazkům, povaha zajišťovacích směnek je odlišná. Zajišťovací směnka je abstraktním cenným papírem a nepotřebuje pro svoji existenci žádný důvod. Zajišťovací

směnka může existovat i po zániku zajištěné pohledávky, byť ze své podstaty nebude pro její existenci žádný objektivní důvod.⁹⁹ Zajišťovací směnka není sama o sobě akcesorická k zajištěné pohledávce. Ačkoliv lze na zajišťovací povahu zajišťovací směnky prostřednictvím fakultativní doložky upozornit, popřípadě tuto zajišťovací povahu dovodit z okolností vystavení směnky, zajištěné mimosměnečné pohledávky, smlouvy o zajištění pohledávky směnkou či směnečného vyplňovacího oprávnění, nejedná se o akcesoritu v pravém slova smyslu.¹⁰⁰

Pohledávka ze zajišťovací směnky je pohledávkou samostatnou. Zajišťovací směnku je ve svém základu možné uplatnit bez jakéhokoli objektivního omezení vyplývajícího z okolností existujících mimo směnečný vztah.¹⁰¹ Pokud lze zajišťovací směnku uplatnit bez jakéhokoli omezení vyplývajícího z okolností existujících mimo směnečný vztah, nelze hovořit o její subsidiaritě vůči zajištěné pohledávce. Opět je možné případnou subsidiaritu dovodit z okolností vystavení směnky, zajištěné mimosměnečné pohledávky či směnečného vyplňovacího oprávnění, popřípadě obsahu zajišťovací směnky a samozřejmě též ze smlouvy o zajištění pohledávky směnkou. Přesto nelze obecně přiznat subsidiaritu zajišťovací směnce, alespoň opět ne v pravém slova smyslu.¹⁰²

Skutečnost, že lze za určitých okolností dovodit akcesoritu a subsidiaritu zajišťovací směnky vůči zajištěné pohledávce, má význam pro obranu směnečných dlužníků z předmětné zajišťovací směnky. Pokud je směnečný dlužník schopen a oprávněn prokázat, že směnka je směnkou zajišťovací a nejsou splněny předpoklady pro její uplatnění, ubrání se nároku majitele směnky přesto, že směnečná pohledávka uspokojena vůbec nemusí být, ačkoliv ze směnečné listiny nárok majitele směnky na její zaplacení vyplývá.

Souvislost mezi zajišťovací směnkou a zajištěnou pohledávkou tedy lze prokázat, přičemž směnečný dlužník by měl již při podpisu zajišťovací směnky uvažovat nad možnostmi prokázání této souvislosti v případě sporu. V první řadě k prokázání souvislosti mezi zajišťovací směnkou a zajištěnou pohledávkou slouží obsah zajišťovací směnky, která může obsahovat doložky oznamující, že se jedná o zajišťovací směnku k příslušné mimosměnečné pohledávce, a může obsahovat popis zajištěné pohledávky a odkaz na smlouvu o zajištění pohledávky směnkou. Tyto doložky by měla zajišťovací směnka

---

⁹⁹ K tomuto např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. října 2012, sp.zn. 21 Cdo 2564/2011 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. srpna 2008, sp.zn. 29 Odo 1141/2006.

¹⁰⁰ Tuto teorii zastává i CHALUPA, Radim. *Zajišťovací směnka*. Praha: LINDE PRAHA, 2009, s. 48.

¹⁰¹ CHALUPA, Radim. *Zajišťovací směnka*. Praha: LINDE PRAHA, 2009, s. 47.

¹⁰² K tomuto opět například CHALUPA, Radim. *Zajišťovací směnka*. Praha: LINDE PRAHA, 2009, s. 49.

obsahovat vždy, aby nemohl žádný z budoucích majitelů zajišťovací směnky tvrdit, že o zajišťovací povaze směnky nevěděl. Dalším způsobem je prokázání souvislosti prostřednictvím písemného zachycení zajištěné mimosměnečné pohledávky, součástí které může být smlouva o zajištění pohledávky směnkou, pokud bude údaje o zajišťovací směnce a jejím účelu obsahovat. Smlouva o zajištění pohledávky směnkou může být obsažena i v jiné listině, resp. existovat v samostatné listině. Pokud se jedná původem o zajišťovací blankosměnku, prokázat souvislost mezi zajištěnou pohledávkou a zajišťovací směnkou lze zpravidla i předložením směnečného vyplňovacího oprávnění k blankosměnce. Směnečné vyplňovací oprávnění typicky obsahuje popis jak zajištěné pohledávky, tak zajišťovací směnky. Lze se setkat i s jinými způsoby prokázání skutečnosti, že směnka je směnkou zajišťovací ke konkrétní pohledávce. Jedním z alternativních způsobů prokázání souvislosti mezi zajištěnou pohledávkou a zajišťovací směnkou může být například svědecká výpověď. Šance na úspěšné prokázání souvislosti mezi zajištěnou pohledávkou a zajišťovací směnkou při využití těchto alternativních, zpravidla nepísemných důkazních prostředků je pouze nepatrná.¹⁰³

S ohledem na účel zajišťovací směnky, tj. možnost jejího uplatnění v případě porušení mimosměnečných povinností dlužníka ze zajištěného vztahu, může být zajišťovací směnka uplatněna teprve po lhůtě splatnosti zajištěné pohledávky. Z tohoto důvodu nemůže splatnost zajišťovací směnky předcházet splatnosti zajištěné pohledávky.¹⁰⁴

Zajišťovací směnka nemůže sama o sobě limitovat možnosti jejího uplatnění majitelem zajišťovací směnky, například stanovením podmínek pro její uplatnění. Tato skutečnost vychází z podstatných náležitostí směnky, mezi které patří bezpodmínečný slib zaplatit určitou směnečnou sumu, popřípadě bezpodmínečný příkaz třetí osobě zaplatit určitou směnečnou sumu. Zajišťovací směnka tedy může informovat o její zajišťovací povaze, ale touto informací se nemůže stát směnečná pohledávka podmíněnou. Pokud by bylo uplatnění směnky vázáno na podmínku, jednalo by se o neplatnou směnku.

---

¹⁰³ K tomuto např. také FOJT, Viktor. *Zajišťovací směnka a latentní problémy dlužníka* [online]. E-law.cz, 23. listopadu 2012 [cit. 12. září 2013]. Dostupné na <<http://www.elaw.cz/cs/obcanske-pravo/733-zajisovaci-smenka-a-latentni-problemy-dluznika.html>>.

¹⁰⁴ Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. dubna 2011, sp.zn. 20 Cdo 2031/2009, rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 18. října 2004, sp.zn. 9 Cmo 274/2004 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2010, sp.zn. 29 Cdo 1181/2009.

3.2 Význam ust. § 334 ObZ pro zajišťovací směnky

Dle ust. § 334 ObZ je věřitel oprávněn požadovat splnění peněžitého závazku na dlužníku podle smlouvy, jen když nemůže dosáhnout jeho splnění z akreditivu, směnky nebo šeku. Z výše uvedeného ustanovení by se dalo nesprávně dovodit, že toto pravidlo platí pro jakékoliv peněžité závazky, ke kterým byla vystavena směnka.

S ohledem na povahu zajišťovací směnky a skutečnost, že směnka není zajišťovacím závazkem v užším slova smyslu, ale prostředkem k zajištění závazku, je však nutné dojít k závěru, že ust. § 334 ObZ na zajišťovací směnky nedopadá, neboť toto ustanovení dopadá pouze na směnky pro solvendo. Pro směnky pro solvendo je typické, že od prvopočátku jejich vystavení je jejich účelem zaplacení mimosměnečného závazku, zatímco u zajišťovací směnky za ideálních podmínek k uplatnění zajišťovací směnky vůbec nedojde. Pokud by ust. § 334 ObZ dopadalo i na zajišťovací směnky, věřitel zajištěné pohledávky by nebyl oprávněn žádat zaplacení své zajištěné pohledávky na základě zajištěného vztahu, ale byl by nucen domáhat se zaplacení své zajištěné pohledávky prostřednictvím zajišťovacího prostředku, tj. zajišťovací směnky.

Příkladem pro zajišťovací instituty je, že věřitel se může dobrovolně rozhodnout, zda zajišťovacích institutů k uspokojení své pohledávky za dlužníkem využije či nikoliv. Věřiteli není stanovena povinnost využít zajišťovacích institutů. Je na věřiteli, zda a jak dosáhne uspokojení své pohledávky. Ust. § 334 ObZ by práva věřitelů ze zajišťovacích směnek bezdůvodně omezovala oproti jiným zajišťovacím institutům. Právní názor, že ust. § 334 ObZ nedopadá na zajišťovací směnky, mezi právní veřejností převládá.¹⁰⁵ Tento právní názor je podpořen i konstantní judikaturou soudů.¹⁰⁶

---

¹⁰⁵ Názor, že ust. § 334 ObZ na zajišťovací směnky nedopadá, zastává i například KRPATA, Pavel. Promlčení směnečných práv a praktická aplikace § 334 obchodního zákoníku. *Právní rozhledy*, 2001, roč. 9, č. 11, s. 551-553, KOTÁSEK, Josef. *Úvod do směnečného práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 29, nebo KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka jako zajištění*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 49, zatímco opačný názor zastává například FEJTA, Jaroslav, GRULICH, Tomáš. Promlčení směnečných práv a aplikace § 334 obchodního zákoníku. *Právní rozhledy*, 2001, roč. 9, č. 4, s. 157, nebo tyto autoři v Ještě k aplikaci § 334 obchodního zákoníku a povaze tzv. zajišťovací směnky. *Právní rozhledy*, 2001, roč. 9, č. 12, s. 604 - 606. Lze konstatovat, že názor Fejty a Grulichy je menšinový a domnívám se, že nesprávný.

¹⁰⁶ K tomuto lze odkázat například na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. října 2012, sp.zn. 21 Cdo 2564/2011 a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. srpna 2002, sp.zn. 25 Cdo 1839/2000, které mimo jiné potvrzují, že lze uspokojit zajištěnou pohledávku přímo, bez uplatnění zajišťovací směnky, neboť ust. § 334 ObZ na zajišťovací směnky nedopadá.

3.3 Smlouva o zajištění pohledávky směnkou

Ke vzniku zajišťovacího vztahu mezi zajišťovací směnkou a zajištěnou pohledávkou je elementární existence smlouvy o zajištění předmětné pohledávky směnkou. Smlouva o zajištění pohledávky směnkou je nejčastěji součástí smlouvy, z jejíhož obsahu vznikla či má vzniknout předmětná zajištěná pohledávka. Smlouva o zajištění pohledávky směnkou může být obsažena mimo jiné i v jiné listině či dokonce v zajišťovací směnce samotné, což je méně často vyskytující se případ.

Smlouva o zajištění pohledávky směnkou je inominátní smlouvou, která s ohledem na ust. § 261 odst. 4 ObZ sdílí právní režim zajištěného vztahu. Smlouva o zajištění pohledávky směnkou nemusí být uzavřena písemně.¹⁰⁷ Smlouva o zajištění pohledávky směnkou by měla obsahovat popis zajištěné pohledávky či způsob její identifikace a měla by obsahovat i základní definici zajišťovací směny, aby nebylo možné zaměnit příslušnou zajišťovací směnkou s jinou směnkou.¹⁰⁸ Smlouva o zajištění pohledávky směnkou by měla obsahovat také podmínky a možnosti uplatnění zajišťovací směny, aby bylo zřejmé, že se jedná o směnkou zajišťovací, nikoliv o směnkou platební.

Zajišťovací směnka by měla mít z důvodu právní jistoty směnečných dlužníků vždy do svého obsahu vypsánu fakultativní doložku oznamující, že se jedná o zajišťovací směnkou vůči jiné mimosměnečné pohledávce. Vhodnou alternativou k doložce, že se jedná o zajišťovací směnkou, umístěné v samotné zajišťovací směnce je prokázání zajišťovací povahy směny právě prostřednictvím smlouvy o zajištění pohledávky směnkou, ze které by mělo být patrné, že k zajištění zajištěné pohledávky je či bude vystavena předmětná zajišťovací směnka.

U zajišťovací blankosměny lze její zajišťovací povahu prokázat i prostřednictvím obsahu směnečného vyplňovacího oprávnění, ve kterém by měl dlužník uvést, z jakého důvodu blankosměnkou vystavil a za jakých podmínek ji může příslušná osoba vyplnit.

Zcela odlišný případ by byl, pokud by byla mezi dlužníkem a věřitelem uzavřena písemná smlouva o půjčce, ve které by nebylo o zajišťovací směnce vůbec pojednáno, a současně k jejímu zajištění byla vystavena směnka, ve které by nebyl jakýkoliv odkaz na předmětnou smlouvu o půjčce ani doložka oznamující zajišťovací povahu směny, ani nebyla vystavena jakákoliv jiná listina umožňující prokázat zajišťovací povahu předmětné

---

¹⁰⁷ K tomuto více KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka jako zajištění*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 14 - 15.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 16.

směnky vůči pohledávce či pohledávkám ze smlouvy o půjčce. V takovém případě by byl dlužník povinen plnit nejen na základě předmětné smlouvy o půjčce, ale i na základě směnky. Zatímco v případě smlouvy o půjčce by byl věřitel povinen prokázat předání předmětu půjčky dlužníkovi, u směnky se jedná o závazek abstraktní a věřitel by nebyl povinen prokázat, z jakého důvodu je mu dlužník povinen předmětnou směnečnou sumu zaplatit. Dlužník by v takovém případě nebyl schopen a oprávněn uplatnit důvodné relativní námitky související se smlouvou o půjčce, aby nebyl povinen platit za poskytnutý předmět půjčky duplicitně.

3.4 Zajištěná pohledávka

Ačkoliv z dosavadního obsahu této práce by se dalo dovodit, že zajištěnou pohledávkou může být pouze pohledávka peněžité, ve skutečnosti může zajišťovací směnka sloužit i k zajištění nepeněžitých pohledávek.¹⁰⁹ Zajišťovací směnky zajišťují převážně peněžité pohledávky, tedy ty nároky, u kterých lze žádat zaplacení i prostřednictvím zajišťovací směnky. Nepeněžité pohledávky nelze přímo uspokojit prostřednictvím zajišťovací směnky, neboť na základě zajišťovací směnky může být směnečnému dlužníkovi uložena pouze povinnost zaplatit peněžitou pohledávku, nikoliv poskytnout jiné nepeněžité plnění. Zajistit nepeněžité pohledávky směnkou proto lze pouze v tom ohledu, že zajištěny budou související peněžité nároky s nesplněním nepeněžité pohledávky, tedy například náhrada škody či smluvní pokuta.

3.5 Rozsah zajišťovací směnky

Pokud není sjednáno jinak, zajišťovací směnka zajišťuje pouze jistinu a příslušenství zajištěné pohledávky, nikoliv jiné související nároky, tedy zejména nárok na zaplacení smluvní pokuty a nárok na náhradu škody.¹¹⁰

Při vystavení zajišťovací směnky by se měli věřitel a dlužník dohodnout, co vše bude zajišťovací směnka zajišťovat. Z pohledu věřitele lze za vhodné považovat vystavení zajišťovací směnky na částku vyšší než je samotná jistina zajištěné pohledávky, jinak by byl věřitel povinen uplatnit část svých případných nároků, kupříkladu část úroků z prodlení či část jistiny zajištěné pohledávky nezajištěných v celé výši zajišťovací směnkou v samostatném soudním řízení. Věřiteli není zakázáno uplatnit zajišťovací směnku pouze v části z její

---

¹⁰⁹ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka jako zajištění*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 13 a 15.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 16.

směnečné sumy, pokud zajištěná pohledávka nedosahuje celé výše směnečné sumy. Majitel směnky by naopak měl vždy uplatnit zajišťovací směnku pouze v rozsahu skutečné výše dlužných zajištěných pohledávek po lhůtě splatnosti, jinak podstupuje riziko uplatnění důvodné obrany směnečného dlužníka.

Vždy však záleží na negociaci mezi věřitelem a dlužníkem ohledně rozsahu zajišťovací směnky a zejména na tom, v jakém je dlužník postavení v okamžiku vystavení zajišťovací směnky, tedy do jaké míry může odmítnout věřiteli jeho požadavky. Pokud dlužník urgentně potřebuje poskytnout finanční prostředky, které mají být zajištěny směnkou, jeho pozice bude velice slabá a jeho možnost navrhnout své podmínky vystavení směnky pouze omezená. Naopak pokud dva podnikatelé zamýšlejí uzavřít rámcovou kupní smlouvu, která má být zajištěna zajišťovací směnkou, jejich vyjednávací pozice budou zásadně rovnocenné a obsah zajišťovací směnky nebude pro dlužníka toliko nevýhodný a pravděpodobně bude obsahovat i doložky, které pomohou obraně směnečných dlužníků v případě nikoliv řádného uplatnění zajišťovací směnky jejím majitelem.

3.6 Zajišťovací blankosměnky

Zvláštní postavení mezi zajišťovacími směnkami mají blankosměnky, resp. zajišťovací blankosměnky. Zajišťovací blankosměnky jsou blankosměnky sloužící k zajištění mimosměnečných pohledávek. Zajišťovací blankosměnky jsou z praktického hlediska vhodnějším řešením zejména pro zajištění pohledávek vznikajících na základě dlouhotrvajících obchodů, zatímco zajišťovací směnky ve své konečné podobě jsou užívané spíše pro zajištění pohledávek vznikajících z obchodů krátkodobých či jednorázových. U dlouhotrvajících obchodů lze očekávat průběžnou změnu výše případných zajištěných pohledávek a proměnlivost jejich splatnosti. U obchodů krátkodobých či jednorázových lze zpravidla hypotetickou dlužnou pohledávkou stanovit již při vystavení směnky s dostatečnou přesností a lze stanovit i očekávané datum splatnosti. Zajišťovací blankosměnky tedy představují vhodný prostředek k zajištění závazků flexibilních a zejména dlouhodobých.

Předpokladem pro vystavení zajišťovací blankosměnky by mělo být vystavení písemného směnečného vyplňovacího oprávnění ke všem údajům, které mají být do zajišťovací blankosměnky vyplněny. Jak bylo uvedeno, pokud nebylo směnečné vyplňovací oprávnění k blankosměnce uděleno písemně, předpokládá se, že bylo uděleno

co do vyplnění podstatných náležitostí blankosměnky ústně či konkludentně, neboť i takový způsob je možný.¹¹¹

Podstatou zajišťovacích blankosměnek je, že zajišťovací blankosměnka může být po jejím podpisu jejím majitelem později vyplněna o dohodnuté údaje, ke kterým bylo majiteli směnky uděleno směnečné vyplňovací oprávnění, a to zásadně v souladu se stavem zajištěných pohledávek. V praxi si lze těžko představit situaci, že by byla vydána blankosměnka, která by nezajišťovala jiný právní vztah. Obtížně by byli účastníci blankosměnky schopni zformulovat všestranně akceptovatelné podmínky pro její vyplnění bez existence zajištěné mimosměnečné pohledávky, přičemž ze strany vydavatele blankosměnky by neexistoval žádný objektivní důvod, aby se směnečně zavázal, ačkoliv směnky ani blankosměnky žádný důvod ke svému vzniku nepotřebují.

Za předpokladu, že směnečný dlužník udělí směnečné vyplňovací oprávnění k zajišťovací blankosměnce pouze konkludentně, bude pro něj velice komplikované prokázat, jaké byly limity uděleného směnečného vyplňovacího oprávnění a jaké pohledávky a v jakém rozsahu měla zajišťovací blankosměnka zajišťovat, pokud bude vůbec schopen prokázat zajišťovací povahu blankosměnky.

Zajišťovací blankosměnky bývají nevyplněny zpravidla v údajích směnečné sumy a splatnosti, kdy k těmto údajům je směnečným dlužníkem vydáno směnečné vyplňovací oprávnění a tyto údaje jsou vyplněny teprve v reakci na vývoj zajištěné mimosměnečné pohledávky.

Se zajišťovacími blankosměnkami je úzce spjata námitka excesivního vyplnění blankosměnky. Námitka excesivního vyplnění blankosměnky bude podrobně rozebrána mezi konkrétními směnečnými námitkami souvisejícími se zajišťovacími směnkami.

3.7 Důsledek zaplacení zajištěné pohledávky pro zajišťovací směnku a vice versa

Pokud dlužník plní na zajišťovací směnku, touto skutečností nedochází k zániku zajištěné pohledávky. Ani plněním dlužníka na zajištěnou pohledávku nezaniká zajišťovací směnka.

Plněním na zajišťovací směnku či zajištěnou pohledávku však zásadně dochází ke ztrátě oprávnění požadovat zaplacení pohledávky i prostřednictvím druhého titulu.

---

¹¹¹ K tomuto např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2011, sp.zn 29 Cdo 187/2010 nebo rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 20. února 2001, sp.zn. 5 Cmo 556/2000.

V případě soudního řízení může dlužník uplatnit námitku, že již plnil na zajišťovací směnku, popřípadě na zajištěnou pohledávku, a není z tohoto důvodu povinen duplicitně plnit i na druhý z těchto titulů.¹¹² Z pozice dlužníka ze zajištěné pohledávky i zajišťovací směnky je však vždy problematické prokázat souvislost mezi zajištěnou pohledávkou a zajišťovací směnkou bez ohledu na to, že ne vždy směnečnému dlužníkovi přísluší námitky proti duplicitnímu placení. Této otázce se budu věnovat níže v části osamostatnění zajišťovací směnky od zajištěné pohledávky.

3.8 Budoucnost zajišťovací směnky po zaplacení zajištěné pohledávky

V případě zaplacení směnečné pohledávky je směnečný dlužník oprávněn žádat vydání směnky po majiteli směnky.¹¹³ Pokud je však zaplacena přímo zajištěná pohledávka či pokud dojde k jejímu zániku jiným způsobem, k zaplacení zajišťovací směnky nedochází. Při zaplacení či jiném zániku zajištěné pohledávky není výslovně dána možnost dlužníkovi žádat vydání zajišťovací směnky. Domnívám se, že i v tomto případě je dlužník ze smlouvy o zajištění pohledávky směnkou oprávněn žádat vydání zajišťovací směnky po majiteli směnky, a to i prostřednictvím žaloby u soudu, neboť účel a důvod existence zajišťovací směnky by zanikl.¹¹⁴ Dlužník ze smlouvy o zajištění pohledávky směnkou však bude povinen prokázat souvislost mezi zajišťovací směnkou a zajištěnou pohledávkou, dále skutečnost, že došlo k zániku zajištěné pohledávky, a prokázat nedostatek důvodu pro další existenci zajišťovací směnky.

Již při vystavení zajišťovací směnky by měly být dohodnuta pravidla další existence zajišťovací směnky po zániku zajištěné pohledávky, zpravidla zda a jak má být zajišťovací směnka vydána směnečnému věřiteli nebo jakým způsobem má dojít k jejímu zániku. Vystává též otázka, zda může dlužník podmiňovat zaplacení své zajištěné pohledávky právě vydáním zajišťovací směnky vystavené za tímto účelem. Podle mého názoru tak činit lze, ale dlužník je v povinen prokázat svou připravenost k zaplacení zajištěné pohledávky zejména tím, že složí předmětnou částku do úschovy a její vyplacení věřiteli podmíní vydáním zajišťovací směnky.¹¹⁵ Za méně prokazatelné považuji pouhé oznámení dlužníkem věřiteli,

---

¹¹² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. října 2012, sp.zn. 21 Cdo 2564/2011.

¹¹³ Ust. čl. I. § 39 ZSŠ.

¹¹⁴ Stejný názor zastává Kovařík. Opačný názor zastává Chalupa, který se domnívá, že uhrazením směnkou zajištěné pohledávky nemá platící dlužník právní titul k tomu, aby placení podmínil vydáním směnky nebo její kvitancí, ani k tomu, aby po úhradě dluhu mohl požadovat vydání směnky, případně alespoň vyhotovení kvitance na směnku. Srov. KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka jako zajištění*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 21 a 54 a CHALUPA, Radim. *Zajišťovací směnka*. Praha: LINDE PRAHA, 2009, s. 93.

¹¹⁵ Obdobně i KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka jako zajištění*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 54.

že je připraven zaplatit svoji zajištěnou pohledávku a že za tímto účelem žádá předložení, resp. vydání zajišťovací směnky. Tento způsob může sloužit spíše k tomu, že se dlužník přesvědčí, že věřitel zajišťovací směnkou stále disponuje a tuto například úplatně nepřevodil na třetí osobu. Pokud věřitel není ochoten předložit či vydat zajišťovací směnku, dlužník se může domnívat, že věřitel již zajišťovací směnkou nedisponuje, neboť je možné, že věřitel převodil zajišťovací směnku na třetí osobu a pohledávka věřitele za dlužníkem již alespoň částečně zanikla tímto případným převodem zajišťovací směnky. Dlužník tak může uzpůsobit svůj další postup v souladu s touto domněnkou a věřiteli odmítnout placení zajištěné pohledávky do předložení zajišťovací směnky. Jsem však toho názoru, že v případě soudního sporu je břemenem dlužníka prokázat, že byl skutečně připraven svoji zajištěnou pohledávku věřiteli zaplatit a nemohl se tak dostat do prodlení, což bez složení předmětné částky do úschovy lze pouze obtížně.

3.9 Osamostatnění zajišťovací směnky od zajištěné pohledávky a její význam pro směnečné dlužníky

Pohledávka ze zajišťovací směnky je ve svém základu abstraktní a samostatnou. Z tohoto důvodu nelze uplatnit na postoupení zajištěné pohledávky ust. § 524 odst. 2 OZ, podle kterého s postoupenou pohledávkou přechází i její příslušenství a všechna práva s ní spojená. Zajišťovací směnku tedy nelze podřadit pod práva spojená s postoupenou zajištěnou pohledávkou a zajišťovací směnka nepřechází společně s postoupenou pohledávkou. K převodu zajišťovací směnky společně se zajištěnou pohledávkou je zapotřebí dvou právních úkonů, a to postoupení zajištěné pohledávky a převod zajišťovací směnky.

Převod zajišťovací směnky stejně jako postoupení zajištěné pohledávky lze smluvně zakázat. Postoupení běžné pohledávky přes smluvní zákaz způsobuje neplatnost tohoto úkonu.¹¹⁶ Pokud však dojde k převodu zajišťovací směnky přes jeho smluvní zákaz, rozhodovací praxe soudů nepřiznává tomuto úkonu neplatnost, přičemž v tomto nejsou odlišovány účinky převodu zajišťovací směnky s doložkou nikoli na řad nebo doložkou stejného významu od účinků převodu zajišťovací směnky na řad.¹¹⁷ Dle široce přijímané teorie je zajišťovací směnka převoditelný cenný papír, proto její převod nelze smluvně vyloučit. Zajišťovací směnky na řad lze vždy převést rubopisem, a to postupem dle ust. čl. I.

---

¹¹⁶ Ust. § 525 odst. 2 OZ.

¹¹⁷ K tomu např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. července 2008, sp. zn. 29 Cdo 1484/2008, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. března 2006, sp. zn. 29 Odo 280/2005 nebo rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 13. července 2004, sp. zn. 5 Cmo 242/2004.

§ 11 a násl. ZSŠ. Převod zajišťovací směnky s doložkou nikoli na řad nebo doložkou stejného významu lze dle ust. čl. I. § 11 odst. 2 ZSŠ provést ve formě a s účinky obyčejného postupu. ZSŠ podmínky postoupení pohledávky neupravuje, proto je nutné vycházet z úpravy obsažené v OZ. OZ připouští možnost zakázat postoupení pohledávky ve svém ust. § 525 odst. 2. Dle současné právní teorie však nelze vztáhnout účinky dle dohody ve smyslu ust. § 525 odst. 2 OZ převod směnky. Tento závěr nepovažuji za správný, neboť pokud úprava v ZSŠ odkazuje na formu a účinky obyčejného postupu, měly by být zohledněny i případné účinky učiněné v rozporu s ujednáními věřitele a dlužníka, tedy včetně neplatnosti takového úkonu.¹¹⁸

Pokud věřitel převede zajišťovací směnku v rozporu s jeho dohodou s dlužníkem, tento úkon je tedy přesto považován za úkon platný. Dlužníkovi proto nezbyvá než bránit se negativním důsledkům spojeným s převodem zajišťovací směnky sjednáním povinnosti věřitele zaplatit smluvní pokutu dlužníkovi pro případ, že věřitel převede směnku i přes jejich výslovnou dohodu o zákazu převodu zajišťovací směnky, a to alespoň tehdy, kdy nebude současně postoupena i zajištěná pohledávka na stejnou osobu. Smluvní pokuta by měla dosahovat výše, která by byla úměrná nepříznivým následkům spojeným s převodem zajišťovací směnky pro dlužníka a směnečné dlužníky a měla by plnit preventivně-odstrašující funkci vůči věřiteli.¹¹⁹ Nutno podotknout, že s ohledem na účel zajišťovací směnky dojde k porušení smlouvy o zajištění pohledávky směnkou převodem zajišťovací směnky bez zajištěné pohledávky před splatností zajištěné pohledávky, i když nebylo mezi věřitelem a dlužníkem výslovně sjednáno, že převod zajišťovací směnky před splatností zajištěné pohledávky je zakázán.¹²⁰ Z praktického hlediska má tato skutečnost význam zejména pro případnou náhradu škody ze strany předchozího majitele směnky, která by v důsledku převodu zajišťovací směnky bez zajištěné pohledávky před lhůtou splatnosti zajištěné pohledávky mohla směnečným dlužníkům vzniknout.

Pozice směnečného dlužníka je bezpečnější v situaci, kdy zajišťovací směnka byla vystavena s doložkou nikoli na řad nebo doložkou stejného významu. Takové směnky lze převést jen ve formě a s účinky cesse. V důsledku cesse zůstávají směnečným dlužníkům zachovány relativní námitky, které by měli směneční dlužníci vůči předchozímu majiteli směnky, pokud by k převodu nedošlo. Směneční dlužníci by tedy nebyli omezeni

---

¹¹⁸ Stejný názor zastává i CHALUPA, Radim. *Zajišťovací směnka*. Praha: LINDE PRAHA, 2009, s. 104.

¹¹⁹ CHALUPA, Radim. *Zajišťovací směnka*. Praha: LINDE PRAHA, 2009, s. 104.

¹²⁰ K tomuto např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. března 2006, sp. zn. 29 Odo 280/2005 nebo SADECKÝ, Lukáš. Směnečnými účastníky sjednaný zákaz převoditelnosti směnky. *Právní rádce*, 2011, roč. XIX., č. 2, s. 13.

jen na relativní námitky, které by měly vztah pouze vůči aktuálnímu majiteli směnky. Je v zájmu všech směnečných dlužníků, aby vydavatel směnky tuto vydal vždy s doložkou nikoli na řad nebo doložkou stejného významu, neboť je tím sníženo riziko, že zajišťovací směnka nebude uplatněna řádně a současně jsou posíleny obranné možnosti dlužníků v případě jejího nikoliv řádného uplatnění.

Zajišťovací směnka před lhůtou splatnosti by měla sdílet osud zajištěné pohledávky. Není nijak vyloučené, aby zajišťovací směnka byla vystavena ve prospěch jiné osoby než osoby věřitele ze zajištěné pohledávky a aby tím byla vystavena zajišťovací směnka již jako osamostatněná, byť nikoliv jako směnka bezdůvodná.¹²¹ Tento postup však považuji za zřídka využívaný. Zásadně bývá věřitel ze zajištěné pohledávky totožný s věřitelem ze zajišťovací směnky. Pokud by byla vystavena zajišťovací směnka ve prospěch jiné osoby než věřitele ze zajištěného vztahu, došlo by k částečné modifikaci účelu zajišťovací směnky, neboť v důsledku nesplnění zajištěné pohledávky by její věřitel nebyl oprávněn žádat uspokojení prostřednictvím zajišťovací směnky a v zásadě by tak nedisponoval žádným zajišťovacím institutem vůči dlužníkovi ze zajištěné pohledávky.¹²² Proto vycházím a dále budu vycházet z toho, že v prvotním stavu jsou věřitel ze zajištěné pohledávky a věřitel ze zajišťovací směnky totožní.

V průběhu času může dojít ke změně věřitele ze zajištěné pohledávky či věřitele ze zajišťovací směnky. Zatímco postoupení zajištěné pohledávky lze smluvně vyloučit pod sankcí neplatnosti takového úkonu, převod zajišťovací směnky na nového vlastníka vyloučit dle současné doktríny nelze.

Pokud dojde k převodu zajištěné pohledávky či zajišťovací směnky bez současného převodu druhého titulu, jedná se o osamostatnění zajišťovací směnky od zajištěné pohledávky. Osamostatnění zajištěné pohledávky od zajišťovací směnky může mít významný negativní význam na postavení směnečných dlužníků a na možnosti jejich uplatnitelné obrany.

Prvním způsobem osamostatnění zajišťovací směnky od zajištěné pohledávky je postoupení zajištěné pohledávky na nového věřitele. Tento postup není pro směnečné dlužníky nepříznivý, neboť nový věřitel zajištěné pohledávky vstupuje do postavení původního věřitele zajištěné pohledávky a směnečným dlužníkům by byla zachována jejich

---

¹²¹ Tento postup připustil i např. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17. února 2004, sp. zn. 5 Cmo 516/2003.

¹²² Jedním z takovýchto výjimek se zabýval i Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 29. září 2009, sp.zn. 29 Cdo 4722/2007.

obrana v celém rozsahu.¹²³ Mimo to by směnečným dlužníkům příslušela námitka osamostatnění zajišťovací směňky.¹²⁴ Postoupení zajištěné pohledávky nemá negativní důsledky pro dlužníka ze zajištěné pohledávky, který je do doby, než je mu postoupení oznámeno, oprávněn plnit i vůči původnímu věřiteli ze zajištěné pohledávky (postupiteli).¹²⁵ Původní věřitel ze zajištěné pohledávky je také povinen informovat o postoupení zajištěné pohledávky směnečné dlužníky.¹²⁶

Druhým způsobem je osamostatnění zajišťovací směňky od zajištěné pohledávky převodem zajišťovací směňky. Pokud dojde k převodu zajišťovací směňky opatřené doložkou nikoli na řad nebo doložkou stejného významu či způsobem se stejnými účinky, význam tohoto převodu by byl pro směnečné dlužníky opět nepatrný, neboť majitel zajišťovací směňky by vstoupil do postavení předchozího majitele zajišťovací směňky a směnečným dlužníkům by byly zachovány veškeré jejich námitky, které měli i vůči předchozímu majiteli zajišťovací směňky. Opět by se směnečným dlužníkům otevřela možnost uplatnit námitku osamostatnění zajišťovací směňky.¹²⁷

Situace je pro směnečné dlužníky ze zajišťovací směňky mnohem komplikovanější tehdy, kdy je zajišťovací směňka převedena řádnou indosací.¹²⁸ V důsledku převodu zajišťovací směňky indosací směneční dlužníci zásadně ztrácí své relativní námitky vůči předchozímu majiteli zajišťovací směňky, tedy námitky, které jsou pro obranu proti uplatnění zajišťovacích směnek zcela nezastupitelné.¹²⁹

Významné pro směnečné dlužníky je, že v důsledku převodu zajišťovací směňky jsou povinni plnit své směnečné závazky vůči novému majiteli směňky, přičemž pohledávka věřitele ze zajištěné pohledávky je v důsledku převodu zajišťovací směňky uspokojena ve výši ceny převodu zajišťovací směňky. Závazek dlužníka ze zajištěného vztahu je tím úměrně snížen a dlužník je povinen vůči věřiteli ze zajištěného vztahu plnit pouze v případné zbývající výši.¹³⁰¹³¹ Snížení závazku se však nevztahuje i na směnečné dlužníky, pokud k této

---

¹²³ Ust. § 529 odst. 1 OZ.

¹²⁴ K tomu např. CHALUPA, Radim. *Zajišťovací směňka*. Praha: LINDE PRAHA, 2009, s. 96.

¹²⁵ Ust. § 526 odst. 1 OZ.

¹²⁶ Ust. § 528 odst. 1 OZ.

¹²⁷ CHALUPA, Radim. *Zajišťovací směňka*. Praha: LINDE PRAHA, 2009, s. 91.

¹²⁸ Za řádnou indosací označují pro tento účel společně i jiné směnečné způsoby převodu směňky se stejnými důsledky, a to např. blankotradicí či převodní vyplnění indosamentu.

¹²⁹ Výjimku představuje v souladu s ust. čl I. § 17 ZSŠ stav, kdy nový majitel směňky jednal při nabývání směňky vědomě na škodu směnečného dlužníka. V takovém případě by byly relativní námitky směnečných dlužníků zachovány.

¹³⁰ K tomuto např. také CHALUPA, Radim. *Zajišťovací směňka*. Praha: LINDE PRAHA, 2009, s. 95.

¹³¹ Dle Pařízka jsou v případě dvou exekucí nařízených zvlášť z titulu zajištěné pohledávky a zvlášť z titulu zajišťovací směňky tyto exekuce limitovány tím, že v nich obou nebude možné dohromady vymoci více,

skutečnosti nemají vlastní vztah či si smluvně nesjednali možnost uplatnění takové námitky. Obdobně, pokud by došlo dříve k uplatnění, popř. uspokojení zajištěné pohledávky, směneční dlužníci, kteří z důvodu indosace zajišťovací směňky pozbyli podstatné části svých relativních námitek, nebudou schopni bránit se opakovanému uspokojení pohledávky vzniklé v podstatě z jednoho titulu, neboť majitel směňky nebude mít k jejich příslušné námitce vlastní vztah. Směneční dlužníci by tak zásadně byli povinni směnečnou pohledávku zaplatit i v případě, že dříve došlo k uplatnění, popř. uspokojení, zajištěné pohledávky, přičemž by se mohli domáhat náhrady škody, která jim byla indosací zajišťovací směňky způsobena věřitelem.

V praxi lze rozlišovat postavení dlužníka, který je současně dlužníkem ze zajištěné pohledávky i zajišťovací směňky a dlužníka, který je pouze dlužníkem ze zajišťovací směňky. Postavení dlužníka pouze ze zajišťovací směňky bude vždy složitější, neboť takový dlužník nemá bez dalšího vlastní vztah ke skutečnostem vyplývajícím ze zajištěného vztahu, které mohou zakládat možnosti úspěšné obrany proti nikoliv řádnému uplatnění zajišťovací směňky. Bez vlastní vztahu dlužníka pouze ze zajišťovací směňky ke skutečnostem vyplývajícím ze zajištěného vztahu nebude takový dlužník oprávněn uplatnit relevantní relativní námitky přesto, že budou existovat skutečnosti odůvodňující omezení povinnosti směnečného dlužníka směnečnou pohledávku zaplatit. Směnečný dlužník, který není účastníkem zajištěného vztahu, by proto měl před vstupem do směnečného závazku trvat na sjednání možnosti uplatnit námitky související se zajištěným vztahem.

Obzvlášť komplikovaná situace nastává pro dlužníky, kteří jsou současně dlužníky ze zajištěné pohledávky i dlužníky ze zajišťovací směňky tehdy, kdy věřitel ze zajišťovací směňky, který je současně věřitelem ze zajištěné pohledávky nejprve postoupí zajištěnou pohledávku, následně převede řádnou indosací i zajišťovací směňku a vůči dlužníkovi je následně uplatněna jako první zajištěná pohledávka. Dlužník by následně byl povinen zaplatit svoji zajištěnou pohledávku v celém rozsahu novému věřiteli ze zajištěné pohledávky. Následně, pokud by vůči dlužníkovi uplatnil zajišťovací směňku její nový majitel, který ji nabyl řádnou indosací, dlužník by nemohl uplatnit své relativní námitky týkající se zaplacení zajištěné pohledávky s ohledem na uskutečněnou řádnou indosací zajišťovací směňky. Dlužník by tak byl povinen plnit opět v celém rozsahu, nyní vůči majiteli zajišťovací

---

než by bylo možno v jedné z nich. S tímto názorem nesouhlasím, neboť tyto závěry nelze zobecňovat. I v exekučním řízení jsou námitky dlužníků omezeny skutečností, zda jim relativní námitky přísluší či nikoliv. Dle PAŘÍZEK, Igor. Zajišťovací směňka v exekuci. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 21, č. 12, s. 445.

směnky.¹³² Ačkoliv by mohl dlužník následně uplatnit nárok na náhradu škody vůči původnímu věřiteli zajištěné pohledávky, tato skutečnost by neměla vliv na jeho povinnost nejprve zaplatit předmětnou pohledávku dvakrát. Obdobně by se zásadně nemohli bránit ani jiní směneční dlužníci vůči zaplacení pohledávky ze zajišťovací směnky po uspokojení zajištěné pohledávky, v jejich případě by však šlo o plnění první.

Osamostatnění zajišťovací směnky od zajištěné pohledávky nelze považovat za trestný čin podvodu, neboť trestní právo má zasahovat teprve jako ultima ratio, přičemž ochrana majetkových vztahů má být v první řadě uplatňována prostředky občanského a obchodního práva. Pokud je uplatněna osamostatněná zajišťovací směnka i zajištěná pohledávka, tento postup lze považovat za excesivní uplatnění směnky, vůči čemuž se směnečný dlužník může více či méně účinně bránit prostřednictvím prostředků občanského, obchodního a zejména směnečného práva.¹³³

3.10 Důvody využití zajišťovací směnky

Jak bylo výše uvedeno, v ČR se více využívají směnky zajišťovací než směnky platební, a to zejména s ohledem na zažitou obchodní praxi a nedostatečně rozvinutý trh se směnkami.

Zajišťovací směnka je jedním z možných zajišťovacích institutů. Nejedná se o způsob zajištění, který by dával věřiteli jistotu uspokojení jeho pohledávky za dlužníkem a neposkytuje věřiteli ani přednost v uspokojení jeho pohledávky.

Zajišťovací směnka začala být využívána k zajištění pohledávek z důvodu, že uplatnění směnky u soudu je mnohem jednodušší a rychlejší než uplatnění u soudu pohledávek vyplývajících z běžných smluv. Hlavní výhody využití směnek k zajištění pohledávek tedy představuje zejména rychlost směnečného řízení a také obtížnější postavení dlužníka v tomto řízení. Směnečné řízení bývá skončeno mnohem dříve než běžné soudní řízení a soudy projednávají směnečné věci zásadně mimo pořadí jiných podaných žalob, tedy rychleji.

Zajišťovací směnka nepřináší majiteli směnky žádné výhody v případě, že směnečný dlužník není schopen hradit své závazky. Důvod pro využití zajišťovací směnky lze spatřovat v očekávání, že pohledávka směnečného věřitele bude přiznána v nalézacím řízení bez zbytečného odkladu a majitel směnky bude schopen v poměrně krátké době po soudním

---

¹³² CHALUPA, Radim. *Zajišťovací směnka*. Praha: LINDE PRAHA, 2009, s. 96 - 98.

¹³³ Nález Ústavního soudu ze dne 18. května 2010, sp.zn. I. ÚS 541/10.

uplatnění směnky vést exekuční řízení proti směnečnému dlužníkovi. Tato skutečnost může mít význam zejména v případě, že směnečný dlužník se dostane do prodlení s placením více svých závazků a několik jeho věřitelů na něj podá žalobu. Lze očekávat, že to bude majitel směnky, který bude schopen dosáhnout nařízení exekuce na majetek směnečného dlužníka před jinými věřiteli, kteří své pohledávky směnkou zajištěny neměli, a bude to majitel směnky, který bude mít nejvyšší šanci, že stihne být uspokojen ze zbývajících majetku směnečného dlužníka nezatíženého v celé výši zástavními právy jiných věřitelů, než bude i tento zbývajících majetek vyčerpán. Pokud však směnečný dlužník již při vzniku svých platebních komplikací zodpovědně podá na svoji osobu insolvenční návrh, majitel směnky bohužel ztratí svoji případnou časovou výhodu před jinými věřiteli směnečného dlužníka. V případě nemajetnosti směnečného dlužníka vedoucí v jeho úpadek bude pohledávka majitele směnky uspokojena ve stejném poměru jako všechny běžné pohledávky za směnečným dlužníkem, zejména nezajištěné zástavními právy.

Využití zajišťovací směnky je pro věřitele velice výhodné tehdy, pokud podpis na zajišťovací směnku připojí kromě dlužníka i jiné osoby, zpravidla v postavení směnečných rukojmí. Ačkoliv zajišťovací směnka nedává majiteli směnky přednost v uspokojení před jinými věřiteli směnečných dlužníků, šance, že bude majitel směnky uspokojen alespoň jedním z více směnečných dlužníků, bývá dostatečně vysoká pro podstoupení rizika, že někteří směneční dlužníci nebudou schopni směnečnou pohledávku majitele směnky uspokojit.

Ve směnečném řízení je uplatňována striktní zásada koncentrace, kterou jsem výše specifikoval, přičemž celé směnečné řízení je příznačné svým formalismem. Důkazní břemeno je ve směnečném řízení významně přesunuto na stranu směnečného dlužníka, neboť majiteli směnky postačuje prokázat, že je majitelem platné směnky.¹³⁴ Ve směnečném řízení věřitel nemusí prokazovat důvod vystavení směnky a její širší okolnosti. V obecném soudním řízení je to věřitel, který je povinen prokázat svůj nárok a za tímto účelem tvrdit skutečnosti a označit a navrhnout důkazy, zatímco ve směnečném řízení je to dlužník, který je povinen nárok směnečného věřitele vyvrátit a k tomuto tvrdit skutečnosti a označit a navrhnout důkazy. Věřitel tak může být ve směnečném řízení značně pasivní bez ohrožení jeho šance na úspěch ve věci. Aktivita majitele směnky je zpravidla zapotřebí teprve až v reakci na námitky směnečného dlužníka.

---

¹³⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. října 2010, sp.zn. 29 Cdo 1628/2009 nebo POKORNÝ, Michal. Vzor blankosměnky podle čl. V vzoru č. 1, varianty 2. *Trestněprávní revue*, 2007, roč. 6, č. 1, s. IV.

Jedním z dalších podstatných důvodů pro využití zajišťovací směnky je skutečnost, že uplatnit kvalitní směnečnou obranu je velmi obtížným úkolem pro směnečného dlužníka i za situace, že důvodné námitky reálně existují. Uplatnění námitek může být zkomplikováno z rozličných důvodů, například tím, že některé relativní námitky nepřísluší uplatnit směnečnému dlužníkovi, vůči kterému byla zajišťovací směnka uplatněna, popřípadě není směnečný dlužník oprávněn námitky uplatnit vůči aktuálnímu majiteli směnky. Této skutečnosti jsou si směneční věřitelé vědomi a při uplatnění zajišťovací směnky tuto skutečnost zohledňují.

Zajišťovací směnka taktéž přislíbujee zvýšení jistoty, že dlužník nebude schopen popřít svůj závazek vůči věřiteli na základě případné neplatnosti směnečné listiny, neboť z praktického hlediska jsou směnečné listiny zřídka kdy prohlášeny neplatnými, zatímco u běžných smluv je šance jejich neplatnosti mnohem vyšší. Je nutné předpokládat, že každý nepoctivý dlužník se snaží najít všemožné způsoby, jak se vyhnout placení svých závazků a občas do té chvíle nikdy nerozporovaná smlouva, resp. listina, se stane s ohledem na postupný právní a judikaturní vývoj problematickou a případně neplatnou. Jak dokazuje soudní praxe, chytrý dlužník je schopen soudní řízení protahovat i několik let a věřitel nemusí být schopen domoci se uspokojení své pohledávky rychle a bez vynaložení značného úsilí v soudním řízení.

Z praktického hlediska je pro věřitele výhodnější využívat zajišťovacích blankosměnek namísto zajišťovacích směnek, neboť zajišťovací blankosměnky dávají věřiteli mnohem volnější dispozice s budoucím využitím zajišťovací blankosměnky, a to zejména prostřednictvím možnosti vyplnit zajišťovací blankosměnky dle konkrétní situace, resp. s ohledem na konkrétní okolnosti zajištěné pohledávky. U dlouhotrvajících obchodů přináší zajišťovací blankosměnka výhody pro věřitele i dlužníky, neboť věřitel má jistotu, že může vyplnit zajišťovací blankosměnky vždy podle aktuální potřeby v souladu s uděleným směnečným vyplňovacím oprávněním, a dlužník není nucen vystavovat neustále směnky nové pro každý jednotlivý dílčí obchod a pro každou jednotlivou pohledávku. Dlužník by však měl vystavit zajišťovací blankosměnku pouze ve prospěch osoby, vůči které má vysokou důvěru, neboť zneužití a nikoliv řádné využití a uplatnění zajišťovací blankosměnky může mít pro dlužníka fatální následky.

Osobně předpokládám, že zajišťovací směnky budou v budoucnu méně využívány na úkor jiných zajišťovacích institutů, zejména zástavních smluv, neboť prodloužením lhůty k podání námitek ze tří na patnáct dnů přestane být zajišťovací směnka pro mnoho věřitelů

toliko zajímavým zajišťovacím institutem. I přes prodloužení lhůty k podání námitek bude však lhůta k podání námitek nadále kratší než lhůta k podání vyjádření v obecném soudním řízení a ve spojení se silnějším postavením směnečného věřitele ve směnečném řízení a celkovou rychlostí směnečného řízení bude mít zajišťovací směnka své významné postavení mezi zajišťovacími instituty.

3.11 Uspokojení prostřednictvím zajišťovací směnky

Majiteli zajišťovací směnky se nabízí dvě základní možnosti jak prostřednictvím zajišťovací směnky dosáhnout uspokojení své zajištěné pohledávky po lhůtě splatnosti, která nezanikla, a to primárně jejím uplatněním, popřípadě jejím úplatným převodem. Za specifický způsob uspokojení ze směnečné pohledávky lze považovat i započtení směnečné pohledávky majitele směnky za směnečným dlužníkem vůči jiné pohledávce směnečného dlužníka za majitelem směnky.

Uplatněním zajišťovací směnky je postup, kdy majitel směnky žádá zaplacení směnečné pohledávky vůči některému ze směnečných dlužníků. Žádost o zaplacení směnečné pohledávky bývá zpravidla nejprve mimosoudní, a to předložením zajišťovací směnky směnečnému dlužníkovi k placení a teprve pokud směnečný dlužník směnečnou pohledávku nezaplatí, majitel směnky podává proti směnečnému dlužníkovi směnečnou žalobu.

Zajišťovací směnku lze uplatnit pouze v souladu se smlouvou o zajištění pohledávky směnkou, tedy k uspokojení výslovně uvedených zajištěných pohledávek. Pokud má majitel směnky i jiné pohledávky za směnečnými dlužníky, tyto nemůže uspokojit prostřednictvím zajišťovací směnky, která nebyla za tímto účelem vystavena.¹³⁵ Okruh zajištěných pohledávek zajišťovací směnkou a možnosti uplatnění zajišťovací směnky lze však na základě souhlasu zúčastněných stran libovolně měnit.

Uplatnění zajišťovací směnky není ve svém základu nijak omezeno s ohledem na skutečnost, že pohledávka ze zajišťovací směnky je pohledávkou samostatnou, abstraktní a bezpodmínečnou. Majitel směnky si však musí být vědom, že za určitých okolností lze dovodit nepravou subsidiaritu a nepravou akcesoritu zajišťovací směnky vůči zajištěné pohledávce a v souladu s touto skutečností přizpůsobit svůj postup. Není zájmem majitele zajišťovací směnky, aby byla jeho žaloba zamítnuta z důvodu oprávněných námitek vyplývajících z nepřímé subsidiarity či nepřímé akcesority zajišťovací směnky.

Za řádné uplatnění zajišťovací směnky lze považovat situaci, kdy

---

¹³⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. prosince 2010, sp.zn. 29 Cdo 3364/2009.

- 1) existuje zajištěná pohledávka,
- 2) zajišťovací směnka je uplatněna v rozsahu zajištěné pohledávky, resp. v souladu se zajišťovací smlouvou,
- 3) zajištěná pohledávka je v rozsahu uplatnění zajišťovací směnky uplatnitelná,
- 4) majitel zajišťovací směnky je totožný s věřitelem zajištěné pohledávky,
- 5) majitel zajišťovací směnky při jejím uplatnění respektuje mimosměnečná ujednání vztahující se k uplatnění směnky.¹³⁶

Majitel směnky se může pokusit uplatnit zajišťovací směnku, i pokud nejsou naplněny výše uvedené podmínky, ale bude tím riskovat, že jeho případná směnečná žaloba bude nakonec zamítnuta, pokud směnečný dlužník uplatní své důvodné námitky (samozřejmě za předpokladu, že uplatnění předmětných námitek není směnečnému dlužníkovi jakkoliv omezeno, např. z důvodu nedostatku vlastního vztahu k námitce). Jednalo by se toliko o nikoliv řádné uplatnění zajišťovací směnky. Majitel zajišťovací směnky však může vždy doufat v to, že směnečný dlužník žádné námitky neuplatní a soud rozhodne ve prospěch majitele směnky, ačkoliv zaplacení zajišťovací směnky by jinak bránilo oprávněné námitky směnečného dlužníka, pokud by je uplatnil. Právní řád předpokládá alespoň základní aktivitu žalovaného i v obecném soudním řízení, proto nelze takovýto postup považovat za nespravedlivý vůči žalovanému ani ve směnečném řízení. Ve směnečném řízení soud zkoumá pouze to, zda je žalobce majitelem platné směnky.¹³⁷ Případné skutečnosti vylučující či omezující oprávněnost nároku majitele směnky je ve směnečném řízení vždy povinen tvrdit a prokázat směnečný dlužník jakožto žalovaný.

Primárním účelem emise zajišťovací směnky bývá zajištění mimosměnečné pohledávky remitenta vůči dlužníkovi ze zajištěné pohledávky, který bývá současně i výstavcem zajišťovací směnky. Majiteli směnky má být dána možnost uplatnění zajišťovací směnky v případě, že dlužník ze zajištěné pohledávky nesplní svůj zajištěný mimosměnečný závazek řádně a včas, byť pouze částečně. Teprve v důsledku porušení mimosměnečné povinnosti dlužníka ze zajištěné pohledávky má být zajišťovací směnka uplatněna, ne dříve.¹³⁸ Povoleno je stanovit splatnost zajišťovací směnky až s odstupem času po lhůtě splatnosti zajištěné pohledávky. Pokud by mohla být směnka uplatněna před lhůtou splatnosti

---

¹³⁶ CHALUPA, Radim. *Zajišťovací směnka*. Praha: LINDE PRAHA, 2009, s. 131.

¹³⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. října 2010, sp.zn. 29 Cdo 1628/2009.

¹³⁸ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. dubna 2011, sp.zn. 20 Cdo 2031/2009, rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 18. října 2004, sp.zn. 9 Cmo 274/2004 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2010, sp.zn. 29 Cdo 1181/2009.

zajištěné pohledávky a majitel směnky by nemusel vyčkat porušení mimosměnečné povinnosti dlužníka ze zajištěné pohledávky, tedy pokud by směnka umožňovala alternativní cestu k uspokojení zajištěné pohledávky před její splatností, jednalo by se o směnku pro solvendo, nikoliv o zajišťovací směnku, popřípadě by se jednalo o neplatné ujednání, podle formulace konkrétních možností uplatnění směnky. Směnky pro solvendo však nedávají možnost výběru, zda bude pohledávka uplatněna přímo či prostřednictvím směnky, ale měla by být vždy uplatněna právě směnka.¹³⁹

Předpokladem pro řádné uplatnění zajišťovací směnky je, že se majitel směnky bude chovat způsobem, jako by zajišťovací směnka byla akcesorická a subsidiární vůči zajištěné pohledávce. Pouze za této podmínky se nebude muset majitel směnky obávat uplatnění oprávněných námitek směnečnými dlužníky založených na nepravé akcesoritě a nepravé subsidiaritě zajišťovací směnky vůči zajištěné pohledávce.¹⁴⁰ Předpokladem pro řádné uplatnění zajišťovací směnky je i to, že pokud dojde k převodu zajištěné pohledávky či k převodu zajišťovací směnky, mělo by dojít současně k převodu i druhého z těchto titulů. Při řádném uplatnění zajišťovací směnky by nemělo docházet k osamostatnění zajištěné pohledávky od zajišťovací směnky.

Případné promlčení zajištěné pohledávky nezakládá důvodnou námitku směnečnému dlužníkovi proti zaplacení zajišťovací směnky.¹⁴¹

Majitel zajišťovací směnky je zásadně oprávněn po lhůtě splatnosti zajištěné pohledávky převést zajišťovací směnku na třetí osobu a z výtěžku prodeje být uspokojen. Převod zajišťovací směnky po lhůtě její splatnosti má účinky cesse.¹⁴² V takovém případě jsou směnečným dlužníkům zachovány i jejich relativní námitky vůči předchozímu majiteli směnky.¹⁴³ Pokud je zajišťovací směnka převedena za úplatu nižší než je výše zajištěné pohledávky, věřitel bude mít vůči dlužníkovi nárok na zaplacení zbývající výše dlužné pohledávky. K tomu však případně bude muset uplatnit svoji zbývající dlužnou pohledávku v obecném soudním řízení, nikoliv v řízení směnečném neboť již směnkou nebude disponovat. I tak by nemělo dojít k vyššímu uspokojení prostřednictvím zajištěné pohledávky i zajišťovací směnky od dlužníka ze zajištěné pohledávky a směnečných dlužníků,

---

¹³⁹ Ust. § 334 ObZ.

¹⁴⁰ Tento názor sdílí i Chalupa dle CHALUPA, Radim. *Zajišťovací směnka*. Praha: LINDE PRAHA, 2009, s. 63.

¹⁴¹ K tomuto např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2010, sp.zn. 29 Cdo 1181/2009.

¹⁴² Ust. čl. I. § 24 ZSŠ.

¹⁴³ FOJT, Viktor. *Zajišťovací směnka a latentní problémy dlužníka* [online]. E-law.cz, 23. listopadu 2012 [cit. 4. listopadu 2013]. Dostupné na <<http://www.elaw.cz/cs/obcanske-pravo/733-zajisovaci-smenka-a-latentni-problemy-dluznika.html>>.

než jako by k převodu zajišťovací směnky po lhůtě splatnosti zajištěné pohledávky nedošlo. Jen těžko si lze představit situaci, že zajišťovací směnka bude převedena za úplatu vyšší, než činí směnečná suma. Pokud by taková situace nastala, částka, kterou by obdržel věřitel od nabyvatele směnky navíc oproti zajištěné pohledávce, by byla vlastnictvím věřitele, nikoliv dlužníka.

Pro směnečné dlužníky je významné, že i pokud je věřitel ze zajištěné pohledávky i zajišťovací směnky totožný, je oprávněn vymáhat svojí pohledávku prostřednictvím žaloby o zaplacení zajištěné pohledávky a současně i prostřednictvím žaloby o zaplacení pohledávky ze zajišťovací směnky, přičemž tato skutečnost nezpůsobuje překážku litispendence ani překážku věci rozsouzené, neboť se jedná o samostatné nároky.¹⁴⁴

3.12 Vyplnění a uplatnění zajišťovací blankosměnky

Vyplnění a uplatnění zajišťovací blankosměnky má svá specifická pravidla. K možnosti uplatnit zajišťovací blankosměnku je zpravidla nutné vyplnit do zajišťovací blankosměnky chybějící údaje, ke kterým bylo zřízeno směnečné vyplňovací oprávnění, neboť bez jejich vyplnění by zajišťovací blankosměnky většinou neobsahovaly veškeré podstatné náležitosti. Výjimku představují výše popsané (blanko)směnky.

Předpokladem pro řádné vyplnění zajišťovací blankosměnky jsou následující podmínky:

- 1) směnečné vyplňovací oprávnění bylo směnečným dlužníkem majiteli směnky platně uděleno,
- 2) směnečné vyplňovací oprávnění nezaniklo,
- 3) nastaly podmínky pro vyplnění zajišťovací blankosměnky.¹⁴⁵

Typickým příkladem vyplnění zajišťovací blankosměnky je její vyplnění o směnečnou sumu. Směnečný věřitel bývá oprávněn vyplnit do zajišťovací blankosměnky směnečnou sumu odvozenou od aktuální výše zajištěné pohledávky. V zásadě tak může dojít ke třem situacím, a to podvyplnění, řádnému vyplnění a nadvyplnění směnečné sumy do zajišťovací blankosměnky. Směnečná praxe došla k závěru, že vyplnění směnečné sumy v rozporu se směnečným vyplňovacím oprávněním nepředstavuje takové porušení dohody o vyplnění

---

¹⁴⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. května 2003, sp.zn. 33 Odo 202/2002.

¹⁴⁵ Podmínky pro vyplnění zajišťovací blankosměnky nastanou zejména tehdy, pokud nebyla zajištěná pohledávka řádně a včas uspokojena a ani jinak nezanikla.

blankosměnky, které by způsobovalo neplatnost směnečné listiny.¹⁴⁶ Pokud je zajišťovací blankosměnka vyplněna na směnečnou sumu nižší, než kterou mohl směnečný věřitel dle směnečného vyplňovacího oprávnění vyplnit, tato skutečnost má vliv pouze na to, že směnečný věřitel je na základě předmětné blankosměnky oprávněn žádat maximálně částku odpovídající vyplněné výši. Pokud následně zůstává zajištěná pohledávka částečně neuspokojena, věřitel je oprávněn tuto část žádat samostatným nárokem, a to nesměnečným. V případě, že je směnečná suma do zajišťovací směnky nadvyplněna¹⁴⁷ a směnečný dlužník řádně uplatní své oprávněné námitky, ve kterých je povinen uvést, z jakého důvodu byla dle jeho názoru směnečná suma nadvyplněna a současně též, jak měla znít směnečná suma správně, soud částečně nárok majitele směnky zamítne, a to v části převyšující oprávněný nárok majitele směnky. Ve zbývající oprávněné části však směnečnému dlužníkovi stanoví povinnost zaplatit tuto oprávněnou část uplatněné směnečné sumy.¹⁴⁸ Z praktického hlediska může mít nadvyplnění směnečné sumy význam také například pro náklady řízení soudního řízení, neboť v části, ve které by byla žaloba majitele směnky zamítnuta, by byl majitel směnky neúspěšný a nepříslušelo by mu právo na náhradu nákladů řízení.¹⁴⁹ Soud by tak měl poměrně snížit výši přiznaných nákladů řízení majiteli směnky či by dokonce mohl stanovit povinnost majiteli směnky zaplatit náklady řízení směnečnému dlužníkovi.

Další pravidelný údaj vyplňovaný do zajišťovací blankosměnky představuje datum splatnosti. Obdobně jako u směnečné sumy ani s nesprávně vyplněným datem splatnosti nespojuje směnečná praxe bezprostřední neplatnost směnky, ale konstatuje, že je nutné zohlednit konkrétní okolnosti.¹⁵⁰ Směnečný dlužník je povinen tvrdit a prokázat, z jakého důvodu byla splatnost blankosměnky vyplněna nesprávně a jak měla ve skutečnosti znít správně.¹⁵¹ Při nesprávném vyplnění data splatnosti do zajišťovací blankosměnky je potřeba posoudit, jaký význam má toto pochybení na závazek směnečného dlužníka. Zda se jedná o podvyplnění zajišťovací blankosměnky, mající význam zejména v tom, že směnečný dlužník je kratší dobu v prodlení, tj. nesprávné vyplnění blankosměnky je ve prospěch směnečného dlužníka, přičemž mu však byla prakticky prodloužena promlčecí

---

¹⁴⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. srpna 2008, sp.zn. 29 Cdo 509/2008, dále např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. ledna 2001, sp.zn. 22 Cdo 1603/99 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. května 2007, sp.zn. 29 Cdo 48/2007.

¹⁴⁷ Nadvyplněním se rozumí vyplnění zajišťovací blankosměnky ve vyšší částce, než kterou byl majitel směnky oprávněn do zajišťovací blankosměnky vyplnit.

¹⁴⁸ K tomu např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. srpna 2011, sp.zn. 29 Cdo 4491/2009.

¹⁴⁹ Ust. § 142 odst. 2 OSŘ.

¹⁵⁰ K tomuto např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. září 2011, sp.zn. 29 Cdo 336/2010 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. srpna 2009, sp.zn. 29 Cdo 5260/2007.

¹⁵¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. srpna 2011, sp.zn. 29 Cdo 4491/2009.

doba, nebo se naopak jedná o nadvyplnění zajišťovací blankosměnky, kdy by byl směnečný dlužník v prodlení déle než ve skutečnosti měl být, a to se všemi důsledky s tímto spojenými, zejména s povinností platit úroky z prodlení za delší období a zároveň se zkrácením případné promlčecí doby. Z výše uvedeného vyplývá, že směnečný dlužník je povinen uplatnit své námitky a v nich podrobně popsat, jaký význam pro něj mělo nesprávné vyplnění data splatnosti do zajišťovací blankosměnky.¹⁵² Soud by měl zamítnout žalobu majitele směnky v té části, kdy vyplnění v rozporu s mimosměnečnými ujednáními mělo prokazatelně negativní důsledek na postavení směnečného dlužníka a byl to majitel směnky, kdo vyplnil zajišťovací blankosměnku v rozporu se stanovenými pravidly, popřípadě nabytí směnku ve zlé víře nebo se při jejím nabytí provinil hrubou nedbalostí. Zásadním předpokladem pro vyplnění data splatnosti do zajišťovací blankosměnky je, že datum splatnosti zajišťovací blankosměnky nesmí předcházet datu splatnosti zajišťované pohledávky, a to s ohledem na zajišťovací povahu zajišťovací blankosměnky.¹⁵³ Splatnost zajišťovací blankosměnky však nemusí být shodná se splatností zajištěné pohledávky či může být pozdější, než je splatnost zajištěné pohledávky.

Zvláštní případ může nastat v situaci, kdy v zajišťovací blankosměnce není mimo jiné vyplněno datum vystavení a k vyplnění data vystavení nebylo majiteli směnky uděleno vyplňovací oprávnění na rozdíl od jiných absentujících podstatných náležitostí. Majitel blankosměnky je zásadně oprávněn do blankosměnku vyplnit pouze údaji v souladu s uděleným vyplňovacím oprávněním. Absence data vystavení směnky způsobuje s ohledem na ust. čl. I. § 1 bod 7. ZSŠ ve spojení s ust. čl. I. § 2 odst. 1 ZSŠ a čl. I. § 75 bod 6. ZSŠ ve spojení s ust. čl. I. § 76 odst. 1 ZSŠ neplatnost směnky. Bez vyplněného data vystavení směnky by nebyl majitel směnky oprávněn uplatnit svojí zajišťovací blankosměnku soudně, resp. jeho žaloba by byla zamítnuta, neboť předmětná listina by neobsahovala veškeré podstatné náležitosti směnky a nebyla by platnou směnkou. Vyplněním údaje nad rámec uděleného vyplňovacího prohlášení by se měl majitel směnky či jeho předchůdce dopustit protismluvného vyplnění blankosměnky, popřípadě dopustit se změny textu směnky ve smyslu ust. čl. I. § 69 ZSŠ. Směnečná praxe se zprvu klonila k názoru, že vyplněním data vystavení majitelem směnky bez výslovného zmocnění se jedná o protismluvné vyplnění

---

¹⁵² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. srpna 2009, sp.zn. 29 Cdo 5260/2007.

¹⁵³ K tomu např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. dubna 2011, sp.zn. 20 Cdo 2031/2009, rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 18. října 2004, sp.zn. 9 Cmo 274/2004 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2010, sp.zn. 29 Cdo 1181/2009.

blankosměnky.¹⁵⁴ Postupně však došlo k překonání výše uvedeného právního názoru.¹⁵⁵ Podle současné právní teorie, pokud existuje udělené vyplňovací oprávnění pro vyplnění směnečné sumy a data splatnosti, nikoliv však již pro chybějící údaj data vystavení, majitel směnky je oprávněn vyplnit do blankosměnky i datum vystavení, neboť se jedná o podstatnou náležitost směnky a v případě existence vyplňovacího oprávnění lze dovodit úmysl vystavit v budoucnu platnou směnku. Ke specifické situaci při vyplnění data vystavení může dojít u právnické osoby, kdy je možné, že u ní došlo v průběhu času ke změně statutárního orgánu. Pokud by osoba podepsaná za právnickou osobu nebyla členem statutárního orgánu právnické osoby v den odpovídající vyplněnému dni, resp. dni podpisu za právnickou osobu, tato skutečnost by mohla v souladu s ust. čl. I. § 8 ZSŠ způsobit, že zavázanou nebude právnická osoba, za kterou mělo být jednáno, ale osoba, která jednala jako zástupce této osoby. Proto je i v zájmu jednajícího statutárního orgánu právnické osoby, která má být směnečně zavázána, aby blankosměnka vždy obsahovala datum vystavení.

Naskytá se otázka, zda lze rozšířit výše uvedené závěry i na absenci jakýchkoliv dalších chybějících podstatných náležitostí v zajišťovací blankosměnce při jejím vydání či dokonce na další libovolné doložky. Dle mého názoru lze výše uvedené právní názory rozšířit i na případné jiné chybějící podstatné náležitosti v zajišťovací blankosměnce mimo podpis směnečných dlužníků, ačkoliv soud by měl v každém konkrétním případě na základě námitek směnečných dlužníků zkoumat, zda nedošlo ke zjevnému excesu při vyplnění zajišťovací blankosměnky, zejména zda nedošlo ke zřejmému

---

¹⁵⁴ ŠVAMBERG, Gustav. *Naše jednotné směnečné právo*. Praha: Palásek a Kraus, 1941, str. 228.

¹⁵⁵ V této souvislosti je na místě odkázat na rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 20. února 2001, sp.zn. 5 Cmo 556/2000, podle kterého „Dále je nutno zvážit, žádný ze směnečných dlužníků nepřipojuje svůj podpis na směnku – až na v praxi výjimečné případy – bezdůvodně. Čini tak v dohodě s někým jiným, tj. zpravidla někdo po něm podpis žádá a on tomuto požadavku vyhovuje, anebo někdy podpis směnky sám nabízí a druhá strana tuto jeho nabídku akceptuje. Jde tedy opět o smlouvu svého druhu, a to opět smlouvu nepojmenovanou, která nemusí mít žádnou stanovenou formu. Neformálnost těchto smluv je ostatně v praxi převažující. Protože není namítáno, tvrzeno a ani prokázáno, že by se podpis žalovaného 3. ocitl na směnce, aniž by s tím souhlasil (například byl by k podpisu přinucen), je nutno smlouvu o tom, že se stane dlužníkem, považovat za prokázanou. Proč by jinak na listinu, která zjevně avizuje směnečné závazky, podepisoval...Je prakticky nepředstavitelné, aby osoba, která se podepisuje na líci listiny, jejíž text i v nedoplněné podobě zcela jasně ukazuje na budoucí směnku, ale která neuvádí na toméž líci směnečnou sumu, byla při zdravém vědomí podepsána bez toho, aby si podepisovatel ujasnil, jaký bude další osud tohoto zřejmého torza. To nesouvisí ani tak s uplatňováním směnečněprávních předpisů, jako s běžnou lidskou opatrností. Tedy obecně je nutné při podpisu takové listiny nutně předpokládat, že určité, opět pravidelně zcela neformální ujednání mezi účastníky vznikne i ohledně dalšího osudu bílých míst na listině.“ Obdobně se pak vyjádřil Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 17. prosince 2008, sp.zn. 29 Odo 1621/2006, který výše uvedenou argumentaci dále rozšířil takto: „...na rozdíl od údajů směnečné sumy a data splatnosti, pro doplnění data vystavení není zásadně potřebné ujednání konkretizující podmínky a způsob vyplnění zmíněného údaje (osoba, která tento údaj do směnky doplňuje, se pouze musí vyvarovat toho, aby například datum splatnosti směnky nepřecházelo datu jejího vystavení).“

odchýlení se obsahu zajišťovací směnky od obsahu zajištěné pohledávky v neprospěch směnečného dlužníka.¹⁵⁶

Soudní praxe se zabývala otázkou, zda vyplnění zajišťovací blankosměnky oprávněnou osobou v rozporu s obsahem a podmínkami vyplňovacího práva je paděláním nebo pozměněním platebního prostředku ve smyslu ust. § 234 odst. 3 alinea 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, resp. ust. § 233 odst. 2 alinea 1 zákona č. 40/2009 Sb. za použití ust. § 238 zákona č. 40/2009 Sb., přičemž je zastáván právní názor, že nikoliv. Pokud byla zajišťovací blankosměnka excesivně vyplněna osobou, která byla nositelem směnečného vyplňovacího oprávnění, tato osoba se nemohla dopustit excesivním vyplněním zajišťovací blankosměnky trestného činu.¹⁵⁷ Obdobně jako u osamostatnění zajišťovací směnky má trestní právo plnit funkci ultima ratio. Směneční dlužníci disponují řadou možností, jak se mohou excesivnímu vyplnění a uplatnění zajišťovací blankosměnky bránit, přičemž řadu z těchto možností představují opatření preventivní, například zmíněné uvedení doložky do blankosměnky, že se jedná o zajišťovací blankosměnku s odkazem na smlouvu o zajištění pohledávky směnkou a podobně. Je na směnečných dlužnících, zda těchto možností využijí.

K zamyšlení zůstává, zda lze považovat za excesivní vyplnění zajišťovací blankosměnky i její vyplnění o údaje, ke kterým nebylo zřízeno směnečné vyplňovací oprávnění a nejednalo se o náležitosti podstatné. Absence údajů zajišťovací směnky, které nejsou podstatnými náležitostmi směnky, nezpůsobuje její neplatnost. Podle mého názoru by měl být postup, kdy je zajišťovací blankosměnka vyplněna o údaje, které nejsou podstatnými náležitostmi směnky a k jejich vyplnění nebylo uděleno vyplňovací právo, posuzován jako změna textu směnky ve smyslu ust. čl. I. § 69 ZSS. Osobně se domnívám, že takové jednání nelze považovat za excesivní vyplnění zajišťovací blankosměnky, ale za neoprávněné pozměnění směnečné listiny. Proto by takové jednání mělo být považováno za trestný čin paděláním nebo pozměnění platebního prostředku. Současná soudní praxe se však kloní k názoru, že vyplnění blankosměnky o údaje, ke kterým nebylo výslovně uděleno vyplňovací právo, nepředstavuje změnu textu směnky ve smyslu ust. čl. I. § 69 ZSS, ale jedná se o excesivní vyplnění blankosměnky ve smyslu ust. čl. I. § 10 ZSS.¹⁵⁸

---

¹⁵⁶ Podobně i ONDREJOVÁ, Dana. Námitka excesivního vyplnění blankosměnky aneb kladivo na směnečné „blankodlužníky“. *Právní fórum*, 2010, roč. 7, č. 11, s. 533.

¹⁵⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2011, sp.zn. 6 Tdo 1576/2010.

¹⁵⁸ K tomuto např. KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 109, nebo CHALUPA, Radim. *Excesivní vyplnění blankosměnky a změna textu blankosměnky* [online]. Právní

Z tohoto důvodu nemůže být vyplnění blankosměnky o údaje, které nejsou podstatnými náležitostmi směnky a k jejich vyplnění nebylo uděleno vyplňovací právo, trestným činem.

Pokud zajišťovací směnku neoprávněně vyplní o další údaje osoba, které nebylo vůbec uděleno směnečné vyplňovací oprávnění a jednalo se o směnku, nikoliv blankosměnku, takovýto postup by za trestný čin označen byl.

4. Směnečné námitky specifické pro zajišťovací směnky

4.1 Předpoklady pro úspěšnou obranu proti nikoliv řádnému uplatnění zajišťovací směnky

Postavení směnečného dlužníka je ve skutečnosti nerovné vůči postavení majitele směnky. Je to směnečný dlužník, který je v případě uplatnění směnky majitelem směnky povinen zpochybnit a vyvrátit nárok majitele směnky na zaplacení směnečné pohledávky bez ohledu na to, zda majitel směnky uplatnil směnku řádně či nikoliv. Jak už bylo výše konstatováno, majitel směnky jakožto žalobce je povinen prokázat pouze to, že je majitelem platné směnky a směnka má zavazovat směnečného dlužníka.¹⁵⁹

Obrana směnečného dlužníka ze zajišťovací směnky může být ve své podstatě ulehčena, pokud byl směnečný dlužník při vstupu do směnečného závazku dostatečně obezřetný a byl schopen vymoci si existenci některých jeho preventivních obranných prostředků před vstupem do směnečného závazku. Prostředky pro ulehčení obrany směnečných dlužníků mohou být například uvedení fakultativní oznamovací doložky do směnečné listiny, že se jedná o zajišťovací směnku s odkazem na smlouvu o zajištění pohledávky směnkou, vystavení směnky opatřené doložkou nikoli na řad nebo doložkou stejného významu či existence jiných listin prokazujících zajišťovací povahu zajišťovací směnky vůči zajištěné pohledávce.¹⁶⁰ Zásadní je samozřejmě také existence vlastního vztahu směnečného dlužníka i majitele směnky k příslušné námitce.

Pokud je zajišťovací směnka uplatněna řádně a důvodně, směnečný dlužník je sice oprávněn uplatnit námitky, ale sám směnečný dlužník je zpravidla předem smířen s tím, že jeho obrana bude neúspěšná. Motivem směnečného dlužníka pro podání námitek i přes jeho vědomí, že jeho námitky nebudou schopny zamezit stanovení povinnosti zaplatit uplatněnou směnečnou pohledávku soudem, je zejména snaha o prodloužení soudního nalézacího řízení, aby byl směnečný dlužník připraven svůj závazek následně splnit a vyhnul se tak exekučnímu řízení, nebo naopak aby byl schopen směnečný dlužník svůj případný majetek před majitelem směnky skrýt nebo převést na jiné osoby a nemohl být

---

¹⁵⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. října 2010, sp.zn. 29 Cdo 1628/2009.

¹⁶⁰ Obrana směnečných dlužníků se věnuje současná právní literatura v mnohem větší míře než v minulosti. Tento trend není typický pouze pro ČR, ale je rozšířen celosvětově. K tomuto například ROGERS, James Steven. *The early history of the law of bills and notes. A study of the origins of anglo-american commercial law.* Cambridge: Cambridge University Press, 1995, s. 8.

v následujícím exekučním řízení postihnout. Nikoliv zřídka bývá v soudním nalézacím řízení podán návrh na vydání předběžného opatření, kterým má být omezeno právo směnečného dlužníka nakládat se svým majetkem, zejména s nemovitostmi. Lze tak majiteli směnky doporučit, aby vždy, když má pochybnosti o úmyslu směnečného dlužníka skutečně majiteli směnky zaplatit dlužnou směnečnou pohledávku a je mu znám majetek směnečného dlužníka, podal návrh na vydání předběžného opatření, kterým bude směnečný dlužník omezen v možnosti nakládat se svým majetkem, společně se směnečnou žalobou.

Typickými námitkami pro zajišťovací směnky jsou námitky kauzální, tedy námitky, které lze řadit pod námitky relativní. Kauzální námitky jakožto námitky relativní zpravidla přísluší pouze některým dlužníkům vůči některým z postupných majitelů směnky.¹⁶¹ Kauzální námitky mají původ v mimosměnečných vztazích účastníků se směnkou toliko souvisejících.¹⁶²

Jak bylo výše uvedeno, za řádné uplatnění zajišťovací směnky lze považovat situaci, kdy

- 1) existuje zajištěná pohledávka,
- 2) zajišťovací směnka je uplatněna v rozsahu zajištěné pohledávky,
- 3) zajištěná pohledávka je v rozsahu uplatnění zajišťovací směnky uplatnitelná,
- 4) majitel zajišťovací směnky je totožný s věřitelem zajištěné pohledávky,
- 5) majitel zajišťovací směnky při jejím uplatnění respektuje mimosměnečná ujednání vztahující se k uplatnění směnky.¹⁶³

Za předpokladu, že majitel zajišťovací směnky neuplatní svojí směnečnou pohledávku v souladu s výše uvedenými pravidly, nejedná se o řádné uplatnění zajišťovací směnky a směnečný dlužník může být oprávněn uplatnit zejména níže uvedené námitky.

4.2 Námitka neexistence zajištěné pohledávky

První z námitek specifických pro zajišťovací směnky je námitka neexistence zajištěné pohledávky. Není podstatné, z jakého důvodu dojde k neexistenci, popř. zániku zajištěné

---

¹⁶¹ Jak připomíná Prchal, kauzální námitky mají účinky pouze inter partes. Dle PRCHAL, Petr. Výhody a nevýhody využití zajišťovacích směnek. *Právní fórum*, 2012, roč. 9, č. 8, s. 367.

¹⁶² Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 29. září 2009, sp.zn. 29 Cdo 4722/2007, mimo jiné konstatoval, že „...tam, kde směnka plní funkci zajištění závazků jiného subjektu, nemá námitka neexistence právního vztahu mezi výstavcem směnky a remitentem (námitka nedluhu výstavce vůči remitentovi) místa; kauza směnky je nikoli ve vztazích výstavce a remitenta, ale ve vztazích výstavce a osoby, jejíž závazek vůči remitentovi se směnkou zajišťuje.... kauza zajišťovací směnky bude spočívat nikoli ve vztazích mezi dlužníkem a remitentem, nýbrž ve vztazích mezi dlužníkem a věřitelem z kauzálního vztahu.“

¹⁶³ CHALUPA, Radim. *Zajišťovací směnka*. Praha: LINDE PRAHA, 2009, s. 131.

pohledávky. K zániku zajištěné pohledávky tak může dojít zejména jejím splněním, dohodou, započtením, odstoupením od smlouvy nebo uplynutím času.¹⁶⁴

O zvláštní případ neexistence zajištěné pohledávky se jedná, pokud se smluvní strany domnívaly, že pohledávka věřitele ze zajištěného vztahu vůči dlužníkovi ze zajištěného vztahu existuje, přičemž tento předpoklad se ukázal jako nesprávný. Může jít o záměnu dlužníka či věřitele, ale může jít o neexistenci samotné pohledávky či alespoň její části. O neexistenci zajištěné pohledávky se jedná též v případě, že smlouva, ze které vyplývá zajištěná pohledávka, je neplatná. U neplatnosti je na místě rozlišovat neplatnost absolutní a relativní, neboť tato skutečnost má význam i pro uplatnění námitek. Relativní neplatnosti je nutné se dovolat, zatímco absolutní neplatnost lze považovat za objektivní stav. Směnečný dlužník, který není účastníkem zajištěného vztahu, bude zpravidla oprávněn uplatnit pouze námitku absolutní neplatnosti zajištěné pohledávky, neboť by zásadně nebyl oprávněn uplatnit námitku relativní neplatnosti zajištěné pohledávky, pokud si možnosti svých námitek smluvně nerozšířil. Námitky relativní neplatnosti zajištěné pohledávky se může obecně dovolat pouze směnečný dlužník, který je dlužníkem směnečným i dlužníkem ze zajištěného vztahu a v jehož prospěch může být námitka relativní neplatnosti uplatněna.¹⁶⁵

Bez existence zajištěné pohledávky není důvod pro další existenci zajišťovací směnky, neboť její účel, možnost alternativního uspokojení věřitele ze zajištěné pohledávky, již zanikl. Za předpokladu, že dojde k zániku pohledávky, kterou je zajištěna zajišťovací směnka, mělo by dojít i k zániku zajišťovací směnky a zajišťovací směnka by měla sdílet osud zajištěné pohledávky. K tomu však pouze na základě zániku pohledávky nedochází. K možnosti žádat vydání zajišťovací směnky jsem se již vyjádřil výše. Obdobně, pokud dojde k zániku zajišťovací směnky, nedochází současně i k zániku zajištěné pohledávky.¹⁶⁶

Může být uplatněna i námitka částečné neexistence zajištěné pohledávky, a to tehdy, pokud byla zjištěna částečná neexistence zajištěné pohledávky nebo pokud došlo alespoň k částečnému zániku zajištěné pohledávky a tato částečná neexistence, popř. tento částečný zánik nejsou zohledněny v uplatnění směnky. Ačkoliv zajišťovací směnka může znít na jakoukoli směnečnou sumu, vždy by měla být uplatněna pouze ve skutečné aktuální výši zajištěné pohledávky po lhůtě splatnosti.

---

¹⁶⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2009, sp.zn. 29 Cdo 2270/2007 nebo KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka jako zajištění*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 67.

¹⁶⁵ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka jako zajištění*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 69 - 70.

¹⁶⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. října 2012, sp.zn. 21 Cdo 2564/2011 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. srpna 2008, sp.zn. 29 Odo 1141/2006.

Specifická situace může nastat při odstoupení od smlouvy, resp. při odstoupení od zajištěného vztahu, kdy zajišťovací směnka může sloužit i k uspokojení pohledávek věřitele za dlužníkem souvisejících s účinky odstoupení od smlouvy, pokud jsou zajištěny nejen konkrétní pohledávky ze zajištěného vztahu, ale veškeré pohledávky ze zajištěného vztahu, mezi které patří i pohledávky související s odstoupením od smlouvy, resp. s odstoupením od zajištěného vztahu, popřípadě pokud tyto pohledávky jsou také výslovně zajištěny. Smlouvu o zajištění pohledávek směnkou je nutné považovat za ujednání zásadně nezávislé na zajištěném vztahu.

V případě uplatnění této námitky je směnečný dlužník povinen tvrdit a prokázat zajišťovací vztah mezi zajištěnou pohledávkou a zajišťovací směnkou a také tvrdit a prokázat, že došlo k zániku zajištěné pohledávky, popřípadě tvrdit a prokázat, proč by měla být zajištěná pohledávka neplatná nebo proč neexistuje.

4.3 Námitka neexistence smlouvy o zajištění pohledávky směnkou

Důvod existence zajišťovací směnky může zaniknout nejen při neexistenci či zániku zajištěné pohledávky, ale může dojít i k neexistenci či zániku samostatného ujednání, na základě kterého bylo zajištění pohledávky směnkou zřízeno. K zániku smlouvy o zajištění pohledávky směnkou dochází zejména na základě dohody smluvních stran. Dále pak může dojít k zániku smlouvy o zajištění pohledávky směnkou uplynutím doby, na kterou byla tato smlouva uzavřena či odstoupením od smlouvy o zajištění pohledávky směnkou.¹⁶⁷

O zvláštní případ neexistence smlouvy o zajištění pohledávky směnkou se obdobně jako v případě námitky neexistence zajištěné pohledávky jedná v případě, že smlouva o zajištění pohledávky směnkou je prohlášena za neplatnou, popř. pokud nemohla vůbec platně vzniknout. Obdobně jako u námitky neexistence zajištěné pohledávky je nutné odlišovat neplatnost absolutní a relativní. Právní řád uvádí i případy, kdy smlouvu o zajištění výslovně sjednat nelze. Jedním z takových případů je zákaz zajištění pohledávek z výher a z půjček vědomě poskytnutých do hry nebo již uvedený zákaz zajistit směnkou spotřebitelský úvěr.¹⁶⁸ Pokud je smlouva o zajištění pohledávky směnkou sjednána i přes zákaz, na takovou smlouvu je nutné pohlížet jako na absolutně neplatnou.¹⁶⁹

U námitky neexistence smlouvy o zajištění pohledávky směnkou je směnečný dlužník povinen tvrdit a prokázat zejména obsah smlouvy o zajištění pohledávky směnkou

---

¹⁶⁷ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka jako zajištění*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 66.

¹⁶⁸ Ust. § 845 OZ nebo ust. § 18 odst. 1 ZSÚ.

¹⁶⁹ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka jako zajištění*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 70 - 71.

a skutečnosti vedoucí k jejímu zániku či důvody, proč je smlouvu o zajištění pohledávky směnkou nutné považovat za neplatnou nebo proč vůbec nemohla platně vzniknout. Současně je směnečný dlužník povinen tvrdit a prokázat, že se jedná o zajišťovací směnku a nikoliv o směnku platební, právě s ohledem na domnělou existenci smlouvy o zajištění pohledávky směnkou.

4.4 Námitka nesplatnosti zajištěné pohledávky

Další ze směnečných námitek specifických pro zajišťovací směnky je námitka nesplatnosti zajištěné pohledávky. Jak bylo výše uvedeno, splatnost zajišťovací směnky nesmí předcházet splatnosti zajištěné pohledávky.¹⁷⁰ Zajišťovací směnka má být uplatněna, až pokud nebude řádně a včas splněna zajištěná pohledávka či pokud zajištěná pohledávka nezanikne z jiných důvodů. Neexistuje objektivní důvod, proč by měla být dána možnost uplatnit zajišťovací směnku před uplynutím doby k plnění dle zajištěné pohledávky. Zajišťovací směnka má sloužit k možnosti uspokojení majitele směnky až po porušení primární povinnosti dlužníka ze zajištěné pohledávky. Bez porušení mimosměnečné povinnosti dlužníka, tj. zásadně zaplacením zajištěné pohledávky dlužníkem věřiteli řádně a včas, majiteli zajišťovací směnky nelze přiznat řádnost při využití zajišťovacího institutu, při uplatnění zajišťovací směnky. Je však na směnečném dlužníkovi, aby prokázal, že k porušení mimosměnečné povinnosti doposud nedošlo a splatnost zajištěné pohledávky doposud nenastala.

Zvláštní situace může nastat tehdy, kdy je obsah zajištěné pohledávky v průběhu její existence pozměněn odložením data splatnosti. Taková skutečnost se nemusí fakticky projevit do obsahu směnečné listiny, proto směnečný dlužník bez vlastního vztahu k takové námitce může být povinen platit směnečnou pohledávku i dříve, než nastane splatnost zajištěné pohledávky, neboť zajišťovací směnka již splatná dle svého obsahu může být.

Směnečný dlužník je při uplatnění námítky nesplatnosti zajištěné pohledávky povinen tvrdit a prokázat zajišťovací vztah mezi zajištěnou pohledávkou a zajišťovací směnkou a obsah zajištěné pohledávky, zejména její splatnost a důvody, proč zajištěná pohledávka ke dni podání směnečné žaloby splatná nebyla. Žaloba podaná na zaplacení nesplatné pohledávky je žalobou předčasnou a jako taková by byla při obraně dlužníka směřující k nesplatnosti zajištěné pohledávky soudem zamítnuta. Skutečná splatnost zajišťovací

---

¹⁷⁰ K tomu např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. dubna 2011, sp.zn. 20 Cdo 2031/2009, rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 18. října 2004, sp.zn. 9 Cmo 274/2004 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2010, sp.zn. 29 Cdo 1181/2009.

směnky, resp. možnost jejího uplatnění, by nemohla nastat ke dni podání směnečné žaloby s ohledem na nesplatnost zajištěné pohledávky.

4.5 Námitka zatímní neexistence zajištěné pohledávky

Námitka zatímní neexistence zajištěné pohledávky je částečně podobná námitce nesplatnosti zajištěné pohledávky. Rozdíl mezi těmito dvěma námitkami je však ten, že zatímco u námitky nesplatnosti zajištěné pohledávky zajištěná pohledávka již existuje, pouze doposud nenastala její splatnost, u námitky zatímní neexistence zajištěné pohledávky dochází k situaci, kdy je vznik zajištěné pohledávky očekáván či předpokládán, ale z různých důvodů zajištěná pohledávka ještě reálně nevznikla. Zpravidla tomu tak bývá například u smlouvy o úvěru, kdy je dlužník oprávněn čerpat úvěr v budoucnosti a k zajištění budoucích pohledávek věřitele za dlužníkem vystaví dlužník zajišťovací směnku. Pokud dlužník svůj úvěr od věřitele prozatím nečerpal, nejen že ještě nenastala splatnost zajištěné pohledávky, ale tato zajištěná pohledávka ještě fakticky ani nevznikla, neboť dlužník neobdržel předmětné protiplnění od věřitele. S ohledem na veškeré okolnosti je ovšem důvodné předpokládat, že zajištěná pohledávka vznikne a zajišťovací směnku bude možné v budoucnosti uplatnit. K uplatnění zajišťovací směnky však musí být nejprve splněny předpoklady, zejména obdržení předmětného protiplnění dlužníkem od věřitele, tj. vznik zajištěné pohledávky, její následná splatnost a prodlení dlužníka s jeho zajištěným protiplněním.¹⁷¹

Námitka zatímní neexistence zajištěné pohledávky je tedy kombinací námitky neexistence zajištěné pohledávky a námitky nesplatnosti zajištěné pohledávky. Směnečný dlužník by měl tvrdit a prokázat zajišťovací vztah mezi zajištěnou pohledávkou a zajišťovací smenkou a podmínky vzniku zajištěné pohledávky. Dále by měl směnečný dlužník popsat, z jakého důvodu doposud zajištěná pohledávka nevznikla. Jakmile by zajištěná pohledávka vznikla, resp. podmínky jejího vzniku by naplněny byly, již by musel směnečný dlužník uplatnit námitku nesplatnosti zajištěné pohledávky namísto námitky zatímní neexistence zajištěné pohledávky, samozřejmě za předpokladu, že splatnost zajištěné pohledávky by prozatím nenastala.

---

¹⁷¹ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka jako zajištění*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 68.

4.6 Námitka neexistence prodlení dlužníka se zaplacením zajištěné pohledávky

Dlužník je povinen uspokojit zajištěnou pohledávku řádně a včas. K uspokojení zajištěné pohledávky dlužníkem je věřitel povinen poskytnout součinnost a plnění od dlužníka přijmout. Pokud je věřitel v prodlení s poskytnutím součinnosti, tedy zejména pokud součinnost odepře poskytnout nebo na případné výzvy k poskytnutí součinnosti od dlužníka nereaguje, popřípadě odmítne přijmout plnění od dlužníka a dlužník není schopen zajištěnou pohledávku uspokojit, dlužník se nemůže dostat do prodlení s ohledem na prodlení věřitele.

Dlužník se nemůže dostat do prodlení ani při vzájemném protiplnění, kdy přesto, že je dlužník povinen splnit svůj závazek jako první, plnění věřiteli odepře do doby, než mu bude poskytnuto nebo zabezpečeno plnění i od věřitele. Výše uvedený postup může dlužník použít pouze za předpokladu, že se lze důvodně domnívat, že věřitel svůj závazek vůči dlužníkovi nesplní nebo je jeho plnění ohroženo.¹⁷²

Dlužník se podle mého názoru nemůže dostat do prodlení ani v případě, že byl připraven uspokojit zajištěnou pohledávku či pohledávku ze zajišťovací směnky a za tímto účelem vyzval věřitele k předložení a vydání zajišťovací směnky oproti poskytnutí dlužníkovou plnění, přičemž věřitel neposkytl součinnost k tomuto postupu. Je oprávněným zájmem dlužníka, aby mu byla oproti uspokojení zajištěné pohledávky či zajišťovací směnky vydána zajišťovací směnka, neboť po uspokojení zajištěné pohledávky či zajišťovací směnky zpravidla již neexistuje žádný důvod pro další existenci zajišťovací směnky. Tuto problematiku jsem již rozebral výše.

Při této námitce je tedy směnečný dlužník povinen tvrdit a prokázat nejen zajišťovací vztah mezi zajištěnou pohledávkou a zajišťovací směnkou, ale i důvody, proč nebyl doposud povinen splnit zajištěnou pohledávku, spočívající zejména na straně věřitele, ačkoliv splatnost zajištěné pohledávky již nastala.

4.7 Námitka uplatnění zajišťovací směnky v rozporu s mimosměnečnými ujednáními

Přestože zajišťovací směnka není akcesorická a subsidiární vůči zajištěné pohledávce v pravém slova smyslu a představuje abstraktní a samostatný právní vztah, lze prokázat

---

¹⁷² Tato možnost vyplývá z ust. § 560 OZ.

souvislost mezi zajišťovací směnkou, zajištěnou pohledávkou a případnými mimosměnečnými ujednáními, která stanovují podmínky pro řádné uplatnění zajišťovací směnky. Takováto pravidla mohou nejen v podstatě libovolně modifikovat možnosti uplatnění zajišťovací směnky, a to i přes to, že budou v rozporu s obsahem samotné zajišťovací směnky, ale mohou významně možnosti jejího uplatnění omezovat. V případě rozporu mimosměnečných ujednání s obsahem zajišťovací směnky by měla dostat přednost mimosměnečná ujednání. Může se jednat například o rozpor s dohodou, že majitel směnky zajišťovací směnku neuplatní vůči některému ze směnečných dlužníků, byť směnečný dlužník je dle směnky zavázán.¹⁷³

Tato námitka je pravidelně uplatněna při excesivním vyplnění zajišťovací blankosměnky, kdy do zajišťovací blankosměnky je nesprávně vyplněna zejména směnečná suma či splatnost zajišťovací blankosměnky. Námitka protismluvného vyplnění blankosměnky již byla popsána v kapitole zabývající se blankosměnkami. Jak bylo výše popsáno, při nesprávném vyplnění směnečné sumy či splatnosti je směnečný dlužník povinen ve svých námitkách podrobně popsat, z jakého důvodu byl předmětný údaj nesprávně vyplněn, tj. zejména popsat, z jakého důvodu a jakým způsobem měly být předmětné údaje do zajišťovací blankosměnky vyplněny správně.

K námitce uplatnění zajišťovací směnky v rozporu s mimosměnečnými ujednáními lze řadit i překročení směnečného vyplňovacího oprávnění tehdy, když jsou do zajišťovací blankosměnky vyplněny i jiné údaje než podstatné náležitosti a k těmto údajům nebylo směnečné vyplňovací oprávnění uděleno. Z praktického hlediska může být tato námitka považována i za námitku změnu textu směnky ve smyslu ust. čl. I. § 69 ZSŠ, ale s ohledem na současný vývoj judikatury ji řadím pod námitku uplatnění zajišťovací směnky v rozporu s mimosměnečnými ujednáními, alespoň co se zajišťovacích blankosměnek týká.

Při uplatnění námitky uplatnění zajišťovací směnky v rozporu s mimosměnečnými ujednáními je směnečný dlužník povinen tvrdit a prokázat existenci mimosměnečných ujednání týkajících se předmětné zajišťovací směnky a za tímto účelem zejména prokázat zajišťovací vztah mezi zajišťovací směnkou a zajištěnou pohledávkou a veškeré aspekty tohoto vztahu související s předmětnou námitkou, tedy zejména prokázat obsah smlouvy o zajištění pohledávky směnkou, obsah směnečného vyplňovacího oprávnění či dalších mimosměnečných ujednání. Směnečný dlužník je samozřejmě povinen prokázat rozpor

---

¹⁷³ K tomuto též např. CHALUPA, Radim. *Zajišťovací směnka*. Praha: LINDE PRAHA, 2009, s. 134.

mezi mimosměnečnými ujednáními o uplatnění zajišťovací směnky a skutečným uplatněním zajišťovací směnky a podrobně popsat, jak měla být zajišťovací směnka uplatněna řádně.

4.8 Námitka osamostatnění zajišťovací směnky

O osamostatnění zajištěné pohledávky od zajišťovací směnky je podrobně pojednáno výše. Podstatou této námitky tedy je, že před splatností zajištěné pohledávky došlo k postoupení zajištěné pohledávky, popřípadě převodu zajišťovací směnky, ačkoliv k tomuto jednání neudělil dlužník ze smlouvy o zajištění pohledávky směnkou, resp. dlužník ze zajištěného vztahu, souhlas. Převod zajišťovací směnky před splatností zajištěné pohledávky bez současného postoupení zajištěné pohledávky na stejného věřitele lze považovat za porušení povinnosti věřitele ze zajištěného vztahu se všemi důsledky s tím souvisejícími.

Směnečný dlužník musí v námitce osamostatnění zajišťovací směnky popsat zajišťovací vztah mezi zajišťovací směnkou a zajištěnou pohledávkou včetně skutkových okolností, jakým způsobem mělo dojít k osamostatnění a jaké důsledky mělo osamostatnění pro zajištěný vztah a na povinnost směnečného dlužníka zaplatit směnečnou pohledávku.

4.9 Námitka promlčení vyplňovacího oprávnění

Výše v této práci jsem uvedl, že zastávám právní názor, že směnečné vyplňovací oprávnění může být promlčeno, a to v obecné promlčecí době dle OZ v trvání tří let s tím, že tato promlčecí doba běží ode dne, kdy mohlo být směnečné vyplňovací oprávnění využito poprvé. Okamžik možnosti prvního využití směnečného vyplňovacího oprávnění je nutné stanovit s ohledem na obsah směnečného vyplňovacího oprávnění a smlouvu o zajištění pohledávky směnkou. Zpravidla může být směnečné vyplňovací oprávnění využito den následující po lhůtě splatnosti zajištěné pohledávky, ale dlužník s věřitelem se mohou dohodnout v zásadě libovolně. Komplikovanější situace však může nastat tehdy, když může být směnečné vyplňovací oprávnění využito pro více pohledávek věřitele za dlužníkem. V takovém případě by se mělo směnečné vyplňovací oprávnění promlčovat pro každou jednotlivou pohledávku zvlášť, tedy směnečné vyplňovací oprávnění může být promlčeno pouze v určité jeho části, zatímco v jiné nikoliv.

Promlčení směnečného vyplňovacího oprávnění má za následek, že při uplatnění této námitky směnečným dlužníkem bude soud zkoumat, zda majitel směnky či její předchozí majitelé neuplatnili své právo k vyplnění zajišťovací blankosměnky až po nepřiměřené době

mezi možnostmi prvního využití směnečného vyplňovacího oprávnění a skutečným vyplněním zajišťovací blankosměnky. Soud bude samozřejmě též zkoumat, zda směnečnému dlužníkovi přísluší tato námitka, a to v souladu s ust. čl. I. § 10 ZSŠ.

Směnečný dlužník, kterému náleží námitka promlčení směnečného vyplňovacího oprávnění, na základě kterého byla zajišťovací blankosměnka vyplněna, musí definovat počátek běhu promlčecí doby k využití směnečného vyplňovacího oprávnění a údaj v zajišťovací blankosměnce, který byl do zajišťovací blankosměnky vyplněn až po uplynutí předmětné promlčecí doby.

Z pozice směnečného dlužníka bude problematické prokázat, kdy k využití směnečného vyplňovacího oprávnění skutečně došlo, neboť v praxi nebývá o realizaci směnečného vyplňovacího oprávnění učiněn žádný záznam. Povinnost sepsat příslušný záznam včetně povinnosti informovat směnečného dlužníka o vyplnění zajišťovací blankosměnky lze sjednat v ujednání o udělení směnečného vyplňovacího oprávnění či ve smlouvě o zajištění pohledávky směnkou. Současně doporučuji sjednat povinnost majitele směnky zaplatit smluvní pokutu směnečnému dlužníkovi v případě porušení této povinnosti majitelem směnky. Ačkoliv by směnečný dlužník nebyl schopen prokázat promlčení směnečného vyplňovacího oprávnění, alespoň by mu příslušel nárok na zaplacení smluvní pokuty, opět ovšem za předpokladu, že by byl směnečný dlužník schopen porušení povinnosti majitele blankosměnky prokázat. Aby byl směnečný dlužník oprávněn předmětný nárok vznést i vůči poslednímu majiteli zajišťovací blankosměnky, měl by striktně trvat na tom, aby zajišťovací blankosměnka obsahovala výslovný odkaz na směnečné vyplňovací oprávnění a obsahovala i údaj o povinnosti majitele blankosměnky informovat směnečného dlužníka o vyplnění zajišťovací blankosměnky. Bylo by pak na zájemci o nabytí předmětné zajišťovací blankosměnky, aby si zjistil, zda směnečný dlužník byl řádně informován o vyplnění zajišťovací blankosměnky, jinak by mohl jednat při nabytí zajišťovací blankosměnky s hrubou nedbalostí.

5. Evropská a světová unifikace směnečného práva

V současné době je světové i evropské směnečné právo rozděleno na dva hlavní proudy, a to proud ženevský a anglo-americký. Ženevský proud považují za proud rozšířenější a významnější, neboť nejen že mnoho jeho účastníků podepsalo a ratifikovalo ženevské úmluvy ze 7. června 1930¹⁷⁴, ale i řada států, která ženevské úmluvy nepodepsala a neratifikovala, z těchto podstatně vycházela při tvorbě vlastních směnečných úprav a úpravu směnečného práva z ženevských úmluv prakticky převzala.

Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo v posledních desetiletích jeví snahu o úplnou či o co nejrozšířenější unifikaci směnečného práva, tedy unifikaci proudu anglo-amerického a ženevského. S ohledem na skutečnost, že rozdíly mezi těmito proudy jsou v současné době příliš velké a právní úpravy v jednotlivých státech mají pevné základy, je obtížné najít kompromis pro oba proudy. Jelikož anglo-americký proud je co do teritoriální rozšířenosti v menšině, bylo by vhodné, aby převzal úpravu ženevského proudu. Bohužel tento možný postup není anglo-americkým proudem přijímán.

Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo vypracovala řešení akceptované oběma proudy, a to Úmluvu OSN o mezinárodních směnkách a dluhopisech z roku 1988.¹⁷⁵ Úmluva OSN o mezinárodních směnkách a dluhopisech vychází mimo jiné z amerického Jednotného obchodního zákoníku (The Uniform Commercial Code) z roku 1956 a nevychází tedy pouze z ženevského proudu.¹⁷⁶ Úmluva OSN o mezinárodních směnkách a dluhopisech měla platit vedle jednotlivých současných směnečných předpisů a tyto neměla nahrazovat. Směnky by se tímto předpisem měly řídit pouze za předpokladu, že by se jeho úpravy výslovně dovolaly. Úmluva OSN o mezinárodních směnkách a dluhopisech byla doporučena Valným shromážděním OSN dne 9. prosince 1988, zatím však ani nevstoupila v platnost, ani se nedostala do obchodní praxe a povědomí.¹⁷⁷ Úmluvu OSN o mezinárodních směnkách a dluhopisech podepsalo či ratifikovalo pouze několik států po celém světě. Úmluva OSN o mezinárodních směnkách a dluhopisech nevstoupila do dnešního dne v platnost,

---

¹⁷⁴ Výsledkem konference v Ženevě z roku 1930 byl podpis třech úmluv dne 7. června 1930, a to Úmluvy o jednotném zákonu směnečném (Convention providing a Uniform Law for Bills of Exchange and Promissory Notes), Úmluvy o střetech zákonů (Convention for the Settlement of Certain Conflicts of Laws in connection with Bills of Exchange and Promissory Notes) a Úmluvy o směnečných poplatcích (Convention on the Stamp Laws in connection with Bills of Exchange and Promissory Notes).

¹⁷⁵ Úmluva OSN o mezinárodních směnkách a dluhopisech (United Nations Convention on International Bills of Exchange and International Promissory Notes). Dostupná na: http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/payments/billsnotes/X_12_e.pdf.

¹⁷⁶ FARNSWORTH, Edward Allan. *Negotiable Instruments*. New York: Foundation Press, 2008, s. 7 – 9.

¹⁷⁷ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 7.

neboť ji neratifikovalo, nepřijalo, neschválilo nebo k ní nepřistoupilo celkově alespoň deset států.¹⁷⁸ Význam této úmluvy tak spočívá zejména v možnosti její inspirace států, které budou chtít novelizovat svojí úpravu směnečného práva, aby své úpravy novelizovaly právě podle textu Úmluvy OSN o mezinárodních směnkách a dluhopisech. Zejména na americkém kontinentě byla zvažována možnost, že by některé státy podepsaly implementační protokol, podle kterého by se zavázaly vzájemně řídit Úmluvou OSN o mezinárodních směnkách a dluhopisech i bez toho, že by vstoupila v platnost.¹⁷⁹ Pokud by takový úkon byl některými státy učiněn, jistě by napomohl k přistoupení k Úmluvě OSN o mezinárodních směnkách a dluhopisech i dalšími státy a jejímu následnému nabytí platnosti.

Další unifikace směnečného práva, zejména ze strany Evropské unie, očekávána není, ani není orgány Evropské unie projednávána. Současná vnitrostátní úprava směnečného práva států Evropské unie je takřka unifikována, tedy alespoň v rámci kontinentálních států Evropské unie, tj. ženevského proudu. Výchozím předpisem pro většinu států Evropské unie zůstává do dnešního dne Úmluva o jednotném zákonu směnečném z roku 1930. Pokud dojde k další unifikaci směnečného práva, lze očekávat, že to bude právě prostřednictvím Úmluvy OSN o mezinárodních směnkách a dluhopisech. To však není příliš pravděpodobné s ohledem na skutečnost, že tato úmluva nevstoupila v platnost již 25 let.

---

¹⁷⁸ Dle čl. 89 Úmluvy OSN o mezinárodních směnkách a dluhopisech vstoupí tato úmluva v platnost prvním dnem měsíce následujícího uplynutí dvanácti měsíců po uložení desátého úkonu ratifikace, přijetí, schválení nebo přistoupení. Ke dni 10.11.2013 pouze tři státy tuto úmluvu podepsaly a pět států k ní přistoupilo. Seznam států, které Úmluvu podepsaly, ratifikovaly, přijaly, schválily nebo k ní přistoupily, je dostupný na: http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/payments/1988Convention_bills_status.html.

¹⁷⁹ LOWRY, Houston Putnam. *Legal Harmonization in the Americas: Business Transactions, Bijuralism and the OAS*. Kapitola *Early Implementation of the 1988 UNCITRAL Bills and Notes Convention*. General Secretariat of the Organization of American States, 2002, s. 165 – 166.

6. Podstatné změny pro směnečné dlužníky spojené s rekodifikací soukromého práva

Rekodifikace soukromého práva s účinností plánovanou od 1. ledna 2014 má dle mého názoru pouze okrajový dopad na fungování zajišťovací směnky a na obranu směnečných dlužníků ze zajišťovací směnky. Samotný ZSŠ nepodstoupí v souvislosti s účinností NOZ žádných změn. Jak jsem výše uvedl, ZSŠ bude novelizován s účinností od 1. ledna 2014 zákonem č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, a to tak, že ze ZSŠ budou odstraněny části obsahující zvláštní ustanovení mezinárodního práva směnečného a šekového, které budou nahrazeny speciální úpravou obsaženou v zákoně č. 91/2012 Sb.¹⁸⁰ Jiné změny ZSŠ prozatím nebyly přijaty.

Naproti tomu však s účinností NOZ dojde ke zrušení ZCP, tedy zákona, který se směnkami úzce souvisí. ZCP bude nahrazen NOZ s tím, že právní úprava cenných papírů bude obsažena zejména v ust. § 514 a násl. NOZ, přičemž v některých otázkách bude dále právní úprava cenných papírů obsažena i v dalších částech NOZ, a to například v otázce převodu cenných papírů, upravenou v ust. §§ 1103 a 1104 NOZ. I po nabytí účinnosti NOZ bude ZSŠ představovat speciální úpravu vůči NOZ a NOZ se použije pouze tehdy, pokud nebude problematiku upravovat ZSŠ. NOZ obsahuje několik odkazů na ZSŠ, resp. právní předpisy o směnkách, a to zejména tam, kde ZSŠ obsahuje svoji speciální úpravu.¹⁸¹

Směnečných dlužníků ze zajišťovací směnky se dotýká nová úprava postoupení pohledávky obsažená v NOZ s ohledem na úzkou vazbu mezi zajištěnou pohledávkou a zajišťovací směnkou. NOZ například ve svém ust. § 1880 odst. 1 výslovně uvádí, že postoupením pohledávky nabývá postupník také její příslušenství a práva s pohledávkou spojená, včetně jejího zajištění. OZ v současné podobě neupřesňuje, že mezi práva s pohledávkou spojená přísluší i její zajištění, byť tato skutečnost byla běžně dovozována. To však nemění nic na skutečnosti, že zajišťovací směnka bude nadále závazkem ve svém základu nezávislým na zajištěné pohledávce a ani výslovné konstatování, že s pohledávkou přechází i její zajištění, nebude mít dopad na možnou změnu majitele zajišťovací směnky v důsledku postoupení zajištěné pohledávky.

---

¹⁸⁰ Ust. § 124 bod 17 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění účinném k 10. říjnu 2013.

¹⁸¹ Např. ust. § 1897 odst. 2 NOZ, odkazujícího na úpravu náležitostí rubopisu obsaženou v ZSŠ.

NOZ též převzal pravidlo obsažené v ust. § 334 ObZ, podle kterého, je-li za stanovených okolností vystavena dlužníkem směnka, je věřitel oprávněn žádat splnění peněžitého závazku pouze prostřednictvím směnky a teprve v případě neúspěchu požadovat splnění závazku na základě smlouvy. NOZ toto pravidlo převzal a připustil dopad i na tzv. „obdobné případy“, tedy nejen využití tohoto pravidla v případě směnky, šeku nebo otevření akreditivu, ale i na případné jiné instituty s podobným účelem. Za faktický posun považuji skutečnost, že ust. § 1909 NOZ výslovně označuje směnku jako prostředek placení, přičemž toto slovní spojení nebylo v ObZ nikde výslovně uvedeno a vycházelo pouze z právní teorie. Pokud věřitel splnění prostřednictvím směnky dosáhne, bude dluh považován za splněný již vystavením směnky, nikoliv až faktickým uspokojením.¹⁸² Výše uvedené poznatky podporují tvrzení, že ust. § 334 ObZ, popř. § 1909 NOZ nedopadají na zajišťovací směnky, ale pouze na směnky platební.

Změnu přinese úprava promlčení obsažená v NOZ, podle které nebude směnečné vyplňovacího oprávnění promlčitelné. Dle ust. § 611 NOZ se promlčují všechna majetková práva, pokud není stanoveno jinak, zatímco jiná práva se promlčují pouze pokud to zákon výslovně uvádí. Promlčení směnečného vyplňovacího oprávnění nebude s ohledem na aktuální znění nových předpisů výslovně upraveno, proto lze dojít k závěru, že bude směnečné vyplňovací oprávnění nepromlčitelné. To je podstatný rozdíl oproti dnešnímu stavu, kdy naopak promlčitelnost směnečného vyplňovacího oprávnění dovozuji ze skutečnosti, že promlčení směnečného vyplňovacího oprávnění výslovně vyloučeno není. Domnívám se tedy, že směnečná vyplňovací oprávnění, která mohla být prvně využita již před účinností NOZ, promlčena být mohou, zatímco směnečná vyplňovací oprávnění, která mohla být prvně využita až za účinnosti NOZ, promlčena být nemohou.

Zatímco od 1. ledna 2014 dojde k rekodifikaci hmotněprávní úpravy směnečného práva, procesněprávní úprava obsažená v OSŘ, alespoň co se směnečného řízení týká, by měla zůstat nezměněna. V současné době již započaly práce na přípravě nového občanského soudního řádu, tento proces ale pravděpodobně potrvá ještě několik let.¹⁸³ Do té doby lze očekávat, že směnečné řízení projde ještě dílčími novelizacemi, zejména v návaznosti na obecné ustanovení týkající se soudního řízení, nikoliv v ustanoveních upravujících samotné směnečné řízení. Nepředpokládám ani, že by bylo směnečné řízení

---

¹⁸² Srov. § 334 ObZ a § 1909 NOZ.

¹⁸³ K otázce nového občanského soudního řádu se vyjádřil Fiala tak, že k účinnosti nového občanského soudního řádu by mělo dojít v horizontu 5 let, tj. přibližně do začátku roku 2019. Dle FIALA, Roman. Nový občanský soudní řád bude účinný do pěti let. *Právní rádce*, 2013, roč. XXI., č. 6, s. 68.

přesunuto do zákona č. 292/2013 Sb., který nabude účinnosti 1. ledna 2014. Jak jsem již výše uvedl, v zákoně č. 292/2013 Sb. bude nově obsaženo řízení o umoření listin, které se směnkami úzce souvisí.¹⁸⁴

V otázce postavení směnečných dlužníků ze zajišťovací směnky jsem s ohledem na výše uvedené toho názoru, že v souvislosti s rekodifikací soukromého práva s účinností plánovanou od 1. ledna 2014 nedojde k žádným významným změnám a nelze ani předpokládat, že by soudní praxe vybočila ze své současné rozhodovací praxe.¹⁸⁵

---

¹⁸⁴ Ust. §§ 303 až 315 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

¹⁸⁵ Žižlavský zastává skeptický názor ohledně fungování nové hmotněprávní úpravy bez nových procesních předpisů, neboť se domnívá, že občanský soudní řád obsahuje řadu nesrovnalostí a vytvoření nového občanského soudního řádu je v podstatě nutností. Jeho názor je však zaměřen na fungování nových předpisů jako celku, nikoliv pouze úpravy související se směnkami. K tomuto ŽIŽLAVSKÝ, Michal. *Nový občanský zákoník bez nového soudního řádu?* [online]. 28. února 2013 [cit. 12. září 2013]. Dostupné na <<http://www.zizlavsky.cz/attachment/201302280939471478887640.pdf>>.

Závěr

Zajišťovací směnky představují bezesporu prostředek zajištění pohledávek, který bude v českém právním prostředí nadále pravidelně využíván, a to bez ohledu na skutečnost, že tento prostředek sám o sobě významně nezlepšuje pozici věřitele. I tak je však pro věřitele využití zajišťovací směnky přínosné a umožňuje efektivnější a rychlejší dosažení uspokojení zajištěných pohledávek. Za vhodné považuji, aby byly zajišťovací směnky pravidelně využívány společně i s jiným způsobem zajištění, a to zejména společně se zástavní smlouvou, kterou bude majetek dlužníka zastaven ve prospěch věřitele, nebo společně s ručením, ať už spojeného se zajištěnou pohledávkou nebo zajišťovací směnkou.

S ohledem na uvedená rizika, která s sebou podpis jakékoliv směnky pro směnečné dlužníky přináší, je nutné trvat na doporučení, aby se směnečný dlužník při podpisu zajišťovací směnky snažil preventivně chránit v co nejširší možné míře. Směnečný dlužník by měl požadovat výslovný popis zajišťovací směnky ve smlouvě, ze které vyplývá zajištěná pohledávka, a ve smlouvě o zajištění pohledávky směnkou a v případě vystavení zajišťovací blankosměnky by měl vystavit směnečné vyplňovací oprávnění o co nejstriktnějším obsahu s minimem míst, které bude možné a nutné později vyplnit. Směnečný dlužník by měl dále trvat na tom, aby zajišťovací směnka byla vystavena s doložkou nikoli na řad nebo doložkou stejného významu, a to s ohledem na výhody, které mu tato forma přináší, tedy zejména s ohledem na možnost uplatnění širšího okruhu relativních námitek. Za prakticky obligatorní pro dlužníka by měla být doložka obsažená v zajišťovací směnce, která by každého majitele či čtenáře směnečné listiny upozornila na skutečnost, že se jedná o zajišťovací směnku, a za předpokladu, že jde o zajišťovací blankosměnku, i na existenci doložky popisující možnosti jejího vyplnění. Dlužník by se neměl nikdy podepsat na zajišťovací směnku, pokud nebude mít absolutní jistotu, že bude schopen prokázat účel vystavení předmětné zajišťovací směnky a její vztah vůči zajištěné pohledávce. Ačkoliv by to měl být vydavatel směnky, kdo směnku sepisuje, v praxi tomu tak často není. Směnky bývají připravovány remitenty a vydavatel směnky a jiní směneční dlužníci se na směnku pouze podepisují. V takovém případě musí být směneční dlužníci dvojnásobně opatrní, aby nepodepsali směnku, která by pro ně mohla mít fatální následky bez možnosti jakékoliv obrany.

Považuji za nesporné, že v dnešní době se uživatel směnek, zajišťovacích nevyjímaje, neobejde nejen bez znalosti směnečných předpisů, ale také bez znalosti příslušné judikatury. Směnečná judikatura má markantní význam zejména v oblasti vyplnění blankosměnek,

ale také v možnostech uplatnění námitek směnečnými dlužníky. Znalost směnečné judikatury by měla být předpokladem a výstražným signálem pro každého, kdo uvažuje o tom, že se stane směnečným dlužníkem, neboť nic není tak poučného jako chyby, kterých se dopustili druzí, samozřejmě mimo chyb vlastních. Přestože české právo a rozhodovací praxe soudů nejsou založeny na principu precedentu, soudy se pouze výjimečně odchylují od dosavadní rozhodovací praxe. Tomuto postupu nelze nic vytknout, neboť přináší právní jistotu a předvídatelnost do soudních řízení, směnečných obzvláště.

S ohledem na obsah a zjištění této práce se domnívám, že by se měla zmírnit přísnost v posuzování, kterému ze směnečných dlužníků přísluší jaké námitky vůči majiteli směnky. Nepovažuji za spravedlivé, pokud není směnečnému dlužníkovi přiznána možnost uplatnit námitky pouze z důvodu nedostatku jeho vztahu či vztahu majitele směnky k předmětným námitkám.

Ačkoliv respektuji, že směnka je abstraktním cenným papírem, směnečná praxe pokročila v oblasti zajišťovacích směnek natolik, že by dle mého názoru mělo být přistupováno k zajišťovacím směnkám více z pohledu jejich praxe a mělo by být důkladněji zaměřeno na ochranu směnečného dlužníka před zneužitím zajišťovací směnky k jinému účelu, než k jakému byla vystavena. Proto by mělo dojít ke vzniku nové úpravy zajišťovacích směnek v ZSŠ, kde by byly stanoveny základní podmínky pro přiznání speciálního režimu zajišťovacím směnkám. Při splnění stanovených podmínek, například uvedení informativní doložky do textu směnky, že se jedná o zajišťovací směnku, a uvedení odkazu na smlouvu o zajištění pohledávky směnkou, popř. zajištěnou pohledávku, by měli být směneční dlužníci oprávněni uplatnit i námitky, ke kterým nemají oni či majitel směnky vlastní vztah. Dále by dle mého názoru měli být směneční dlužníci oprávněni uplatnit i veškeré námitky, které souvisí se zajištěným i zajišťovacím vztahem a mohou mít dopad na povinnost směnečných dlužníků zaplatit pohledávku ze zajišťovací směnky majiteli směnky. Zajišťovací směnky jsou již natolik rozšířeným institutem, že by neměly zůstat směnečnými předpisy bez povšimnutí. Obdobně by mělo dojít k širší právní úpravě v oblasti blankosměnek, neboť se domnívám, že blankosměnky by měly být upraveny přímo směnečnými předpisy a nikoliv zásadně pouze judikaturou.

Celková rekonstrukce směnečného práva dle mého názoru není nutná a mělo by k ní být přistoupeno pouze za předpokladu, že zajistí vyšší stupeň unifikace se směnečným právem evropským či mezinárodním.

Jsem toho názoru, že tato práce splnila cíle, které si stanovila, a podrobně popsala možnosti obrany směnečných dlužníků ze zajišťovací směňky, popsala postavení směnečných dlužníků ze zajišťovací směňky, upozornila na hlavní rizika související s podpisem zajišťovací směňky a uvedla doporučení, jak některá rizika preventivně vyloučit.

Seznam použitých zdrojů

Monografie a knižní publikace

- CIRÁK, Ján. *Směnky a směnečné právo: základy směnečného práva a směnečný zákon č. 191/1950 Sb.* Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2007, 80 s.
- FARNSWORTH, Edward Allan. *Negotiable Instruments.* New York: Foundation Press, 2008, 528 s.
- CHALUPA, Radim. *Základy směnečného práva.* 2. rozšířené vydání. Praha: LINDE PRAHA, 2008, 319 s.
- CHALUPA, Radim. *Zajišťovací směnka.* Praha: LINDE PRAHA, 2009, 189 s.
- CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář. 1. část. Směnky.* 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, 623 s.
- KOTÁSEK, Josef. *Úvod do směnečného práva.* Brno: Masarykova univerzita, 2002, 182 s.
- KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový. Komentář.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, 404 s.
- KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka jako zajištění.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 128 s.
- KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice.* 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 664 s.
- KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář.* 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 475 s.
- KRČMÁŘ, Zdeněk. In BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád. Komentář - I. díl.* 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, 1042 s.
- LAVICKÝ, Petr. In DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád. Komentář - I. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, 1108 s.
- LOWRY, Houston Putnam. *Legal Harmonization in the Americas: Business Transactions, Bijuralism and the OAS.* Kapitola *Early Implementation of the 1988 UNCITRAL Bills and Notes Convention.* General Secretariat of the Organization of American States, 2002, 282 s.
- NEJEPÍNSKÝ, Karel. *Směnka v obchodě a podnikání.* Praha: PROFESS, 1992, 78 s.

- ROGERS, James Steven. *The early history of the law of bills and notes. A study of the origins of anglo-american commercial law*. Cambridge: Cambridge University Press, 1995, 296 s.
- SVOBODOVÁ, Věra. *Průvodce po slastech a strastech uživatele směnky*. Vydání první. Brno: ECON, 1994, 293 s.
- ŠEBEK, Roman. In DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 1600 s.
- ŠVAMBERG, Gustav. *Naše jednotné směnečné právo*. Praha: Palásek a Kraus, 1941, 294 s.

Články a časopisecká literatura

- FEJTA, Jaroslav, GRULICH Tomáš. Ještě k aplikaci § 334 obchodního zákoníku a povaze tzv. zajišťovací směnky. *Právní rozhledy*, 2001, roč. 9, č. 12, s. 604 - 606.
- FEJTA, Jaroslav, GRULICH, Tomáš. Promlčení směnečných práv a aplikace § 334 obchodního zákoníku. *Právní rozhledy*, 2001, roč. 9, č. 4, s. 156 - 160.
- FIALA, Roman. Nový občanský soudní řád bude účinný do pěti let. *Právní rádce*, 2013, roč. XXI., č. 6, s. 68 - 71.
- CHALUPA, Radim. Blankosměnka v podnikatelské praxi. *Právní rádce*, 1999, roč. 7, č. 4, příloha, s. IV.
- CHALUPA, Radim. Zajišťovací směnka a nový občanský zákoník. In *Dny práva 2012 – Days of Law 2012*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 1159 - 1168.
- KOTÁSEK, Josef. K některým praktickým aspektům blankosměnky. *Bulletin advokacie*, 1998, č. 9, s. 34 - 40.
- KOVAŘÍK, Zdeněk. Vznik, podstata a zánik práva vyplnit blankosměnku. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 1, s. 10 - 18.
- KOVAŘÍK, Zdeněk. Zajišťovací směnky a některé další otázky směnek ve světle soudních rozhodnutí. *Soudní rozhledy*, 2004, roč. 1, č. 8, s. 281 - 286
- KRPATA, Pavel. Promlčení směnečných práv a praktická aplikace § 334 obchodního zákoníku. *Právní rozhledy*, 2001, roč. 9, č. 11, s. 551 - 553.
- ONDREJOVÁ, Dana. K některým problémovým otázkám spojeným s vymáháním zajišťovacích směnek. *Obchodněprávní revue*, 2012, roč. 4, č. 11-12, s. 313 - 319.
- ONDREJOVÁ, Dana. Námitka excesivního vyplnění blankosměnky aneb kladivo na směnečné „blankodlužníky“. *Právní fórum*, 2010, roč. 7, č. 11, s. 529 - 534.

- ONDREJOVÁ, Dana. Umoření směnky: všemocná justice či nedůsledný zákonodárce? *Bulletin advokacie*, 2008, č. 7-8, s. 30 - 34.
- PAŘÍZEK, Igor. Zajišťovací směnka v exekuci. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 21, č. 12, s. 444 - 446.
- POKORNÝ, Michal. Vzor blankosměnky podle čl. V vzoru č. 1, varianty 2. *Trestněprávní revue*, 2007, roč. 6, č. 1, s. IV.
- PRCHAL, Petr. Výhody a nevýhody využití zajišťovacích směnek. *Právní fórum*, 2012, roč. 9, č. 8, s. 366 - 369.
- SADECKÝ, Lukáš. Směnečnými účastníky sjednaný zákaz převoditelnosti směnky. *Právní rádce*, 2011, roč. XIX., č. 2, s. 11 - 15.
- ŠNYRCH, Roman. Teoretické aspekty blankosměnky. *Právní rozhledy*, 1996, roč. 4, č. 12, s. 544 - 547.

Elektronické zdroje

- FOJT, Viktor. *Zajišťovací směnka a latentní problémy dlužníka* [online]. E-law.cz, 23. listopadu 2012 [cit. 12. září 2013]. Dostupné na <<http://www.elaw.cz/cs/obcanske-pravo/733-zajisovaci-smenka-a-latentni-problemy-dluznika.html>>.
- CHALUPA, Radim. *Excesivní vyplnění blankosměnky a změna textu blankosměnky* [online]. Právní rádce, 17. prosince 2009 [cit. 22. října 2013]. Dostupné na <<http://pravnicaradce.ihned.cz/c1-39524090-excesivni-vyplneni-blankosmenky-a-zmena-textu-blankosmenky>>.
- JANŠOVÁ, Marie. *Vznik a obsah oprávnění k vyplnění blankosměnky* [online]. Epravo.cz, 27. června 2001 [cit. 25. září 2013]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/vznik-a-obsah-opravneni-k-vyplneni-blankosmenky-9907.html>>.
- RŮŽIČKA, Michal. *Novela zákona o spotřebitelském úvěru* [online]. E-pravo.cz, 13.3.2013 [cit. 2. října 2013]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/novela-zakona-o-spotrebitelskem-uveru-89937.htm>>.
- ŽIŽLAVSKÝ, Michal. *Nový občanský zákoník bez nového soudního řádu?* [online]. 28. února 2013 [cit. 12. září 2013]. Dostupné na <<http://www.zizlavsky.cz/attachment/201302280939471478887640.pdf>>.

Seznam judikatury

- Nález Ústavního soudu ze dne 26. března 2009, sp.zn. III. ÚS 3300/07.
- Nález Ústavního soudu ze dne 18. května 2010, sp.zn. I. ÚS 541/10.
- Nález Ústavního soudu ze dne 16. října 2012, sp.zn. Pl. ÚS 16/12.
- Nález Ústavního soudu ze dne 14. 1. 2013, sp. zn. IV.ÚS 376/11.
- Nález Ústavního soudu ze dne 18. července 2013, sp.zn. IV.ÚS 457/10.
- Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 13. října 1998, sp.zn. 5 Cmo 125/98.
- Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 20. února 2001, sp.zn. 5 Cmo 556/2000.
- Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 27. září 2001, sp.zn. 4 Cmo 816/1999.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 3. srpna 1999, sp.zn. 5 Cmo 189/99.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 20. února 2001, sp.zn. 5 Cmo 556/2000.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17. února 2004, sp. zn. 5 Cmo 516/2003.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 13. července 2004, sp. zn. 5 Cmo 242/2004.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 18. října 2004, sp.zn. 9 Cmo 274/2004.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 18. března 2008, sp.zn. 5 Cmo 5/2008.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29. dubna 2013, sp.zn. 9 Cmo 122/2013.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. srpna 2002, sp.zn. 25 Cdo 1839/2000.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. března 2003, sp.zn. 29 Odo 483/2002.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. března 2006, sp. zn. 29 Odo 280/2005.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. května 2006, sp.zn. 7 Tdo 475/2006.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. července 2007, sp.zn. 29 Odo 63/2006.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. srpna 2008, sp.zn. 29 Odo 1141/2006.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. září 2008, sp.zn. 29 Odo 1407/2006.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. listopadu 2008, sp. zn. 29 Cdo 2988/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. prosince 2008, sp.zn. 29 Odo 1621/2006.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2009, sp.zn. 29 Cdo 2270/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. června 2009, sp.zn. 29 Cdo 3727/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. srpna 2009, sp.zn. 29 Cdo 5260/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. září 2009, sp.zn. 29 Cdo 4722/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2010, sp.zn. 29 Cdo 1181/2009.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. června 2010, sp.zn. 28 Cdo 4497/2009.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. září 2010, sp.zn. 29 Cdo 4711/2008.

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. října 2010, sp.zn. 29 Cdo 1628/2009.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. prosince 2010, sp.zn. 20 Cdo 436/2009.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. dubna 2011, sp.zn. 20 Cdo 2031/2009.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. května 2011, sp.zn. 29 Cdo 1130/2011.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2011, sp.zn. 29 Cdo 187/2010.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2011, sp.zn. 29 Cdo 5257/2009.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. října 2012, sp.zn. 21 Cdo 2564/2011.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. ledna 2001, sp.zn. 22 Cdo 1603/99.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. května 2003, sp.zn. 33 Odo 202/2002.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. prosince 2005, sp. zn. 29 Odo 161/2005.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. ledna 2007, sp.zn. 29 Odo 1099/2006.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. května 2007, sp.zn. 29 Cdo 48/2007.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. července 2008, sp. zn. 29 Cdo 1484/2008.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. srpna 2008, sp.zn. 29 Cdo 509/2008.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. prosince 2010, sp.zn. 20 Cdo 436/2009.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. prosince 2010, sp.zn. 29 Cdo 3364/2009.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. srpna 2011, sp.zn. 29 Cdo 4491/2009.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. září 2011, sp.zn. 29 Cdo 336/2010.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. března 2012, sp.zn. 20 Cdo 1800/2010.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. března 2011, sp.zn. 29 Cdo 3658/2009.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2011, sp.zn. 6 Tdo 1576/2010.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. srpna 2012, sp.zn. 29 Cdo 1128/2011.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. srpna 2012, sp.zn. 29 Cdo 1633/2012.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. července 1998, sp. zn. 5 Cmo 455/1998.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. září 2003, sp.zn. 5 Cmo 353/2003.

Seznam právních předpisů

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008.
- Směrnice Rady 87/102/EHS ze dne 22. prosince 1986 ve znění směrnice 90/88/EHS ze dne 22. února 1990 a směrnice 98/7/ES ze dne 16. února 1998.
- Úmluva o jednotném zákonu směnečném (Convention providing a Uniform Law for Bills of Exchange and Promissory Notes).

- Úmluva o směnečných poplatcích (Convention on the Stamp Laws in connection with Bills of Exchange and Promissory Notes).
- Úmluva o střetech zákonů (Convention for the Settlement of Certain Conflicts of Laws in connection with Bills of Exchange and Promissory Notes).
- Úmluva OSN o mezinárodních směnkách a dluhopisech (United Nations Convention on International Bills of Exchange and International Promissory Notes).
- Zákon č. 48/1928 Sb., o směnečném poplatku.
- Zákon směnečný ze dne 7. června 1930, jenž tvoří přílohu č. 1 Úmluvy o jednotném zákonu směnečném.
- Zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový, ve znění účinném do 30. června 2000.
- Zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový, ve znění ve znění účinném do 31. prosince 2007.
- Zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.
- Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.
- Zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech.
- Zákon č. 29/2000 Sb., o poštovních službách.
- Zákon č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.
- Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
- Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.
- Zákon č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
- Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů).
- Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.
- Zákon č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Abstrakt a klíčová slova

Abstrakt

Směnky jsou nedílnou součástí české obchodní praxe. Zvláštní postavení mezi směnkami zastává směnka zajišťovací. Tato práce analyzuje postavení a možnosti obrany směnečných dlužníků ze zajišťovací směnky a upozorňuje na rizika, která mohou směnečným dlužníkům vzniknout v souvislosti s podpisem zajišťovací směnky a při další dispozici s ní. Rozebrány jsou také zajišťovací blankosměnky, které tvoří podstatnou skupinu zajišťovacích směnek a s ohledem na povahu blankosměnek jsou tyto využívány prakticky výlučně jako prostředek zajištění jiných závazků.

Teorii zajišťovacích směnek je nutné dovozovat z obecné směnečné teorie a zejména z rozhodovací praxe soudů, neboť zajišťovací směnky právní řád zvláště neupravuje. Tento postup platí obzvláště pro blankosměnky, které vyvolávají mnoho specifických otázek, jež právní řád nijak neřeší. Konstantní rozhodovací praxe soudů představuje hlavní zdroj regulace pro zajišťovací směnky a především pro blankosměnky. Rozhodovací praxe soudů ovlivňuje vývoj možností a limitů zajišťovacích směnek a postavení směnečných dlužníků.

Směneční dlužníci by měli již při převzetí směnečného závazku ze zajišťovací směnky vyžadovat, aby měli k dispozici co nejširší okruh námitek, které budou v případě potřeby oprávněni uplatnit. Jedná se zejména o námitky kauzální, související předně se zajištěným vztahem. Největším nebezpečím pro dlužníky ze zajišťovací směnky je situace, kdy nejsou dány důvody pro zaplacení směnečné pohledávky, ale dlužník není oprávněn ubránit se jejímu zaplacení z důvodu, že příslušné námitky není oprávněn proti majiteli směnky uplatnit.

Podpis zajišťovací směnky s sebou přináší vysoké riziko, že ze strany majitele směnky dojde k jejímu nikoliv řádnému uplatnění nebo dokonce k jejímu osamostatnění od zajištěné pohledávky. Osamostatnění zajišťovací směnky od zajištěné pohledávky může mít fatální dopady na postavení směnečných dlužníků a může významně omezit možnosti jejich obrany. Právě z tohoto důvodu by měli směneční dlužníci, a to zejména vydavatel směnky, měli trvat na tom, aby zajišťovací směnka byla vydána vždy s doložkou nikoli na řad nebo doložkou stejného významu a aby obsahovala fakultativní doložky oznamující její zajišťovací povahu a odkaz na smlouvu o zajištění pohledávky směnkou.

Abstract

Bills of exchange are an inseparable part of the Czech business practices. The custodial bill of exchange holds the special position among the bills of exchange. This thesis analyzes the status and possibilities of defense of drawees from custodial bills of exchange and highlights the risks that may arise to drawees from custodial bills of exchange in connection with the signing custodial bills of exchange and by the future handling with them. The blank custodial bills of exchange are also analyzed which constitutes an essential part of custodial bills of exchange and having regard to their principle are used almost exclusively as a means of ensure of other obligations.

Theory of custodial bills of exchange must be inferred from the general theory of bills of exchange and especially from the decisional practice of the courts because the legal order doesn't specifically regulate custodial bills of exchange. This applies especially for the blank custodial bills of exchange, which induce many specific questions that legal order does not regulate. Constant decision-making practice of the courts is the main source of regulation for custodial bills of exchange and especially for blank custodial bills of exchange. Constant decision-making practice of the courts affects development of possibilities and limits of custodial bills of exchange and the position of drawees from custodial bills of exchange.

The drawees from custodial bills of exchange should require already at the moment of acceptance of the custodial bills of exchange obligations that they will be allowed to the widest range of objections, which they will have right to exercise if necessary. In particular, these are the causal objections related to first of all to the ensured relationship. The greatest danger for drawees from the custodial bills of exchange is a situation where there are no reasons to pay for the custodial bill of exchange debt, but the drawee is not entitled to defend himself from its payment because of that he can't exercise the relevant objections against the owner of the custodial bill of exchange.

Signing of the bill of exchange brings high risk that the owner of the custodial bill of exchange will not exercise the custodial bill of exchange properly or even to its independence from the ensured relationship. Independence of the custodial bill of exchange from the ensured relationship can have fatal effects on the position of drawees from custodial bills of exchange and can greatly reduce the possibilities of their defense. For this reason debtors from custodial bill of exchange, especially the issuers of custodial bill of exchange, should insist on that the custodial bill of exchange is always issued clause not to order with a facultative clause announcing its ensuring nature not to order

or with clause of equal meaning, including optional clause that states its ensuring nature and a reference to an agreement on the ensuring of the obligation by the bill of exchange.

Klíčová slova

námitky, obrana směnečných dlužníků, blankosměnka, zajišťovací směnka, kauzální námitky, zajištěný vztah

Keywords

objections, defense of the drawees from the bills of exchange, blank bill of exchange, custodial bill of exchange, causal objections, ensured relationship